

Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rikoslakia, pakkokeinolakia, rikesakkorikkomuksista annettua lakia, ampuma-aselakia ja järjestyslakia. Aserikoksia koskeva rikoslain luku ehdotetaan korvattavaksi uudella luvulla, jossa sääntelyä muutettaisiin monin tavoin.

Ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon lisättäisiin törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi. Mainitun rikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, josta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle katsottaisiin jatkossa sellaiseksi rikokseksi. Uuden rikoksen selvittämisessä voitaisiin käyttää telekuuntelua.

Eräitä lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainittuun rikokseen liitettäisiin vankeusuhka.

Vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi yhteen vuoteen vankeutta.

Muita lakeja kuin rikoslakia koskevat lainsäädäntömuutokset olisivat teknisluonteisia johtuen rangaistussäännöksiin tehtävistä muutoksista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2026 alussa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	7
2.1 Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset	7
2.1.1 Yleistä	7
2.1.2 Ampuma-aserikoksia koskevat rangaistussäännökset	8
2.1.3 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	11
2.2 Muita merkityksellisiä rikoslain säännöksiä	12
2.2.1 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen	12
2.2.2 Järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva koventamisperuste	14
2.2.3 Eräät valmistelurikokset	14
2.2.4 Eräät terrorismirikokset	15
2.2.5 Aseisiin liittyvät muut rangaistussäännökset	16
2.2.6 Avunanto	16
2.2.7 Rikoksen yritys	17
2.3 Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun sääntely	17
2.4 Käytäntöön liittyvät tiedot	18
2.4.1 Poliisin tietoon tulleet rikokset ja summaarisessa menettelyssä käsiteltävät asiat	18
2.4.2 Tiedot käräjäoikeudessa tuomituista rangaistuksista	19
2.4.3 Hovioikeudet ja korkein oikeus	24
2.4.4 Aserikollisuuden yleiskuva ja kehitysnäkymät	25
2.4.4.1 Ampuma-aseet	26
2.4.4.2 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	28
2.5 Nykytilan arviointi	28
2.5.1 Arvioinnissa huomioon otettavia yleisiä seikkoja	28
2.5.1.1 Rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet	28
2.5.1.2 Rangaistusasteikot	31
2.5.1.3 Kansainvälinen vertailu	32
2.5.2 Ampuma-aserikos	33
2.5.2.1 Rangaistaviksi säädetty teot ja niiden suhde toisiinsa	33
2.5.2.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus	34
2.5.2.3 Rikokseksi katsomatta jäävä ampuma-aselain vastainen hallussapito	35
2.5.3 Vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot	35
2.5.3.1 Luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa	36
2.5.3.2 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot	37
2.5.4 Lievä ampuma-aserikos	39
2.5.5 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	39
2.5.5.1 Yleistä	39
2.5.5.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus	40
2.5.5.3 Sääntelyn kattavuus ja muutostarpeet	41

2.5.6 Ampumaratarikos	43
3 Tavoitteet	43
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	44
4.1 Keskeiset ehdotukset	44
4.1.1 Rikoslaki	44
4.1.1.1 Ampuma-aserikos	44
4.1.1.2 Luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa	46
4.1.1.3 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot	47
4.1.1.4 Vakaviin ampuma-aseisiin liittyvien rikosten rangaistusasteikot	52
4.1.1.5 Lievä ampuma-aserikos	56
4.1.1.6 Vaaralliset esineet sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	58
4.1.1.7 Määritelmäsäännös	60
4.1.1.8 Rikoslain 41 luvun korvaaminen uudella luvulla	60
4.1.1.9 Tiivistelmä rikoslakia koskevista ehdotettavista muutoksista	61
4.1.2 Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot	62
4.2 Pääasialliset vaikutukset	65
4.2.1 Ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	65
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	66
4.2.3 Taloudelliset vaikutukset	67
4.2.3.1 Yleistä laskelmien taustatietojen lähteistä	67
4.2.3.2 Ampuma-aseita koskevat muutokset	67
4.2.3.3 Vaarallisen esineen hallussapito	72
4.2.3.4 Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito	73
4.2.3.5 Pakkokeinot ja tietojärjestelmämuutokset	75
4.2.3.6 Rangaistusjouston taloudellisia vaikutuksia alentava vaikutus	76
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	77
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	77
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	78
6 Lausuntopalaute	79
6.1 Aserikostyöryhmän mietinnön lausuntokierros ja sen palautteen huomioon ottaminen	79
6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	82
6.2.1 Lausunnon sisältö	82
6.2.2 Lausunnon huomioon ottaminen	84
7 Säännöskohtaiset perustelut	86
7.1 Rikoslaki	86
7.2 Pakkokeinolaki	97
7.3 Laki rikesakkorikkomuksista	98
7.4 Ampuma-aselaki	98
7.5 Järjestyslaki	98
8 Voimaantulo	99
9 Toimeenpano ja seuranta	99
10 Suhde muihin esityksiin	99
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	99

10.2 Suhde talousarvioesitykseen.....	99
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	100
11.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset.....	100
11.2 Pakkokeinolakia koskeva ehdotus	103
LAKIEHDOTUKSET	106
Laki rikoslain 17 ja 41 luvun muuttamisesta.....	106
Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta	109
Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta.....	111
Laki ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta.....	111
Laki järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta.....	112
LIITE	113
RINNAKKAISTEKSTIT	113
Laki rikoslain 17 ja 41 luvun muuttamisesta.....	113
Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta	119
Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta.....	122
Laki ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta.....	122
Laki järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta.....	123

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset eivät ole pitkään aikaan olleet kokonaistarkastelun kohteena. Ampuma-aserikoksia koskevia rangaistussäännöksiä uudistettiin vuonna 1997 ampuma-aselain (1/1998) säätämisen yhteydessä, sen jälkeen niihin säännöksiin tehdyt muutokset ovat olleet vähäisiä. Aserikoksia koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirrettiin rikoslain (39/1889) 41 lukuun vuonna 2007, jolloin mainittuun lukuun siirrettiin myös vaarallisia esineitä ja toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevat rangaistussäännökset järjestyslaista (612/2003). Rangaistussäännöksiin ei tuolloin tehty sisällöllisiä muutoksia, myös rangaistusasteikot säilyivät entisellään.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n ampuma-aserikosta koskevia säännöksiä on muutettu vuoden 2007 jälkeen lisäämällä 1 momenttiin eräitä ampuma-aselakisidonnaisia tekotapoja. Sen pykälän 2 momentissa on lisäksi säädetty rangaistaviksi eräisiin kansainvälisiin velvoitteisiin perustuvia tekotapoja. Törkeää ampuma-aserikosta koskevaa rangaistussäännöstä on muutettu viimeisen 25 vuoden aikana ainoastaan siten, että sen soveltamisalaan on lisätty tehokkaat ilma-aseet. Lievää ampuma-aserikosta koskevaa säännöstä ei ole muutettu vuoden 2007 jälkeen. Sama koskee myös vaarallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevia rikoslain 41 luvun 4–7 §:n rangaistussäännöksiä.

Aserikollisuudesta ja erityisesti luvattomien ampuma-aseiden hallussapitorikoksista on viime aikoina käyty yhteiskunnallista keskustelua liittyen varsinkin ampuma-aseita koskien järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja teräaseita koskien ns. nuorten katujengeihin, joissa saattaa olla järjestäytyneiden rikollisryhmien piirteitä.

Rauenneessa lakialoitteessa LA 105/2020 vp (Pihla Keto-Huovinen/kok ym.) ehdotettiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi sitä, että ampuma-aselain vastaisesti pidetään luvattonta ampuma-asetta hallussa yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy. Rauenneen lakialoitteen allekirjoitti 106 kansanedustajaa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Ohjelman mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Lisäksi korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta.

1.2 Valmistelu

Oikeusministeriössä käynnistettiin joulukuussa 2022 aserikosten rangaistussäännöksiä koskeva kokonaistarkasteluhanke (VN/34181/2022, OM077:00/2022). Sen ensivaiheessa valmistui 28.2.2023 varsinaisen lainsäädäntötyön pohjaksi muistio aserikoksia koskevien rangaistussäännösten nykytilanteesta sekä siihen liittyen mahdollisesta jatkotoimenpiteiden tarpeesta ja toteuttamistavasta. Tarkoituksena oli, että muistion pohjalta käynnistetään lainvalmistelutyö, kun hallitusohjelma on valmistunut ja saadaan mahdolliset uuden hallituksen linjat perustettavan työryhmän toimeksiannossa huomioon otettaviksi.

Oikeusministeriössä laaditun muistion johtopäätösten mukaan on aiheellista suorittaa aserikoksia koskevien säännösten kattava tarkastelu kuitenkin niin, että painotetaan aseiden mahdolliseen vahingolliseen ja vaaralliseen käyttöön liittyviä tilanteita sekä tilanteita, joissa on yhteys järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai muihin sen määritelmän täyttämättömiin rikollisryhmiin, ja samalla valmistella tarkastelun yhteydessä tarpeelliseksi katsottavat lainsäädäntömuutokset.

Oikeusministeriö asetti 31.10.2023 työryhmän (jäljempänä ”aserikostyöryhmä”), jonka tehtävänä oli arvioida aserikoksia koskeva rikoslain 41 luku ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Valmistelun tavoitteena oli yleisesti ottaen, että luvun rangaistussäännökset muodostavat ajantasaisen, riittävän kattavan, selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon tekojen vahingollisuus ja vaarallisuus. Aserikostyöryhmän työn painopiste oli sellaisissa ampuma-aseita koskevissa rikoksissa, joilla on kytkentä järjestäytyneeseen tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan.

Aserikostyöryhmä arvioi toimeksiantonsa mukaisesti aserikoksia koskevat rangaistussäännökset ja valmisteli rikoslain uuteen 41 lukuun tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joilla toteutetaan myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman aserikoksia koskevat toimenpidekirjaukset. Työryhmän mietintö julkaistiin 24.4.2024 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:12). Mietintö löytyy seuraavasta linkistä:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165570>

Aserikostyöryhmä ehdotti eräiden lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavien tekotapojen siirtämistä ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainittuun rikokseen liitettäisiin vankeusuhka, teosta voitaisiin jatkossa tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Aserikostyöryhmä ehdotti myös, että uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten, josta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Uuden rikoksen selvittämisessä voitaisiin käyttää myös telekuuntelua.

Aserikostyöryhmän mietinnön mukaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun ampuma-aseen mukana pitäminen järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaiseen aseiden hallussapitoon lisättäisiin törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta. Nämä ehdotukset liittyvät hallitusohjelmakirjauksiin. Niihin liittyvät myös työryhmän ehdotukset, joiden mukaan vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin yhdeksi vuodeksi vankeutta.

Lisäksi aserikostyöryhmä ehdotti rikoslain uuden 41 luvun loppuun lisäävää määritelmäsäännöstä, jossa viitattaisiin ampuma-aselain määritelmiin. Tämä koskisi esimerkiksi ampuma-aseen, patruunan ja erityisen vaarallisen ampuma-aseen määritelmiä.

Aserikostyöryhmän mietintö oli 7.6.2024 päättyneellä lausuntokierroksella. Lausunto saatiin 14.6.2024 mennessä 23 taholta. Lausunnon antoivat puolustusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, valtioneuvoston oikeuskansleri, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, Rikosseuraamuslaitos, Syyttäjälaitos, Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Oulun

käräjäoikeus, Helsingin poliisilaitos, Suomen Asianajajaliitto, Juristiliitto (Suomen Lakimiesliitto), Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry, Suomen tuomariliitto ry, Reserviläisliitto ry, Suomen Ampuma-urheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäläitto ry, Suomen Asehistoriallinen Seura ry, Suomen Riistakeskus ja eräs yksityishenkilö. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ilmoitti, että sillä ei ole lausuttavaa.

Lausunnoista laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:30) julkaistiin 8.8.2024. Lausuntopalautetta ja niiden huomioon ottamista jatkovalmistelussa on selostettu jäljempänä lausuntopalautetta koskevassa jaksossa 6. Siinä selostetaan myös lainsäädännön arviointineuvoston 25.10.2024 antamaa lausuntoa sen tarkasteltavana olleesta hallituksen esityksen luonnoksesta ja neuvoston lausunnon huomioon ottamista. Lausuntotiivistelmä löytyy seuraavasta linkistä:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165756>

Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esitys on viimeistelty oikeusministeriössä.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset

2.1.1 Yleistä

Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat rikoslain 41 luvussa. Luvun kolmessa ensimmäisessä pykälässä säädetään rangaistaviksi ampuma-aseita koskevat rikokset (ampuma-aserikos, törkeä ampuma-aserikos ja lievä ampuma-aserikos). Niiden rangaistavuudella on kiinteä yhteys ampuma-aselain säännöksiin, koska luvun 1 §:n mukaisen perustekomuotoisen ampuma-aserikoksen tekotapojen rangaistavuuden edellytyksenä sen pykälän 1 momentin mukaan on, että teko on tehty ampuma-aselain vastaisesti.

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä ovat vaarallisia esineitä ja toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevat säännökset (vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen, vaarallisen esineen hallussapito, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle). Niillä puolestaan on kiinteä yhteys järjestyslain säännöksiin, koska mainituissa pykälissä säädetään rangaistaviksi tiettyjen järjestyslain pykälien vastainen menettely.

Rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä säädetään lisäksi rangaistavaksi ampumaratarikos, joka liittyy ilman lupaa tai ilmoitusta tapahtuviin ampumaratalain (763/2015) tiettyjen säännösten vastaisiin tekoihin. Luvun 8 §:n mukaan rikesakosta ainoana rangaistuksena vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

Aserikokset ovat puhtaita tekorikoksia. Rangaistavaksi on säädetty esimerkiksi pelkkä aseiden hallussapito ilman siitä aiheutuvaa haitallista seurausta tai edes seurauksen syntymisen vaaraa. Aseita voidaan käyttää henkirikosten ja muiden väkivaltarikosten tekovälineinä. Rikoslain 41 luvun rangaistussäännösten suojeluobjekteina ovat näin ollen muiden ohessa ihmisten henki ja terveys. Myös henkilöiden vapautta voidaan loukata esimerkiksi aseella uhkaamalla. Väkivallan käyttöön soveltuvien välineiden hallussapito yleisellä paikalla on myös omiaan herättämään turvallisuuden tunnetta.

2.1.2 Ampuma-aserikoksia koskevat rangaistussäännökset

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan *ampuma-aserikoksesta* on tuomittava sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen se, joka ampuma-aselain vastaisesti 1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa, tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen, 2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan, 3) lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon, 4) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinoharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisiin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseiden osan yksilöintitiedot, esineen ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainituissa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa, 5) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat, 6) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseiden osa poliisilaitokselle, 7) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka 8) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan ampuma-aserikoksena on rangaistavaa eräisiin kansainvälisiin velvoitteisiin liittyvä ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen vieminen. Pykälän 3 momentin mukaan ampuma-aserikoksen yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä rikoslain 41 luvun 4 §:n momentin mukaan sen pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

Ampuma-aselaissa ampuma-aseella tarkoitetaan sen lain 2 §:n 1 momentin mukaan välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita. Ampuma-aseeksi katsotaan pykälän 2 momentin mukaan myös sellainen esine, joka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jollei sen muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja myös muu esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on muutettavissa ampuma-aseeksi. Ampuma-aseina pidetään myös pykälän 3 momentissa mainittuja välineitä, jos ne ovat 1 momentin mukaisia tai ovat muunnettavissa sellaisiksi (esimerkiksi rakennustyössä käytettäväksi suunnitellut ja valmistetut naulaimet). Ampuma-aseen määritelmään vaikuttavaa sääntelyä on myös ampuma-aseasetuksen (145/1998) 2 §:ssä (deaktivoitujen ampuma-aseiden) ja teknisistä vaatimuksista ampuma-aseeksi muuttamisen estämiseksi sekä latauslaitteen kapasiteetin pysyvästä rajoittamisesta ja sen toiminnan pysyvästä estämisestä annetussa sisäministeriön asetuksessa (890/2019).

Myös viime aikoina esiin nousseet 3D-tulostetut aseet ovat ampuma-aselain 2 §:n ampuma-aseen määritelmän täyttäessään rikoslain 41 luvun ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten soveltamisalaan kuuluvia. Tämä ei koske pelkästään luvun 1 §:ää, vaan 3D-tulostettu ampuma-ase voi myös olla ampuma-aselain 9 §:ssä tarkoitettu erityisen vaarallinen ampuma-ase, jolloin sovellettaviksi voi tulla törkeää ampuma-aserikosta koskeva rikoslain 41 luvun 2 §.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n perusteluiden mukaan 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi toiminta, joka pääsääntöisesti ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edellyttää viranomaisen antamaa lupaa (HE 183/1997 vp, s. 128/II). Pykälästä kokonaisuudessaan ilmenee, että pykälässä säädetään rangaistaviksi monenlaiset ampuma-aseisiin ja ampumatarvikkeisiin liittyvät teot.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rangaistavaa on siis muun ohessa se, että tekijä ampuma-aselain vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Sitä voidaan myös pitää ampuma-aserikoksen eräänlaisena perustekomuotona rikosprosessiin päätyvien ampuma-aserikosten perusteella. Lain esitöiden mukaan (HE 183/1997 vp, s. 129/I) ampuma-aseisiin liittyviä tekoja tulisi aina arvioida ensisijaisesti hallussapidon sallittavuuden kannalta. Jos rangaistavan teon tekemisen muotoa ei pystytä yksittäisessä tapauksessa selvästi määrittelemään, tekoa on joka tapauksessa pidettävä luvattomana hallussapitona. Ampuma-aselain 13 §:n 4 kohdan mukaan siinä laissa ampuma-aseen hallussapidolla tarkoitetaan sen kantamista, kuljettamista tai säilyttämistä.

Käytännössä merkityksellinen tekotapa voi olla myös rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa tekotapana mainittu ampuma-aseen luovuttaminen. Ampuma-aselain 84 §:n 1 momentin mukaan ampuma-asetta ei saa luovuttaa toiselle, ellei siinä laissa toisin säädetä. Tästä tekotavasta hallituksen esityksen perusteluissa (HE 183/1997 vp, s. 129/II) todetun perusteella lain vastaiseen luovuttamiseen ja näin ollen ampuma-aserikokseen syyllistyy se, jolla itsellään olisi oikeus pitää luovutettavaa esinettä hallussa, kun taas luovutuksensaaja syyllistyy luvattomaan hallussapitoon ja näin ollen myös ampuma-aserikokseen. Jos luovuttajallakaan ei ole oikeutta esineen hallussapitoon, on hänenkin tekoaan arvioitava luvattomana hallussapitona.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n mukaan kysymys on *törkeästä ampuma-aserikoksesta*, jos ampuma-aserikoksessa 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisesti suunnitelmallisesti. Rikosten törkeille tekemuodoille ominaisesti edellytetään lisäksi, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Pykälän 2 momentin mukaan yritys on rangaistava.

Ampuma-aselain 9 §:ssä olevan erityisen vaarallisten ampuma-aseiden määritelmän perusteella ampuma-aserikos voi olla rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella törkeä, kun tekijä pitää hallussaan ilman asianmukaista lupaa esimerkiksi sarjatuliasetta, tietynlaista kertatuliasettakin (mm. alun perin sarjatulella toimimaan valmistetut) tai muuksi esineeksi kuin ampuma-aseeksi naamioitua ampuma-asetta. Lain esitöissä mainitaan esimerkkinä erityisen vaarallisista ampuma-aseista konekivääri (HE 183/1997 vp, s. 131/I). Saman esityskohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettua suurta määrää arvioitaessa kokonaisarvostelussa vaikuttaa esimerkiksi teon kohteena olevien ampuma-aseiden tyyppi. Suurena määränä ampuma-aseita ei yleensä voida esitöiden mukaan pitää alle kymmentä asetta.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu erityinen suunnitelmallisuus ilmenee usein järjestäytyneisyytenä. Suunnitelmallinen toiminta on lain esitöiden mukaan usein myös ainakin tietyllä tavalla jatkuvaksi aiottua ammattimaista toimintaa.

Korkein oikeus on todennut törkeiden varkauksien yrityksiä koskevassa asiassa yleisesti törkeiden rikosten yhteydessä tehtävän kokonaisarvostelun suorittamisesta seuraavan (KKO 2013:57, kohta 6), joka soveltuu myös ampuma-aserikosten törkeysarviointiin:

”Niin kuin kuvattu oikeuskäytäntö osoittaa, rikoksen laji ja teko-olosuhteet voivat vaikuttaa siihen, millä tavoin rikoksen törkeys kokonaisuutena arvioidaan. Kokonaisarvostelusäännöksen sanamuodosta ilmenee, että pelkästään rikoksen törkeän tekemuodon jonkin ankaroittamisperusteen täyttyminen ei riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Joissain tapauksissa rikoksen ankaroittamisperusteen ilmenemistapa saattaa kuitenkin olla niin vahingollinen tai vaarallinen, että se jo sellaisenaan antaa aiheen arvioida rikoksen myös kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. On myös mahdollista, että rikoksessa täyttyy useampi kuin yksi ankaroittamisperuste, mikä myös voi puoltaa rikoksen arvioimista kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Vaikka rikoksen törkeyden kokonaisarvostelussa usein on perusteltua arvioida sitä, liittyykö tekoon yhden tai useamman ankaroittamisperusteen lisäksi muita erityistä moitittavuutta osoittavia seikkoja, rikoksen katsominen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi ei siis aina edellytä ankaroittamisperusteeseen liittymättömien teon törkeyttä osoittavien seikkojen toteamista. Näissä tapauksissa kokonaisarvostelu voi tapahtua arvioimalla rikoksen törkeyttä ankaroittamisperusteen tai -perusteiden ilmenemismuodon pohjalta.”

Korkeimman oikeuden muun kokonaisarvostelua koskevan ratkaisukäytännön mukaan teon törkeyden kokonaisarviointi tehdään viime kädessä punnitsemalla vastakkain lieventäviä ja ankaroittavia seikkoja kokonaisuudessaan sekä sen jälkeen harkitsemalla, ovatko tekojen moitittavuutta korostavat seikat lieventäviä seikkoja selvästi merkityksellisempiä (KKO 2013:57, kohta 13, KKO 2014:6, kohdat 11–13, KKO 2018:84, kohta 18 ja KKO 2022:73, kohta 6).

Oikeuskirjallisuudessa todetaan ampuma-aseita koskevan kokonaisarvostelun päätyvän törkeän rikoksen puolelle sitä todennäköisemmin, mitä useampi kolmesta törkeysperusteesta soveltuu tapaukseen. Törkeysperusteen ollessa käsillä tekoa on lähtökohtaisesti pidettävä törkeänä, ellei ole olemassa törkeysarvostelua vastaan puhuvia syitä. Lienee myös katsottava, että jos yksikin törkeysperuste on käsillä, tapaukseen tulee liittyä sellaisia tekoa lieventäviä seikkoja, joiden perusteella tekoa ei pidetäkään kokonaisuutena arvostellen törkeänä. (Matti Tolvanen ja Heikki Kallio teoksessa ”Keskeiset rikokset”, 5. uudistettu painos 2023, s. 1093)

Rikoslain 41 luvun 3 §:n mukaan rikoksentekijä tuomitaan *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Ampuma-aseen osalta kysymys on aina ampuma-aserikoksesta (HE 183/1997 vp, s. 132/I), mikä tarkoittaa sitä, että teko katsotaan tapauksesta riippuen ampuma-aserikokseksi tai törkeäksi ampuma-aserikokseksi rikoslain 41 luvun 1 tai 2 §:n perusteella eikä luvun 3 §:n mukaiseksi lieväksi ampuma-aserikokseksi.

Ampuma-aselain 103 §:ssä säädetään rangaistavaksi *ampuma-aserikkomus*, josta voidaan määrätä sakkoa. Ampuma-aserikkomuksena ovat rangaistavia muut lieviksi katsottavat ampuma-aseita koskevat teot kuin ne, jotka on säädetty rangaistaviksi rikoslain 41 luvun 3 §:ssä

lievinä ampuma-aserikoksina. Rangaistavia ampuma-aselain 103 §:n nojalla ovat esimerkiksi useat ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömiset.

Ampuma-aserikkomukseen syyllistyy ampuma-aselain 103 §:n mukaan se, joka ampuma-aselain vastaisesti tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta 1) laiminlyö 22 §:n 1 momentissa, 24 §:n 2 momentissa, 89 §:ssä tai 111 §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai 59 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa säilytystiloja koskevista muutoksista, 2) laiminlyö 42 c §:n 3 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, 3) laiminlyö 42 c §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, 42 d §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää poliisille ampuma-ase tai aseensa osa tai ulkomailta hankittu tai yksityisesti valmistettu tai muunneltu ampuma-ase, tehokas ilma-ase tai aseensa osa taikka 42 d §:n 2 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää poliisille pyynnöstä ampuma-ase, tehokas ilma-ase tai aseensa osa, 4) laiminlyö 42 d §:n 2 momentissa taikka 90 tai 112 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää tai luovuttaa lupatodistus poliisille, 74 §:n 3 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää tai luovuttaa Euroopan ampuma-asepassi poliisille taikka 96 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden luovuttaa lupatodistus, kortti sekä hyväksyntä tai suostumus poliisille, 5) laiminlyö 70 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä ilmoitus aseensa osan, tehokkaan ilma-aseen tai deaktivoituneen aseensa hankkimisesta taikka esittää aseensa osa, tehokas ilma-ase tai deaktivoitu ase poliisille, 6) laiminlyö valvontavelvollisuutensa annettuaan ampuma-aseen 88 §:n nojalla toisen käytettäväksi, 7) säilyttää ampuma-asetta tai aseensa osaa taikka kantaa tai kuljettaa ampuma-asetta, 8) tekee ampuma-aseen pysyvästi ampumakelvottomaksi tai aseensa osan pysyvästi toimintakelvottomaksi taikka laiminlyö 108 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 112 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseensa osa poliisille, 9) laiminlyö velvollisuuden tarkastuttaa ampuma-ase yksityiseen valmistamislupaan 110 §:n 2 momentin nojalla sisällytetyn ehdon mukaisesti taikka 10) laiminlyö 117 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää lupatodistus tai Euroopan ampuma-asepassi taikka lupatodistuksen tai Euroopan ampuma-asepassiin merkittyjen lupien nojalla hallussa pidetyt ampuma-aseet, aseensa osat, patruunat tai erityisen vaaralliset ammuksiset.

2.1.3 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Rikoslain 41 luvun 4 §:n mukaan *vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta* tuomitaan sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen se, joka järjestyksellään 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan. Saman luvun 5 §:n mukaan *vaarallisen esineen hallussapitoon* puolestaan syyllistyy se, joka järjestyksellään 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä. Viimeksi mainitusta rikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Järjestyksellään 9 §:n 1 momentin mukaan vaarallisia esineitä ovat nyrkkiraudat, stiletit ja heittotähdet sekä muuksi esineeksi naamioituneet teräaseet samoin kuin sähkölatauttimet ja -patukat, jousipatukat sekä tarkkuussingot ja -lingot. Teleskooppipatukan kauppaa ja hallussapitoa koskeva kielto on pykälän 2 momentissa. Järjestyksellään 9 §:n 2 ja 3 momentissa ja 12 §:ssä säädetään valmistus-, maahantuonti-, kaupanpito- ja hallussapitokieltä koskevia rajoituksia, jotka liittyvät esimerkiksi yksityisiin turvallisuuspalveluihin (teleskooppipatukka), valtion omistamiin esineisiin ja vaarallisten esineiden keräilyyn.

Rikoslain 41 luvun 6 säädetään rangaistavaksi *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito*. Mainittuun rikokseen syyllistyy se, joka järjestyksellään 10 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla hallussaan toisen vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä. Toisen

vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestyslain 10 §:n 1 momentista ilmenee, mitä ovat toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettut tai siihen soveltuvat esineet ja aineet: 1) teräaseet, rikutut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet, 2) patukat, ketjut, jouset, vaijerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet, 3) tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet, 4) syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet, 5) ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet ja 6) terveydelle vaaralliset laserosoitimet.

Rikoslain 41 luvun 6 § koskee myös ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavan esineen hallussapitoa yleisellä paikalla, niiden sellainen hallussapito kielletään järjestyslain 10 §:n 2 momentissa. Oikeiden ampuma-aseiden hallussapidon rangaistavuus määräytyy hallussapitopaikasta riippumatta rikoslain 41 luvun 1 ja 2 §:n mukaan.

Toimivaa ampuma-asetta erehdyttävästi muistuttavia esineitä ovat esimerkiksi deaktivoidut ampuma-aseet tai asejäljitelvät. Räjähtävää esinettä muistuttavia esineitä ovat esimerkiksi pommijäljitelvät. Järjestyslain 10 §:n 2 momenttia tulee tulkita suppeasti siten, että kiellettyä on vain sellaisten esineiden hallussapito, joita muutaman metrin etäisyydeltäkin tarkasteltuna voidaan erehtyä pitämään toimivina ampuma-aseina tai räjähteinä. Siten aselelut jäävät pääsääntöisesti säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. (HE 20/2002 vp, s. 41/I).

Järjestyslain 10 §:n 3 momentin mukaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen. Hyväksyttävä syy on arvioitava tapauskohtaisesti (HE 20/2002 vp, s. 41/II). Lain esitöiden perusteella arvioinnissa on erityistä merkitystä sillä, mistä pykälän 1 momentissa tarkoitettusta esineestä tai aineesta on kysymys.

Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä säädetään rangaistavaksi *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle*. Mainittuun rikokseen syyllistyy se, joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestyslain 11 §:n mukaan ilma-aseiden, jousitoimisten aseiden ja harppuunoiden myyminen sekä muu pysyvä luovuttaminen alle 18-vuotiaalle on kielletty ilman hänen huoltajansa suostumusta.

2.2 Muita merkityksellisiä rikoslain säännöksiä

2.2.1 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin mukaan *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten, 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla, 3) järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten, 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla

järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä, 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi, 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään.

Järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmän osalta rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa siis viitataan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Viitatuissa pykälissä säädetään rangaistaviksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin perusteluissa (HE 263/2014 vp, s. 31) selostetaan lähemmin järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Niistä ilmenee muun ohessa seuraavaa:

* Yksittäisen jäsenen jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa, ryhmän muodostavat vähintään kolme henkilöä voivat eri ajankohtina olla eri henkilöitä.

* Rakenteeltaan jäsentyneen yhteenliittymän ei tarvitse olla sellainen, että sen jäsenillä on muodollisesti määrätty erityiset tehtävät.

* Rakenteen jäsentyneisyyden tulee olla sellainen, että se palvelee ryhmän perustarkoitusta eli yhteistuumin tapahtuvaa säännöksessä tarkoitettujen rikosten tekemistä.

* Ryhmän rakenteen tulee olla sellainen, että ryhmä kykenee esimerkiksi säännöksessä tarkoitettua rikollista toimintaansa koskevaan päätöksentekoon ja ryhtymään päätösten toteuttamiseen.

* Ryhmän ei tarvitse alun perin olla järjestäytynyt juuri säännöksessä mainittujen rikosten tekemistä varten.

Eduskunnan lakivaliokunnan mukaan tiettyjen rikosten tekemisen ei tarvitse olla järjestäytyneen rikollisryhmän ainoa tavoite. Sillä, toimiiko ryhmä muissakin tarkoituksissa ja onko sillä muutakin toimintaa, ei siten ole säännöksen soveltamisen kannalta olennaista merkitystä (LaVM 35/2014 vp, s. 4/I).

Rikoksen tekemiseen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa sisältyy se, että rikos on katsottava ryhmän hyväksymäksi, että se on tehty ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä ja että se on ryhmän toimintakokonaisuuden mukainen (HE 263/2014 vp, s. 29/I).

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän tarkoituksena voi olla sellaisten rikosten tekeminen, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vakavimmat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset kuuluvat järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmän piiriin. Tämä koskee

rangaistusasteikkojen perusteella rikoslain 21 luvussa rangaistaviksi säädettyjä tappoa (1 §), murhaa (2 §), surmaa (3 §) ja törkeää pahoinpitelyä (6 §) sekä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua (6 a §).

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena on siis rangaistavaa rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan myös se, että tekijä varustaa tai yrittää varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää esimerkiksi aseilla tai ampumatarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohdan perusteluissa todetaan seuraavaa (HE 263/2014 vp, s. 33):

”Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Varustaminen voisi tarkoittaa aseiden tai muiden kohdassa tarkoitettujen esineiden tai aineiden hankkimista ja niiden joko vastikkeellisesti tai vastikkeetta tapahtuvaa luovuttamista ryhmän käyttöön. Olennaista olisi ensinnäkin, että kohdassa tarkoitettut aseet, esineet tai aineet tulisivat nimenomaan ryhmän käyttöön. Siten kohdassa tarkoitettua menettelyä ei olisi niiden luovuttaminen ryhmän jäsenelle ilman yhteyttä ryhmän toimintaan. Toiseksi säännöksessä edellytettäisiin useampia aseita tai muita tarvikkeita. Tästä edellytyksestä johtuen kysymys ei voisi olla yksittäisestä aseesta tai ampumatarvikkeesta, vaan aseita tai muita kohdassa tarkoitettuja esineitä tai aineita olisi oltava enemmän. Tähän viittaa myös kohdassa käytetty ilmaisu varustaa. Varustamiseen rinnastettaisiin varustamisen yritys, jota voisi olla esimerkiksi yritys hankkia ryhmän käyttöön suunniteltuja aseita.

Muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitettaisiin mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Aine voi olla vaarallinen esimerkiksi myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä tai muun sellaisen ominaisuutensa takia. Kohdassa ei erikseen mainittaisi teräaseita. Esimerkiksi muutaman teräaseen luovuttamista ryhmälle ei normaalisti voitaisi pitää kohdassa tarkoitettuna varustamisena. Jos teräaseet tai muut näihin vertautuvat esineet poikkeuksellisesti voisivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voitaisiin pitää vaarallisina esineinä.”

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen järjestäytyneen rikollisryhmän varustamiseen aseilla tai sen yrittämiseen liittyy käytännössä lisäksi erikseen rangaistava aserikos (esimerkiksi ampuma-aselain vastainen ampuma-aseen hallussapito).

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuus edellyttää sitä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan tavoitteena oleva rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisteon ja ryhmän toiminnan tavoitteena olevan rikoksen tai rikosten välillä on oltava yhteys, mutta kysymys ei ole kuitenkaan osallistumisesta rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna rikoksen täytäntöönpanoon, sillä se on rangaistavaa kyseistä rikosta koskevan tunnusmerkistön, osallisuutta rikokseen ja rikoksen yritystä koskevien säännösten mukaan.

2.2.2 Järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva koventamisperuste

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperuste on rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperuste voi tulla kysymykseen kaikkien rikosten, siis myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan liittyvien aserikosten kohdalla. Koventamisperustetta ei kuitenkaan sovelleta tekoihin, jotka ovat rangaistavia rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla järjestäytyneen rikollisryhmän

toimintaan osallistumisena (esimerkiksi ryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen) ja joiden rangaistavuudessa jo on erikseen otettu huomioon teon liittyminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

2.2.3 Eräät valmistelurikokset

Rikoslain 21 luvun 6 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi se, joka sen luvun 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten pitää hallussaan ampumatai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa. Momentissa viitattujen pykälien perusteella kysymys on tapon, murhan, surman tai törkeän pahoinpitelyn valmistelusta.

Rikoslain 21 luvun 6 a §:n 1 momentin 1 kohdan perusteluissa (HE 141/2012 vp, s. 35/II ja 36) todetaan, että ampuma-ase ja rinnastettava hengenvaarallinen väline on kvalifiointiperusteena törkeässä pahoinpitelyssä ja törkeässä ryöstössä, minkä vuoksi voidaan viitata niitä koskevaan sääntelyyn, perustelulausumiin ja oikeuskäytäntöön. Ampuma-aseeseen rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi erilaiset pommit, myrkylliset ja tukahduttavat kaasupanokset ja räjähteet. Teräaseita ovat muun muassa tikarit, stiletit ja pistimet. Niihin rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi jousipatukka ja nyrkkirauta sekä erilaiset ketjusta, kaapelista, metalliputkesta tai vaijerista valmistetut ja niihin rinnastettavat lyömäaseet. Pykälän perustelujen mukaan hallussapito kattaa myös 1 kohdassa mainittujen välineiden erilaiset käsittelytavat ja on yleensä fyysistä kuten aseiden pitäminen taskussa.

Rikoslain 25 luvun 4 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan panttivangin ottamisen valmistelusta tuomitaan vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi se, joka 4 §:ssä tarkoitetun rikoksen (panttivangin ottaminen) tekemistä varten pitää hallussaan asetta tai välinettä, jonka hallussapito on rangaistavaa törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun yhteydessä.

Vastaava hallussapidon rangaistavuus sääntely koskee myös rikoslain 31 luvun 2 a §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla törkeän ryöstön valmistelua kuitenkin sillä erolla, että sen kohdan lopussa puhutaan välineestä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi apuvälineenä rikoksessa. Mainittu ero liittyy siihen, että törkeän ryöstön valmistelussa apuvälineenä tulevat kyseeseen myös sellaiset välineet, joita törkeän ryöstön toteuttamiseen käytetään, vaikkei niitä käytetä juuri törkeän ryöstön tunnusmerkistössä tarkoitetussa väkivallassa tai uhkaamisessa taikka anastamisessa tai käyttöön ottamisessa (esimerkiksi rikospaikalta välittömän pakenemisen mahdollistava väline; HE 141/2012 vp, s. 40/II).

Näiden valmistelurikosta koskevien säännösten esitöistä ilmenee (HE 141/2012 vp, s. 39/II ja LaVM 8/2013 vp, s. 4/I), että tällaisissa hallussapitotilanteissa rikoksentekijä tuomitaan rikosten yksiköintiä koskevien lähtökohtien mukaisesti myös muista valmistelun yhteydessä toteutuneista rikoksista, kuten ampuma-aserikoksesta.

2.2.4 Eräät terrorismirikokset

Rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä säädetään rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Pykälän mukaan rangaistavaa on muun ohessa se, että rikoksentekijä tehdäkseen sen luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa (terroristisessa tarkoituksessa tehty rikokset) tai 1 a §:ssä (terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos) tarkoitetun rikoksen valmistaa, pitää hallussaan, hankkii, kuljettaa, käyttää tai luovuttaa ampuma-aseen

taikka vaarallisen esineen tai aineen. Tästä rikoksesta tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistavaa terroristiryhmän toimintaan osallistumisena on se, että rikoksenteijä varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Rikoslain 34 a luvun 4 a §:n rangaistavaa koulutuksen antamisena terrorismirikoksen tekemistä varten on muun ohessa se, että rikoksenteijä edistääkseen 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa koulutusta ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä. Koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Rikoslain 34 a luvun 4 b §:n mukaan rangaistaan kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemiseen muiden ohessa sitä, joka tehdäkseen 1 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 1 a tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen kouluttautuu ampuma-aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä. Tällainen kouluttautuminen voi tapahtua niin, että ampuma-ase tai kyseinen aine on henkilön hallussa pykälässä mainitun terrorismirikoksen tekemistä varten. Kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Oikeusministeriö on 9.11.2023 asettanut työryhmän terrorismirikoksia koskevan rangaistussääntelyn kokonaistarkastelua varten. Työryhmän tehtävänä on tarkastella terrorismirikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Samalla valmistellaan niistä muutoksista aiheutuvat muutokset muuhun lainsäädäntöön. Työryhmän toimikausi on 15.11.2023–31.12.2024. Tämän lainsäädäntöhankkeen tuloksena todennäköisesti tulee muutoksia myös edellä käsiteltyihin rikoslain 34 a luvun säännöksiin.

2.2.5 Aseisiin liittyvät muut rangaistussäännökset

Rikoslaisissa on säännöksiä, joissa rangaistaviksi säädettyjen tekojen tekotapoihin säännöskohtaisesti vaihtelevalla tavalla kuuluu aseiden tai muun väkivaltaan soveltuvan välineen käyttäminen tai käsitteleminen taikka ainakin mukana pitäminen. Tällaisia pykäläitä ovat 24 luvun 2 § (törkeä kotirauhan rikkominen) ja 4 § (törkeä julkisrauhan rikkominen), 25 luvun 7 § (laiton uhkaus), 28 luvun 2 § (törkeä varkaus), 31 luvun 2 § (törkeä ryöstö) sekä edellä jo käsitellyt 34 a luvun 2, 4, 4 a ja 4 b § (terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja terroristiryhmän toimintaan osallistuminen sekä koulutuksen antaminen ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten). Näiden rikosten tekemisen yhteydessä sovellettavaksi voivat tulla myös aserikoksia koskevat säännökset. Sama pätee niihin muihinkin rikoslaisissa rangaistaviksi säädettyihin tekoihin, jotka liittyvät väkivallan käyttöön tai sen käytöllä uhkaamiseen ilman, että rangaistussäännöksessä nimenomaisesti mainitaan ase.

2.2.6 Avunanto

Rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan avunannosta rikokseen tuomitaan se, joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen

tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä. Momentissa mainittuna toimenä voi tulla kysymykseen esimerkiksi se, että avunantaja luovuttaa toiselle viimeksi mainitun rikoksen tekemisessä hyödyntämän ase.

Avunannon rangaistavuus rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan edellyttää sitä, että avunannolla edistettävä rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Lainkohdan esitoista (HE 44/2002 vp) myös ilmenee, että avunantajalla tulee olla tietoisuus tekijän teosta, omasta toiminnastaan ja oman toiminnan päätekoa edistävästä merkityksestä. Avunantaja myös vastaa vain tahallisuuteensa sisältyvästä päätekijän teosta, ei pidemmälle menevästä tai muusta teosta.

2.2.7 Rikoksen yritys

Ampuma-aseiden, vaarallisten esineiden sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapitotilanteissa voi olla kysymys myös rikoksen yrityksestä.

Rikoslain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yrityksestä rangaistaan vain, jos yritys on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi. Niin on tyypillisesti sellaisten rikosten kohdalla, joiden rangaistavaksi säätäminen liittyy henkilön hengen tai terveyden suojaamiseen (esimerkiksi tappo, murha, törkeä pahoinpitely ja törkeä ryöstö).

Rikoslain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Momentin toisen virkkeen mukaan rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaara ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä. Lain esitöiden mukaan kysymys on momentissa tarkoitettusta aloittamisesta, kun tekijä on ryhtynyt konkreettisiin toimiin rikoksen tunnusmerkistön toteuttamiseksi (HE 44/2002 vp, s. 136/I). Samassa yhteydessä todetaan, että vaara viittaa tässä yhteydessä konkreettiseen vaaraan (s. 137/I). Momentin jälkimmäisen virkkeen mukainen vaara on abstraktistyyppinen.

Jos teko on edennyt yritykseksi, henkilöä ei erikseen tuomita sitä edeltävästä rangaistavasta valmistelusta (HE 141/2012 vp, s. 34/II).

2.3 Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun sääntely

Pakkokeinolain 10 luvussa säädetään salaisten pakkokeinojen käyttämisestä rikoksen selvittämiseksi. Poliisilain 5 luvussa puolestaan säädetään rikosten estämisessä ja paljastamisessa käytettävistä salaisista tiedonhankintakeinoista. Lukujen säännökset ovat mahdollisimman pitkälle yhteneväisiä niin käytettävissä olevien keinojen kuin niiden käytön perustana olevien rikosten suhteen. Käytettävissä olevia keinoja ovat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, peitetoiminta, valeosto, tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku.

Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännökset rakentuvat niin, että keinojen käyttämisen perusteena on ensinnäkin se, että selvitettävänä, estettävänä tai paljastettavana on tietty rikos (niin sanottu perusterikos). Rikoksen estämisen ja selvittämisen osalta keinon käyttömahdollisuuksien piiriin kuuluvat rikokset määräytyvät enimmäisrangaistuksensa perusteella tai sillä perusteella, että rikos erikseen nimikkeeltään mainitaan keinokohtaisessa säännöksessä. Lisäksi on säädetty erityisedellytyksiä keinojen käytölle (esimerkiksi erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämislle).

Poliisilain 5 luvun 3 §:n mukaan sen luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää vain tiettyjen pykälässä mainittujen rikosten paljastamiseen (esimerkiksi maanpetos-, vakoilu- ja terrorismirikokset). Muuten siinä luvussa säänneltyjä tiedonhankintakeinoja käytetään rikosten estämiseen, joiltakin osin myös vaaran torjumiseen.

Poliisilain 5 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään siitä, mitä estämisellä ja paljastamisella tarkoitetaan. Rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen paljastamisella puolestaan tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty.

Törkeän ampuma-aserikoksen selvittämisessä voidaan jo nykyisin käyttää kaikkia pakkokeinolain 10 luvun mukaisia salaisia pakkokeinoja asuntokuuntelua lukuun ottamatta. Osittain tämä perustuu rikosnimikkeen mainitsemiseen pakkokeinoja koskevassa pykälässä, osittain rikoksesta säädettyyn neljän vuoden enimmäisrangaistukseen. Pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n mukaan asuntokuuntelun käyttö on mahdollinen terrorismirikosten selvittämisessä sekä eräiden muiden erittäin vakavien rikosten selvittämisessä (esimerkiksi ihmisyyttä vastaan kohdistuvat rikokset, maanpetosrikokset, vakoilurikokset, törkeät seksuaalirikokset, henkirikokset, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö).

Poliisilain 5 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelua ei voida käyttää törkeän ampuma-aserikoksen estämiseen, kyseisen salaisen tiedonhankintakeinon perusterikosten piiri on sama kuin rikosten paljastamista koskevassa luvun 3 §:ssä. Asunto-kuuntelu ei ole poliisilain 5 luvun mukainen tiedonhankintakeino.

Muiden rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädettyjen rikosten osalta niistä säädettyihin enimmäisrangaistuksiin ja suhteellisuusperiaatteeseen perustuen pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen ja poliisilain 5 luvun salaisten tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus on törkeää ampuma-aserikosta rajoitetumpi. Ampuma-aserikoksen ja vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisen osalta näistä rikoksista säädetystä kahden vuoden enimmäisrangaistuksesta johtuen kysymykseen tulevat televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta tietoverkossa, tekninen katselu eräitä vapaudenmenetykseen liittyviä tilanteita lukuun ottamatta, tekninen seuranta henkilön teknistä seuranta lukuun ottamatta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta tietoverkossa ja valeosto. Näidenkin tiedonhankintakeinojen piiri on siis suhteellisen laaja.

Muiden rikoslain 41 luvussa rangaistaviksi säädettyjen rikosten kohdalla salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus on huomattavasti rajatumpi niiden enimmäisrangaistuksiin (yksi vuosi vankeutta tai kuusi kuukautta vankeutta) perustuen. Rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädettyjen rikosten selvittämisessä ovat kuitenkin salaisten pakkokeinojen lisäksi käytössä muut pakkokeinolain mukaiset pakkokeinot, joiden käyttö riippuu jossakin määrin rikoksesta säädetystä enimmäisrangaistuksesta ja muista keinokohtaisista säädetystä käyttöedellytyksistä (esimerkiksi vangitseminen, matkustuskielto, takavarikko, kotietsintä, laite-etsintä ja henkilöntarkastus).

2.4 Käytäntöön liittyvät tiedot

2.4.1 Poliisin tietoon tulleet rikokset ja summaarisessa menettelyssä käsiteltävät asiat

Seuraavassa taulukossa ovat lukumäärätiedot viime vuosina poliisin tietoon tulleista eräistä rikoslain 41 luvun mukaisista rikoksista (lähde Poliisihallitus). Mukana eivät ole erittäin vähäiset rikoksen yrityksiä koskevat lukumäärät.

	2020	2021	2022	2023
Ampuma-aserikos (RL 41:1)	2 235	1 912	1 838	1 824
Törkeä ampuma-aserikos (RL 41:2)	172	151	135	137
Lievä ampuma-aserikos (RL 41:3)	2 048	1 376	1 313	1 574
Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen (RL 41:4)	66	38	43	38
Vaarallisen esineen hallussapito (RL 41:5)	992	625	584	679
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41:6)	4 714	3 817	3 667	3 834

Mainittuina vuosina ei ollut yhtään poliisin tietoon tulleita rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä rangaistavaksi säädettyjä ampumaratarikoksia. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisia alaikäiselle (rikoslain 41 luvun 7 §) oli kaksi vuonna 2022.

Lievimpiä rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädettyjä tekoja voidaan käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa summaarisessa menettelyssä (sakkomenettely). Poliisihallitukselta saatujen tietojen mukaan lieviä ampuma-aserikoksia koskevia sakkovaatimuksia oli vuosina 2020–2023 yhteensä 529, 393, 332 ja 439 sekä samoina vuosina toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia sakkovaatimuksia 2081, 1657, 1677 ja 1651. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen

luovuttamista alaikäiselle koskevia sakkovaatimuksia ei noina vuosina ollut yhtään. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sakkomenettelyssä käsiteltiin vuosina 2018–2022 vuosittain keskimäärin noin 1 460 toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevaa asiaa.

2.4.2 Tiedot käräjäoikeudessa tuomituista rangaistuksista

Tilastokeskuksen tiedot

Seuraavassa taulukossa ovat lukumäärätiedot syyksi luetuista rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädetystä rikoksista käräjäoikeuksissa vuosina 2019–2023 (Lähde: Tilastokeskuksen tietokantataulukko ”Rangaistukset käräjäoikeuksittain ja rikoksittain”). Mukana eivät ole vähäiset yrityksiä koskevat lukumäärätiedot. Mainittuina vuosina tuomioita ei ollut toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle ja ampumaratarikoksesta.

	2019	2020	2021	2022	2023
Ampuma-aserikos (RL 41:1)	890	846	1 022	940	954
Törkeä ampuma-aserikos (RL 41:2)	53	50	59	67	53
Lievä ampuma-aserikos (RL 41:3)	733	745	843	678	627
Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen (RL 41:4)	92	47	50	23	16
Vaarallisen esineen hallussapito (RL 41:5)	832	708	553	429	383
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41:6)	1 372	1 253	1 504	1 346	1 233

Seuraavissa taulukoissa olevat rangaistuksia koskevat tiedot perustuvat samaan Tilastokeskuksen tietokantataulukkoon. Lukumäärät koskevat tuomittuja rangaistuksia

tuomioissa, joissa kysymyksessä oleva rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos (päärikos). Yksinkertaistamisen vuoksi esimerkiksi ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset on jätetty erittelemättä. Lisäksi näissäkään tiedoissa ei ole lukumäärältään vähäisiä yrityksistä määrättyjä seuraamuksia. Muiden kuin ampuma-aseiden osalta on keskitytty hallussapitorikoksiin.

Ampuma-aserikos (RL 41:1)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus	Sakko
2019	62	2	9	62	250
2020	72	3	15	63	173
2021	63	1	11	103	220
2022	72	1	9	135	165
2023	109	1	15	142	139

Ampuma-aserikosta koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli niiden viiden vuoden aikana lyhimmillään 2,2 kuukautta (2019) ja pisimmillään 3,4 kuukautta (2023) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimmillään 2,5 kuukautta (2019) ja pisimmillään 3,3 kuukautta (2023). Tuomittujen päiväsakkojen vuosittainen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 44,1 (2019) ja 53,5 (2023).

Tilastokeskuksen tietokantataulukosta ”Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot) ilmenee, että ampuma-aserikos ei ole nuorille rikoksentekijöille ominainen rikos. Ampuma-aserikoksista myös vain harvat ovat naisten tekemiä. Vuoden 2023 tilastotiedoista ilmenevät seuraavat tekijöiden ikä ja sukupuolta koskevat tiedot:

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Miehet	3	11	33	41	116	81	42	36	12	-
Naiset	-	-	2	3	6	4	2	1	1	-

Törkeä ampuma-aserikos (RL 41:2)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus
2019	16	1	-	22

2020	18	-	1	13
2021	18	-	2	15
2022	21	-	4	15
2023	17	1	3	19

Törkeää ampuma-aserikosta koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli niiden viiden vuoden aikana lyhimmillään 9,5 kuukautta (2021) ja pisimmillään 12,3 kuukautta (2019) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimmillään 7,6 kuukautta (2020) ja pisimmillään 10,1 kuukautta (2023).

Törkeästä ampuma-aserikoksesta rangaistukseen tuomittujen sukupuoli- ja ikäjakaumat vastaavat jossakin määrin ampuma-aserikoksen jakaumia (Tilastokeskuksen tietokantataulukko ”Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan” vuoden 2023 rangaistusten mukaan):

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Miehet	-	4	4	6	14	7	-	2	1	-
Naiset	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-

Vaarallisen esineen hallussapito (RL 41:5) ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41:6)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus	Sakko
2019	14	-	3	7	475
2020	23	1	4	7	324
2021	13	1	2	6	217
2022	6	-	1	5	192
2023	5	-	-	-	177

Vaarallisen esineen hallussapitoa koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli niiden viiden vuoden aikana lyhimmillään 1,9 kuukautta (2021) ja pisimmillään 2,2 kuukautta (2020 ja 2023) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimmillään 1,5 kuukautta (2020) ja pisimmillään 2,1 kuukautta (2021). Tuomittujen päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 27,3 (2019) ja 34,1 (2021).

Tilastokeskuksen tietojen mukaan myös vaarallisen esineen hallussapidosta tuomitut ovat valtaosin miehiä, myös tämä rikos on naisten tekemänä harvinainen (Tilastokeskuksen tietokantataulukko ”Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan” vuoden 2023 rangaistusten mukaan):

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Miehet	14	18	28	25	44	28	10	3	1	-
Naiset	-	2	3	6	4	2	1	-	-	-

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta (rikoslain 41 luvun 6 §) on vuosina 2019–2023 tuomittu käräjäoikeuksissa vuosittain 206, 214, 187, 201 ja 193 sakkorangaistusta tapauksissa, joissa kyseinen rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos. Ehdotonta vankeutta, valvontarangaistusta, yhdyskuntapalvelua tai ehdollista vankeutta ei ole tuomittu. Tuomittujen päiväsakkojen vuosittainen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 22,7 (2019) ja 26,6 (2022).

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta rangaistujen sukupuoli- ja ikäjakauman osalta Tilastokeskuksen tietokantataulukosta ”Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan” ilmenevät vuotta 2023 koskien seuraavat tiedot:

	15-17	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-
Miehet	184	205	202	263	436	265	119	33	4	-
Naiset	11	24	22	28	32	24	9	1	-	-

Tilastokeskuksen tietoja täydentävät tiedot

Tilastokeskuksen tilastoista ei ole saatavissa tietoja tuomioista, joissa ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos ei ole tuomion ainoa tai vakavin rikos. Tilastokeskuksen tiedoista ei myöskään ilmene esimerkiksi se, onko ampuma-aserikoksen tekotapana ollut nimenomaan ampuma-aseen hallussapito ja onko sellaisen aseiden hallussapito tapahtunut yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Täydentävien tietojen saamiseksi ampuma-aserikoksista ja törkeistä ampuma-aserikoksista, esimerkiksi käräjäoikeustuomioihin sisältyvien rikosten tekotavoista ja -paikoista, oikeusministeriössä on tehty selvitys, jossa on tarkasteltu kolmen käräjäoikeuden (Helsinki, Oulu ja Pohjois-Karjala) vuonna 2022 antamia tuomioita, joissa ainakin yhtenä syyksi luettuna rikoksena on ollut ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos. Huomioon on otettu myös tiedot, joita on saatu sisäministeriöltä koskien vuosien 2020–2022 rikosilmoituksia, joita on käyty läpi keskusrikospoliisissa.

Täydentävistä tiedoista on pääteltävissä, että ampuma-aserikoksista noin 11 prosenttia koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla ja noin yhdeksän prosenttia ampuma-aseen hallussapitoa kulkuneuvossa ja näin ollen siis noin 20 prosenttia ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan ampuma-aserikoksesta tuomituilla on samassa tuomiossa keskimäärin noin 1,1 ampuma-aserikosta (292/271). Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2019–2023 käräjäoikeuksissa luettiin syyksi vuosittain keskimäärin noin 930 ampuma-aserikosta, joten kerrointa 1,1 käyttäen ampuma-aserikosta koskevien tuomioiden vuosittainen määrä on noin 845. Jos lähdetään siitä, että niistä tuomioista 20 prosenttia koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa, päädytään 169 tuomioon.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan syyksi luetuista ampuma-aserikoksista 36 prosenttia (106/292) ovat tuomion päärikoksia, muut ovat jonkin vakavamman rikoksen ns. liitännäisrikoksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2019–2023 on vuosittain annettu keskimäärin noin 395 sellaista tuomiota, joissa ampuma-aserikos on ollut päärikos. Mainittu määrä on noin 47 prosenttia edellä arvioidusta ampuma-aserikoksia koskevien tuomioiden vuosittaisesta kokonaismäärästä (845).

Oikeusministeriön selvityksessä törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomituilla oli samassa tuomiossa tasan yksi törkeä ampuma-aserikos (22/22). Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2019–2023 käräjäoikeuksissa luettiin syyksi vuosittain keskimäärin noin 55 törkeää ampuma-aserikosta, mikä tarkoittaa yhden kerrointa käyttäen sitä rikosta koskien myös 55 tuomion vuosittaista määrää.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan syyksi luetuista törkeistä ampuma-aserikoksista 50 prosentissa tuomioista (11/22) törkeä ampuma-aserikos oli tuomion päärikos ja toisessa puolessa tuomioista liitännäisrikos. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2019–2023 on vuosittain annettu keskimäärin 37 sellaista tuomiota, joissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos. Mainittu määrä on noin 67 prosenttia edellä arvioidusta törkeistä ampuma-aserikoksia koskevien tuomioiden vuosittaisesta kokonaismäärästä.

2.4.3 Hovioikeudet ja korkein oikeus

Aserikostyöryhmän mietinnössä on (s. 36–42) tiivistelmiä vuosina 2019–2023 annetuista, ampuma-aseiden hallussapitoa koskevista hovioikeuden tuomioista.

Korkeimman oikeuden varsinaista ennakkopäätöstä ei ole rikoslain 41 luvun 1 §:n mukaista ampuma-aserikosta koskevasta rangaistuksesta, mutta korkein oikeus on eräissä ratkaisuisaan ottanut kantaa siitä rikoksesta määrättävään rangaistukseen.

Korkein oikeus on törkeätä rahanpesua, rattijuopumusta ja ampuma-aserikosta koskevassa ratkaisussaan KKO 2019:110 todennut (kohta 20), että siinä tapauksessa ampuma-aserikos ei yksin arvioitunakaan olisi ollut sakolla sovitettavissa, vaan siitä mitattaisiin noin 3 kuukauden pituinen vankeusrangaistus. Ampuma-aserikoksessa vastaajan oli katsottu hankkineen ja pitäneen hallussaan ilman asianmukaista lupaa itselataavaa, patruunoilla lipastettua pistoolia, josta tunnistetiedot oli poistettu, ja 23 kappaletta aseeseen kuuluvaa patruunaa. Korkeimman oikeuden mukaan teon moitittavuutta lisäsivät aseiden piilottamista helpottava pieni koko, itselataavuus sekä se, että ase on ollut panostettuna.

Korkein oikeus on törkeätä huumausainerikosta ja ampuma-aserikosta koskevassa ratkaisussaan KKO 2021:81 todennut (kohta 25), että vastaajan laittomasti hallussaan pitämän ampuma-aseen

laatu (pienoiskivääri) huomioon ottaen ampuma-aserikos ei yksin arvioitunakaan olisi ollut sakolla sovitettavissa, vaan siitä tuomittaisiin vankeusrangaistus. Korkein oikeus katsoi, että ampuma-aserikoksen vaikutus yhteiseen vankeusrangaistukseen oli 20 päivää. Suomessa omaksuttu rangaistuksen määräämiskäytäntö huomioon ottaen se voisi viitata 60 päivän vankeusrangaistukseen tilanteessa, jossa rangaistus olisi määrätty pelkästään ampuma-aserikoksesta.

Törkeää ampuma-aserikosta koskee korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2024:10, joka koskee tapausta, jossa vastaajan syyksi oli luettu törkeänä ampuma-aserikoksena se, että hän oli hankkinut, pitänyt hallussaan ja myynyt kolme toimintakuntoista sarjatuliasetta ilman näihin toimiin vaadittavia lupia. Lisäksi vastaaja oli syyllistynyt kahteen törkeään ampuma-aserikokseen, joissa rikoksen kohteena oli ollut puutteellisesti deaktivoituja sarjatuliasetta ja tällaisten aseiden toimintakuntoon muuntamiseksi tarvittavia keskeisiä osia.

Ratkaisua KKO 2024:10 koskevassa asiassa vastaaja oli käräjäoikeudessa tuomittu yhteiseen 2 vuoden 2 kuukauden vankeusrangaistukseen. Hovioikeus ei ollut muuttanut käräjäoikeuden tuomion lopputulosta. Vastaajalle myönnettiin valituslupa rajoitettuna kysymykseen rangaistuksen mittaamisesta.

Korkein oikeus toteaa ratkaisussaan KKO 2024:10, että käytettävissä olevien tilastojen mukaan näistä rikoksista on viime vuosina tuomittu keskimäärin noin 9–10 kuukauden vankeusrangaistuksia (Suomen virallinen tilasto: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset). Korkeimman oikeuden mukaan törkeänä ampuma-aserikoksena voi tulla arvioitavaksi moitittavuudeltaan hyvin erilaisia tekoja. Rangaistuksen mittaamisperusteiden kannalta on merkitystä rikoksen kohteena olevan ampuma-aseen tai aseiden osan vaarallisuuden lisäksi erityisesti sillä, minkälaisista teoista vahingollisuutta ja vaarallisuutta sekä tekijän syyllisyyttä tekotapa muuten osoittaa. Kuten lain esitöistä ilmenee, laitton asekauppa on ampuma-aserikosten vaarallisimpia ja vahingollisimpia tekotapoja. (ratkaisun kohdat 9 ja 10)

Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2024:10 mukaan rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi oli otettava teko, joka koski kolmea sarjatuliasetta, jotka vastaaja oli luovuttanut edelleen myymällä ne toiselle henkilölle osittain velaksi. Sanotusta rikoksesta tulisi tuomita lähtökohtaisesti 1 vuoden 10 kuukauden vankeusrangaistus. (ratkaisun kohdat 12 ja 13)

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan KKO 2024:10, että kolmella törkeällä ampuma-aserikoksella oli keskinäinen yhteys. Vastaaja oli yli kahden vuoden ajanjaksolla pitänyt hallussaan useita luvattomia sarjatuliasetta ja tällaisten aseiden osia sekä myynyt aseita muille henkilöille. Vastaajan syyksi luetut rikokset ilmensivät laittomaan asekauppaan liittyvän rikollisen toiminnan jatkuvuutta, ja rikosten välinen yhteys on otettava huomioon rikosten vahingollisuutta ja vaarallisuutta sekä vastaajan syyllisyyttä koskevassa arvioinnissa rangaistusta ankaroittavana. Pitkään jatkuneella puutteellisesti deaktivoituneen pistoolin hallussapidolla ja huumausainerikoksella on yhteiseen rangaistukseen ainoastaan vähäinen vaikutus. (ratkaisun kohta 14)

Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2024:10 mukaan vastaajan syyksi luettujen törkeiden ampuma-aserikosten vahingollisuus ja vaarallisuus sekä niiden vastaajassa osoittama syyllisyys edellyttäisivät ankarampaa kuin nyt tuomittua 2 vuoden 2 kuukauden vankeusrangaistusta. Vastaajalle tuomittua rangaistusta ei ollut aihetta alentaa. (ratkaisun kohdat 15 ja 17)

2.4.4 Aserikollisuuden yleiskuva ja kehitysnäkymät

Tämän jakson tiedot ja arvioinnit perustuvat pääosin keskusrikospoliisilta ja aserikostyöryhmän kuulemilta asiantuntijoilta saatuihin tietoihin siltä osin kuin ei toisin erikseen mainita. Nuorten ryöstörikoksia koskien keskeinen lähde on ”Nuorten ryöstörikollisuuden piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023” (8.2.2024 julkaistu keskusrikospoliisin raportti).

2.4.4.1 Ampuma-aseet

Tilastotietojen perusteella perusmuotoisen ampuma-aserikoksen ja törkeän ampuma-aserikoksen lukumäärät eivät ole 2020-luvulla kasvaneet. Varsinkin poliisin tietoon tulleissa rikoksissa määrät ovat olleet pikemminkin vähenemään päin. Kuitenkin ennen tätä vuosikymmentä määrät ovat myös kasvaneet, joten näiltä osin ei ole havaittavissa yhdensuuntaista kehitystä. Poliisin tietoon tulleiden törkeiden ampuma-aserikosten lukumäärä on yli kaksinkertaistunut 2010-luvun alkuun verrattuna.

Tilastotietojen merkitystä arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon se, että lukumäärätiedot eivät anna kuvaa rikollisuuden vakavuudesta ja vaarallisuudesta. Ampuma-aserikollisuuden arvioidaan olevan pääosin piilorikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon tai ei kirjaudu poliisin järjestelmiin ampuma-aserikollisuutena. Merkityksensä on myös sillä, katsotaanko tietyt useita esineitä koskevat rikokset yhdeksi vai useaksi rikokseksi.

Löydettyjen ampuma-aseiden määrä riippuu suoritetuista toimenpiteistä (esimerkiksi kotietsinnät ja paikanetsinnät). Tämän vuoksi poliisin tietoon tulleiden ampuma-aserikosten määrä voi vaihdella vuosittain suurestikin. Valtaosa luvattomista aseista löytyy muun poliisitoiminnan ohessa, esimerkiksi huumausainerikostutkintojen yhteydessä. Aseita ei Suomessa säännönmukaisesti etsitä, aserikollisuus ei ole oma rikostutkinnan laji.

Keskusrikospoliisissa käytiin vuonna 2023 yksitellen läpi kaikki perusmuotoisiin ampuma-aserikoksiin ja törkeisiin ampuma-aserikoksiin liittyvät rikosilmoitukset vuosilta 2020–2022. Suoritetun tarkastelun lopputuloksena todettiin, että ampuma-aserikoksista noin neljännes liittyi vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Kyseisistä ampuma-aserikoksista 16 prosenttia oli tapahtunut yleisellä paikalla. Kulkuneuvo oli tekopaikkana 15 prosentissa tapauksista. Noin viidesosassa tapauksista vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvään ampuma-aserikokseen liittyi myös väkivaltarikos.

Ampuma-aseisiin liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Rikollisryhmien välisessä kilpailussa ampuma-aseisiin perustuva väkivaltakapasiteetti ja sen osoittaminen ovat ratkaisevan tärkeitä. Suomessa toimii myös vaikutusvaltaisia ja varakkaita henkilöitä, jotka eivät kuulu mihinkään tiettyyn rikollisryhmään, mutta jotka rahoittavat ja hyödyntävät rikollisryhmiä ja muita rikollistoimijoita yhteistyökumppaneina muun muassa ampuma-aserikollisuudessa. Suomessa toimii myös järjestäytyneisiin rikollisverkostoihin kytkeytyviä luvattomia aseseppiä. Järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa ampuma-aserikollisuuden kytkentä huumausainerikollisuuteen on merkittävä. Rikoksia tekeviltä nuorilta tai nuorten muodostamilta ryhmiltä ampuma-aseita ei ole juurikaan tavattu.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviltä henkilöiltä tai näiden lähipiiriin kuuluvilta henkilöiltä on aika ajoin takavarikoitu huomattavan suuria asemääriä. Kysymys on ollut useiden kymmenien, jopa yli sadan aseiden eristä. Takavarikoitujen ampuma-aseiden joukossa on ollut runsaasti sarjatuliaseita, lähinnä konepistooleita ja rynnäkkökivääreitä patruunoineen.

Rikoksista epäillyiltä tehdyissä asetakavarikoissa yleisimpiä ampuma-aseita ovat olleet eri kaliiperin käsiaseet, haulikot ja kiväärit sekä helposti muunnettavissa olevat kaasuaaseet. Rikoksista epäiltyjen käytössä on myös esimerkiksi aseiden osista koottuja ja reaktivoituja ampuma-aseita.

Poliisi on tunnistanut 10 katujengiksi katsottavaa ryhmää. Ryhmiin liittyvät henkilöt ovat pääasiassa nuoria miehiä. Katujengien rikollinen toiminta muodostuu ennen kaikkea väkivalta- ja huumausainerikoksista. Ryhmiin kuuluvilta henkilöiltä on takavarikoitu erityyppisiä ampuma-aseita. Suomessa tyypillisiä katujengeihin liittyviä aseita ovat erilaiset kaasuaaseet, joista osa on muunnettu luotipatruunaa ampuviksi ampuma-aseiksi, merkinantoaseet sekä pistoolit. Yksittäisissä tapauksissa on takavarikoitu myös sarjatuliaseita.

Kansainvälistymisen seurauksena Suomessa vaikuttavien rikollisryhmien ulkomaiset verkostot ovat aiempaa laajempia, ja ryhmillä voi verkostojensa kautta olla suoria kansainvälisiä yhteyksiä esimerkiksi merkittäviin laittomien ampuma-aseiden rikollisiin myynti-, välitys- ja salakuljetusorganisaatioihin.

Pimeä verkkokauppa on ollut jo pitkään laittoman ampuma-asekaupan yleisin harjoittamispaikka Euroopan unionissa. Enenevässä määrin myynnissä on myös 3D-tulostettuja ampuma-aseita sekä luvanvaraisia aseiden osia ja lippaita.

Uuden ja erittäin vakavan uhkailmiön ampuma-aserikollisuudessa muodostavat juuri 3D-tulostustekniikalla valmistetut aseet. Suomessa niiden määrät ovat olleet vielä pieniä mutta kansainvälisesti mitaten kuitenkin merkittäviä. Suomessa lainvalvontaviranomaisten takavarikoimista 3D-tulostetuista ampuma-aseista lähes kaikki ovat olleet erityisen vaarallisen ampuma-aseiden määritelmän täyttäviä.

Ampuma-aseita koskevan tilannekuvan kannalta merkityksellisiä ovat myös kaasuaaseet, jotka voidaan helposti muuntaa luotipatruunoita ampuviksi aseiksi. Rikoksista epäillyiltä takavarikoitaan varsin runsaasti luvattomia, usein pistoolimallisia muunnettuja kaasuaaseita. Muunnettuja kaasuaaseita on Suomessa tavattu lähinnä niin sanotun suorittavan tason huumausainerikollisuuteen liittyviltä henkilöiltä. Muunnetuilla kaasuaaseilla on tehty Suomessa myös henkirikoksia.

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut Euroopan unionin alueella ja myös Suomessa. Kansainväliseen äärioikeistolaiseen terrorismiin liittyvät olennaisesti ampuma-aseilla varustautuminen ja kasvava kiinnostus 3D-tulostettujen ampuma-aseiden valmistamiseen. Sellaiset aseet liittyivät myös Päijät-Hämeen käräjäoikeuden 31.10.2023 antamaan terrorismirikoksia koskevaan tuomioon. Äärioikeistolaisuus ja ampuma-aseet liittyvät myös terrorismirikoksia koskevaan kokonaisuuteen, jonka Satakunnan käräjäoikeus on käsitellyt syksyllä 2024.

Väkivallan käyttöön liittyvän ampuma-aserikollisuuden arvioidaan lisääntyvän. Järjestäytyneiden rikollisryhmien ja katujengien voidaan arvioida jatkavan nuorten rekrytoimista ja opastamista ampuma-aseväkivaltaan. Uhkana on kasvava, ampuma-aseilla tehostettu laiton suojeluliiketoiminta, joka voi ilmetä muun muassa velanperintänä sekä henkeen tai terveyteen kohdistuvana uhkailuna. Ulkomaalaistaustaisten rikollisten toimijoiden myötä Suomeen syntyy todennäköisesti aiempaa monipuolisemmin toimivia kansainvälisiä rikollisia verkostoja ja uudenlaisia järjestäytyneen rikollisuuden toimintatapoja, joihin kuuluu keskeisesti myös rajat ylittävä ampuma-aseiden salakuljetus, myynti sekä välittäminen.

Yksi merkittävistä lähitulevaisuuden uhkista tulevat olemaan 3D-tulostetut ampuma-aseet ja niiden nopea laadullinen kehittyminen entistä toimintavarmemmiksi ja tulivoimaisemmiksi. Laittoman ampuma-asekaupan yleisin tekotapa on jatkossakin moni-muotoinen salattu digitaalinen kaupankäynti.

Ukrainan sotaan liittyvä keskeinen uhkakuva erityisesti sodan pitkittyessä ja myös sen päättyessä on sotatoimialueelta peräisin olevien luvattomien sotilaskäsiaseiden, erityisesti sotilaspistoolien ja rynnäkkökiväärien, sekä käsikranaattien ja muiden sotilasräjähteiden leviäminen rikollisverkostojen keskuudessa Euroopassa. Ampuma-aseiden merkittävästä leviämisestä sotatoimialueen ulkopuolelle ei ole toistaiseksi tehty havaintoja. Todennäköisesti ampuma-aseita pyritään tuomaan Ukrainasta myös Suomeen.

2.4.4.2 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Vaarallisten esineiden sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden kohdalla pätevät samanlaiset lukumäärien kehityskulut kuin ampuma-aseiden kohdalla. Näidenkin rikosten kohdalla on kuitenkin myös samanlaisia lukumäärätietojen ilmaiseman tilannekuvan epävarmuuteen liittyviä seikkoja kuin ampuma-aseiden yhteydessä. Lukumäärät eivät anna kuvaa rikosten vakavuudesta ja vaarallisuudesta. Kysymyksessä on pääosin piilorikollisuus, jonka ilmi tuleminen riippuu suoritetuista rikostutkintaan liittyvistä toimenpiteistä.

Kysymyksessä olevista esineistä olevien käytännön tietojen perusteella korostuvat teräaseet, jotka rikoslain 41 luvun sääntelyn mukaan ovat toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä. Keskusrikospoliisin poliisilaitoksille tekemän kyselyn tulosten perusteella teräaseiden mukana pitäminen on lisääntynyt etenkin nuorten ja nuorten muodostamien ryhmien keskuudessa yhä nuorempien kantaessa sellaisia aseita. Tärkeänä syynä mukana pitämiseksi on itsensä suojaaminen toisten tekemien rikosten varalta. Uhkaa ei kuitenkaan usein osata määritellä. Mukana voi olla myös näyttämisen halua ja tietynlaista kapinointia. Teräaseiden käyttökynnys on lisäksi madaltunut. Huumausainerikoksiin syylistyneiltä takavarikoidaan enenevässä määrin ampuma-aseiden lisäksi myös vaarallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita.

Nuorten ryöstörikollisuus on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2021 jälkeen. Tämä koskee niin rikosoikeudellisesti vastuunalaisia 15–17-vuotiaita kuin alle 15-vuotiaitakin epäiltyjä. Väkivallan osuus on pysynyt suunnilleen samana (noin 60 prosentissa teoista) verrattuna vuoden 2015 tilanteeseen. Suurin osa tapauksista on sellaisia, joissa teräaseen käyttämisellä on vain uhkailtu. Nuorten ryöstörikoksissa yleinen tekoväline on teräase, joka mainitaan yli kolmasosassa rikosilmoituksista. Luku sisältää myös sellaiset tapaukset, joissa teräase ei ole ollut suoraan näkyvillä, mutta ilmoituksen perusteella uhrille on jäänyt oletus teräaseen mukanaolosta. Teräaseista yleisin on ollut puukko.

Poliisiasian tietojärjestelmän (PATJA) tietojen mukaan 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä vaarallisen esineen hallussapidosta epäiltyjä on vuosina 2014–2023 ollut vuosittain keskimäärin noin 10 (eniten eli 16 vuonna 2020 ja vähiten eli 6 vuosina 2016 ja 2021). Samoina vuosina samassa ikäryhmässä on ollut toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta epäiltyjä vuosittain keskimäärin noin 51 (eniten eli 67 vuonna 2015 ja vähiten eli 38 vuonna 2018). Vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta epäiltyjä on ollut vuosittain keskimäärin 12 (eniten eli 23 vuonna 2017 ja ei yhtään vuosina 2014–2016).

2.5 Nykytilan arviointi

2.5.1 Arvioinnissa huomioon otettavia yleisiä seikkoja

2.5.1.1 Rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet

Uusia tekoja rangaistavaksi säädettäessä ja jo olemassa olevien rangaistussäännösten soveltamisalaa laajennettaessa on otettava huomioon rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet.

Eduskunnan lakivaliokunnan korostamien rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten mukaan kaikelle rikoslainsäädännölle tulee ensinnäkin olla hyväksyttävä peruste. Toiseksi on kyettävä osoittamaan, että on painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää uuden rikostunnusmerkistön säätämistä hyväksyttäväksi arvioidun tavoitteen saavuttamiseksi. Tällöin huomioon tulevat otettaviksi ennestään voimassa oleva muu sääntely samoin kuin mahdolliset tavoitellun päämäärän saavuttamiseen johtavat vaihtoehtoiset menettelyt. Kolmanneksi säädettävän kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä eli uuden rangaistussäännöksen on voitava perustellusti olettaa edes jossakin määrin vaikuttavan tarkoitettulla tavalla. Neljänneksi jo perustuslain 8 §:ssä säädetyistä rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuu, että tunnusmerkistön on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen. (LaVL 9/2004 vp, s. 1/II ja 2/I sekä LaVM 15/2005 vp, s. 5/I).

Eduskunnan lakivaliokunta on myös todennut (LaVL 17/2017 vp, s. 5) rangaistavaksi säätämisessä huomioon otettavat kriminalisointiperiaatteet, jotka ovat osittain päällekkäisiä rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten kanssa. Rikosoikeutta voidaan niin kutsutun ultima ratio -periaatteen mukaisesti käyttää vasta viimesijaisena keinona ja kriminalisoinnista on oltava enemmän hyötyä kuin haittaa. Oikeushyvien suojelun periaatteen mukaisesti rangaistavaksi on perusteltua säätää vain sellainen moitittava menettely, joka loukkaa tai konkreettisesti vaarantaa oikeusjärjestyksen suojaamia oikeushyviä. Ehdotetulle kriminalisoinnille tulee olla myös painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää juuri uuden rikostunnusmerkistön säätämistä hyväksyttäväksi arvioidun tavoitteen saavuttamiseksi.

Rikoslainsäädännön muutosten tekemistä harkittaessa tarvitaan tietoa kysymyksessä olevan rikollisuuden nykytilanteesta sen arvioimiseksi, onko muutosten tarvetta vai ei. Tämä liittyy erityisesti painavan yhteiskunnallisen tarpeen selvittämiseen, mutta myös muihin rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja kriminalisointiperiaatteisiin. Mahdollisuuksien mukaan on pyrittävä arviomaan myös sitä, minkälaiseksi tilanne voi tulevaisuudessa kehittyä.

Kriminalisointien ennalta ehkäisevään vaikutukseen liittyy se, että ankarampaan rikoslainsäädäntöön johtavien muutosten vaikutusta rikosten estämisessä on vaikea arvioida. Siihen liittyy myös paljon epävarmuustekijöitä. Tämä koskee niin rangaistusten yleisiä rikoksia estäviä vaikutuksia kuin jo tuomittuun rikosentekijään kohdistuvia erityisiä uusien rikosten tekemistä estäviä vaikutuksia. Mitä tulee yleisestäävytyteen, sillä on merkitystä tilanteissa, joissa tekijöiden voidaan olettaa tekoon ryhtymistä edeltävässä vaiheessa kiinnittävän huomiota rikoksesta seuraavaan rangaistukseen, erityisesti sen ankaruuteen, sikäli kuin heillä on tietoa tai käsitystä siitä. Rangaistusasteikostakaan ei voida suoraan ennakoida, minkälainen rangaistus konkreettisessa tapauksessa tuomitaan.

Rikosten tekemistä edeltävässä mahdollisessa laskelmoinnissa suurempaa merkitystä saattaakin olla esimerkiksi rikosentekotilaisuuksilla ja erityisesti kiinnijäämisriskillä. Merkitystä on myös sillä, kuinka nopeasti rangaistuksen määrääminen tapahtuu rikoksen tekemisen jälkeen.

Aserikosten oletetaan olevan merkittävässä määrin piilorikollisuutta. Järjestäytyneissä rikollisryhmissä vakavien rikosten tekemistä ryhmän toimintaan liittyvänä saatetaan joissakin tapauksissa pitää pikemminkin ansiona, jolloin ankarilla rangaistusseuraamuksillakaan ei välttämättä ole merkitystä rikollisuutta ennalta estävänä tekijänä. Tässä suhteessa rikosten välillä voi olettaa kuitenkin olevan eroja, yleistä ei voida tehdä aserikosten suhteen. Rangaistusten ankaroitamisen ampuma-aserikoksia estävistä vaikutuksista ei ole kansallista tutkimustietoa tai selvitystä.

Oikeushyvien suojaamiseen liittyy suhteellisuusvaatimus perusoikeusrajoitusten yleisenä edellytyksenä. Perustuslakivaliokunnan mukaan suhteellisuusvaatimus edellyttää myös sen arviointia, onko kriminalisointi välttämätön sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi (PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitattu lausunto PeVL 23/1997 vp, s. 2/II).

Rikoslain käytön viimesijaisuus kriminalisointiperiaatteena tarkoittaa sitä, että ennen uuden rikostunnusmerkistön säätämistä tai jo olemassa olevan soveltamisalan laajentamista taikka rangaistusasteikon muuttamista ankarammaksi on arvioitava muut käytettävissä olevat keinot vahingollisen tai vaaralliseksi arvioitavissa olevien tekojen estämiseksi tai niihin puuttumiseksi.

Kriminalisoinnista saatava hyöty liittyy ennen muuta sen kykyyn ennaltaehkäistä rangaistussäännöksellä suojattavan oikeushyvän loukkauksia. Kriminalisoinnin haittoja voivat puolestaan olla rangaistussäännöksen noudattamisen valvonnasta ja säännöksen rikkomisen aiheuttamista toimenpiteistä eri osapuolille johtuvat kustannukset, rangaistuksen täytäntöönpanosta tuomitulle aiheutuva kärsimys tai muu vastaava haitallinen seuraus sekä tietyn toiminnan rajoittaminen.

Keskeinen rikosoikeudellinen periaate on laillisuusperiaate, jonka lakivaliokunta on katsonut kuuluvan rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja jonka on myös katsottu kuuluvan kriminalisointiperiaatteisiin. Rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta koskevan perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, joka ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi.

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa. (PeVL 48/2017 vp, s. 9 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on terrorismirikoksiin liittyen todennut, että kun rangaistavuus ulottuu aikaisempaan tekoon kuin mikä on säädetty rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna, tällaisen ns. valmistelun valmistelun kriminalisoivassa rikosoikeudellisessa sääntelyssä korostuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä viitattut aikaisemmat kannanotot). Tämä lähtökohta koskee muitakin rikoksia kuin terrorismirikoksia.

Merkityksellinen on myös perustuslakivaliokunnan lausuma siinä yhteydessä, kun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen säädettiin rangaistavaksi rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä. Perustuslakivaliokunta totesi tuolloin (PeVL 10/2000 vp, s. 2/II), että pyrittäessä kriminalisoimaan osallistumista tavalla, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle, sääntelyn täsmällisyysvaatimus korostuu tavanomaista enemmän.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate mahdollistaa rangaistussäännösten tulkinnan. Käytännössä rangaistussäännöksiä ja niiden perusteluja ei voida kirjoittaa niin tyhjentävästi, että tulkinnanvaraa ei syntyisi. Tämä myös todetaan oikeuskäytännössä. Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2019:44 (kohta 15) katsonut käsitteiden tulkinnan olevan välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa edellyttäen, että tulos on sopusoinnussa tunnusmerkistöstä ilmenevän, rangaistusuhalla tavoitellun suojan tarkoituksen kanssa ja että lopputulos on kohtuudella tekijän ennakoitavissa, Tuossa yhteydessä korkein oikeus viittasi aikaisempiin ratkaisuihinsa KKO 2018:36, KKO 2014:7 ja KKO 2013:12.

Rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyy rikosoikeuslainsäädännön taannehtivan soveltamisen kieltö. Tarkemmin rikosoikeudellisen sääntelyn ajallisesta soveltamisesta säädetään rikoslain 3 luvun 2 §:ssä. Pääsääntöisesti rangaistussäännöksiä sovelletaan niiden voimassaoloaikana tehtyihin rikoksiin. Uutta lakia kuitenkin sovelletaan ennen sen voimaantuloa tehtyihin tekoihin, jos uuden lain soveltaminen johtaa tekohetken lain soveltamista lievempään lopputulokseen.

Kriminalisointiperiaatteena pidetään toisinaan myös ihmisarvon loukkaamattomuutta, jonka valtiosääntö turvaa perustuslain 1 §:n 2 momentin mukaan. Ihmisarvon loukkaamattomuuden periaatteen mukaan ketään ei saa rangaista teosta, jos tällä ei ollut kykyä tai mahdollisuutta toimia toisin. Lisäksi periaate edellyttää, että rangaistavan teon täytyy olla tahallinen tai tuottamuksellinen. Pelkästään seurauksen aiheuttamiseen perustuvaa rangaistussäännöstä ei voida säätää.

Rikoslainsäädännön käyttöä koskeviin periaatteisiin liittyy myös se, että kriminalisointi ei saa synnyttää ylitsepääsemättömiä tai mielivaltaisesti ratkaistavia näyttöongelmia. Rikoslakiin ei pidä myöskään ottaa säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on käytännössä mahdotonta ja jotka jo etukäteen voi arvioida tehottomiksi.

2.5.1.2 Rangaistusasteikot

Myös aserikoksia suhteutetaan vakavuudeltaan toisiinsa ja muihin rikoksiin tekojen rangaistusarvon perusteella. Tämä tarkoittaa sitä, että rangaistusasteikkoja arvioitaessa ja muutettaessa sekä uudesta rangaistusasteikosta säädettyä huomioon on otettava kysymyksessä olevan rikoksen ajateltavissa olevien ilmenemismuotojen osoittama teon paheksuttavuus, vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekotyypin ilmentämä tekijän syyllisyys.

Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esimerkiksi PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitatuut aikaisemmat kannanotot). Rangaistusasteikon tulee olla riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisten tekojen kattamiseksi. Rangaistusasteikko tulee suhteuttaa muiden vastaavien rikosten rangaistusasteikkoihin.

Rikosten rangaistusasteikkoja ei säädetä tai muuteta taikka tekoja siirretä ankarammin rangaistavan rikoksen tunnusmerkistöön rikoksen parempien tutkintamahdollisuuksien edistämiseksi. Rangaistusasteikot on asetettava rikosten haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli niiden rangaistusarvon eikä rikosoikeudellisten pakkokeinojen käyttämisen edellytysten perusteella (LaVM 3/1998 vp, s. 25/I).

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vakiintuneilla rangaistusasteikoilla lainsäätaja ohjaa lainkäyttäjää niin, että oikeuskäytäntö muodostuu mahdollisimman yhtenäiseksi. Yleisimmin Suomessa ovat käytössä seuraavat rangaistusasteikot:

- * sakko
- * sakko–kuusi kuukautta vankeutta
- * sakko–yksi vuosi vankeutta
- * sakko–kaksi vuotta vankeutta
- * neljä kuukautta–neljä vuotta vankeutta
- * yksi–kymmenen vuotta vankeutta
- * kaksi–kymmenen vuotta vankeutta.

Näistä asteikoista voidaan poiketa ja on poikettu erityisesti vakavaksi katsottujen rikosten (esimerkiksi terrorismirikokset) kohdalla, mutta poikkeaminen vaatii erityisiä tiettyä rikosta koskevia vahvoja perusteita. Aserikoksia koskevat rangaistusasteikot ovat kansallisessa harkinnassa, koska Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet eivät sisällä asteikkoihin ulottuvia vaatimuksia.

Rangaistusasteikkoja muuttamalla ja siirtämällä tekoja ankarammin rangaistavien tekojen piiriin lainsäätäjä voi ohjata rangaistuskäytäntöä ankarampaan suuntaan, jos tiettyä tekoa koskeva käytäntö sitä koskevan kattavan tiedon perusteella katsotaan vinoutuneeksi tai jos esimerkiksi muuttuneiden tekotapojen vuoksi käsitys teon rangaistusarvosta ja siihen liittyen teon paheksuttavuudesta on muuttunut. Rangaistusasteikkoja voidaan myös muuttaa lievempään suuntaan.

2.5.1.3 Kansainvälinen vertailu

Suomessa noudatettavien kriminalisointiperiaatteiden ja rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten näkökulmasta ei keskeistä ole se, onko jokin teko säädetty rangaistavaksi tietyllä tavalla jossakin toisessa valtiossa. Lähtökohtaisesti rikoslainsäädännön käytön perusteltavuutta koskeva arviointi tehdään kansallisten periaatteiden ja edellytysten valossa.

Yhteiskunnallisten ongelmien ja niiden ratkaisukeinojen ollessa pitkälti samoja oikeus- ja muilta perinteiltään samankaltaisissa valtioissa suuntaviivoja on kuitenkin saatavissa kansainvälisestä vertailusta. Jos teon rangaistavaksi säätämiseen päädytään, mallia voidaan ottaa muissa valtioissa ja erityisesti Suomelle vertailuvaltioina keskeisiksi koetuissa valtioissa kuten Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa omaksutuista lainsäädäntöratkaisuista.

Kansainvälisten vertailujen hyödynnettävyyttä vaikeuttavat monet seikat. Jo tiettyä rikosta koskevat kriminalisointitarpeet ja -perusteet saattavat vaihdella merkittävästikin valtioiden välillä. Sääntelyn sisältöön voivat vaikuttaa kansalliset rikollisuustilanteet ja sääntelyn historiallinen tausta. Säännösten kirjoitustavat ja lainsäädäntötekniikat myös vaihtelevat esimerkiksi sen suhteen, käytetäänkö yksityiskohtaisesti vai yleisluonteisemmin kirjoitettuja pykäläiä. Lisäksi merkitystä saattaa olla rikosoikeudellisen järjestelmän rakenteella ja järjestelmää käytettäessä sovellettavilla periaatteilla. Merkityksellisiä voivat esimerkiksi olla tekoon liittyvien rangaistussäännösten kokonaisuudet ja mahdollisuudet soveltaa tekoon useita rangaistussäännöksiä samanaikaisesti sekä se, että voidaan rangaistussäännösten asemesta soveltaa osallisuutta koskevia tai vastaavia yleisesti rikoksiin sovellettavia säännöksiä.

Kansainvälisissä vertailuissa on vaikeata tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä myös vertailuvaltioiden rangaistussäännöksissä olevista rangaistusasteikoista. Rangaistusasteikot ovat kansalliseen rangaistusjärjestelmään sidottuja (esimerkiksi minkälaisia rangaistusasteikkoja valtiossa vakiintuneesti käytetään) ja siinä järjestelmässä muiden rikosten rangaistusasteikkoihin suhteutettuja. Suomessa on pyrittävä käyttämään rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja rangaistusasteikkoja. Rangaistusasteikko ei myöskään kerro siitä, minkälaisia rangaistuksia sen puitteissa käytännössä määrätään. Rangaistustaso määräytyy kansallisten rangaistuksen määräämistä koskevien säännösten ja oikeuskäytännössä muodostuneiden rangaistustasojen mukaan.

2.5.2 Ampuma-aserikos

2.5.2.1 Rangaistaviksi säädetyt teot ja niiden suhde toisiinsa

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiset perusmuotoisen ampuma-aserikoksen tekotavat vaihtelevat, kun rangaistavaa on esimerkiksi valmistaminen, hankkiminen, hallussapito ja luovuttaminen. Tekotavat ovat kiinteästi yhteydessä ampuma-aselain säännöksiin, kun teon on pykälän 1 momentin mukaan tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Osassa momentin kohdista myös viitataan ampuma-aselain tiettyihin säännöksiin.

Havaittavissa ei ole, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin tekotavoista puuttuisi joitakin merkityksellisiä ampuma-aserikoksen tekotapoja. Pykälän 2 momentin sääntely tekotapojen osalta perustuu kansainvälisiin Suomen noudatettaviin velvoitteisiin. Sellaiset velvoitteet ovat heijastuneet myös pykälän 1 momentin muutoksina.

Perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n mukaan ampuma-aserikoksena ovat rangaistavia lukuisiin muihinkin esineisiin ja tarvikkeisiin kuin ampuma-aseisiin kohdistuvat teot. Ne voivat koskea esimerkiksi aseiden osia, patruunoita, kaasusumuttimia ja tehokkaita ilma-aseita.

Lisäksi ampuma-aselain 2 §:n 1 ja 2 momentin mukainen ampuma-aseen määritelmä on laaja ja laajentunut ampuma-aserikoksia koskevien nykyisten rangaistussäännösten aikana. Alun perin pykälän 1 momentin mukaan ampuma-aseella tarkoitettiin välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle. Pykälän 1 momenttia on muutettu niin, että siitä on poistettu vaaran aiheutumista koskeva loppuosa. Tämä muutos perustui siihen, että Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/853 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin (91/477/ETY) muuttamisesta ei sisällä sellaista edellytystä (HE 179/2018 vp, s. 25).

Ampuma-aselain 2 §:ssä ei alkujaan myöskään ollut 2 momenttia vastaava sääntelyä. Sanottu momentti muutettiin nykyisen sisältöiseksi asedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Momentin mukaan ampuma-aseen määritelmän piiriin kuuluvat myös esineet, jotka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jollei muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja esineet, jotka muistuttavat ampuma-asetta ja jotka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta ovat muutettavissa ampuma-aseeksi. Lisäksi ampuma-aseen määritelmään vaikuttavat ampuma-aselain 2 §:n 3 momentti ja ampuma-aseasetuksen 2 § deaktivoituista aseista.

Rikoslain 41 §:n luvun 1 §:n 1 momentista ei nimenomaisesti ilmene se, että säännöksessä käytetyt esineitä koskevat käsitteet vastaavat ampuma-aselain niitä koskevia määritelmiä. Tämä

on jossakin määrin pääteltävissä siitä, että momentin johtolauseen mukaan teon on tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Ampuma-aselain säätämisen yhteydessä on ollut tarkoitus, että sen lain käsitelmääritelmiä sovelletaan vastaaviin rangaistussäännöksissä oleviin käsitteisiin. Ampuma-aselakiin sen säätämisen yhteydessä sisällytetyissä rangaistussäännöksissä ei ollut omia käsitelmääritelmiä. Myöskään rangaistussäännösten perusteluista (HE 183/1997 vp, s. 128–135) ei ilmene, että rangaistussäännösten käsitteillä olisi joiltakin osin ampuma-aselain määritelmistä poikkeava sisältö. Tällaisia kysymyksiä ei käsitelty rangaistussäännösten rikoslain 41 lukuun siirtämisen yhteydessä (HE 113/2004 vp). Oikeuskäytännössä ampuma-aselain käsitelmääritelmiä, myös rangaistussäännösten säätämisen jälkeen muutettuja, on sovellettu ampuma-aserikoksia käsiteltäessä.

Varsinkin ampuma-aselain ampuma-aseen määritelmän laajennukset herättävät kysymyksen siitä, tarvitseeko ampuma-aselain käsitteitä koskevien määritelmien automaattisesti koskea myös rangaistussäännösten käsitteitä. Näin erityisesti sen vuoksi, että esimerkiksi ampuma-aseen määritelmää laajennettaessa ei ole nimenomaisesti arvioitu muutosten heijastusvaikutuksia ja perusteltavuutta suhteessa rikoslain 41 luvun 1 §:n sääntelyyn.

On kuitenkin huomattava, että rikoslain 41 luvun 1 §:n suhteellisen laaja rangaistusasteikko (sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta) mahdollistaa sen, että tapaus- ja asekohtaisesti voidaan rangaistuksen määräämisessä tehdä merkittäviäkin eroja paitsi tekotapojen myös teon kohteena olevien esineiden välillä. Pykälien perusteluilla voidaan ohjata rangaistuksen määräämistä tilanteissa, joissa rangaistusasteikko on riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisten tekojen kattamiseksi. Tämä koskee myös rangaistuksen määräämistä erilaisten ampuma-aseiksi katsottavien esineiden kohdalla esimerkiksi riippuen siitä, onko ampuma-ase ampuma-aselain 2 §:n 1 vai 2 momentin mukainen. Ampuma-aselain 2 §:n 2 momentissa ampuma-aseiksi määritellyt muuttamiskelpoiset esineet sen ominaisuutensa vuoksi myös edustavat potentiaalista vaaraa toisen hengelle ja terveydelle.

Selvää perustetta ei ole havaittavissa sille, että ampuma-aserikosta koskevassa rangaistussäännöksessä tulisi poiketa ampuma-aselain nykyisestä ampuma-aseen määritelmästä tai muistakaan nykyisistä käsitelmääritelmistä. Määritelmiin liittyy niiden tarkemmasta sisällöstä riippumatta väistämättä tulkinnanvaraisuuksia, joita joudutaan ratkomaan oikeuskäytännössä ja joiden ratkaiseminen heijastuu rangaistussäännöksen tulkintaan. Tulkintaongelmat ovat ominaisia rangaistussäännöksille periaatteessa yksinkertaisimmiltakin vaikuttavat säännökset mukaan lukien.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentti sisältää tekoja, joita voidaan merkitykseltään ja moitittavuudeltaan luonnehtia erilaisiksi. Tekojen erilainen rikosoikeudellinen kohtelu on sinällään mahdollinen edellä todetun mukaisesti suhteellisen laajan rangaistusasteikon puitteissa. Joka tapauksessa momentin 4–8 kohdan mukaiset teot ovat pääosin luonnehdittavissa hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi. Noiden kohtien teot koskevat esimerkiksi ilmoittamisen, tarkastuttamisen ja merkinnän tekemisen laiminlyömistä ja ovat siinä mielessä lähtökohtaisesti lievemmäksi arvioitavia kuin 1–3 kohdan mukaiset teot, minkä vuoksi ensiksi mainittujen kohtien mukaiset teot olisi perusteltua siirtää rangaistusasteikon mukaan lievemmin rangaistavan rikoksen piiriin. Tämä tarkoittaisi sitä, että 4–8 kohdan mukaiset teot eivät voisi enää muodostaa vakavimmissa tapauksissa törkeän ampuma-aserikoksen perustaa. Käytännön toimijoiden mukaan sillä ei ole kuitenkaan suurempaa käytännön merkitystä viimeksi mainittujen kohtien mukaisten tekojen vähäisyyden ja yleisen vakavuustason perusteella. Toisaalta lievemmin rangaistavan rikoksen rangaistusasteikkoon voitaisiin liittää vankeusuhka sen varmistamiseksi, että vakavimmista 4–8 kohdan mukaisista teoista voidaan tuomita niiden rangaistusarvoa vastaava rangaistus.

2.5.2.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus

Rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuutta edellyttävään laillisuusperiaatteeseen on kiinnitettävä sääntelyn selkeyden varmistamiseksi erityistä huomiota silloin, kun rangaistussäännös saa merkittävän osan sisällöstään muusta lainsäädännöstä eli tässä tapauksessa ampuma-aselaista. Esimerkiksi lähestymiskiellon tehostamista koskevan hallituksen esityksen HE 143/2022 vp käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on osana ns. blankorangaistussääntelylle asetettavia vaatimuksia korostanut muun ohessa sitä, että kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on oltava jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi säädetystä teosta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tuossa tapauksessa siihen, että ehdotetussa rangaistussäännöksessä ei nimenomaisesti viitattu niihin lain eli tuossa tapauksessa lähestymiskiellosta annetun lain säännöksiin, joista teon rangaistavuus saa asiallisen sisältönsä (PeVL 63/2022 vp, kappale 23).

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa on vaihtelua sen suhteen, miten momentissa rangaistavaksi säädetyn menettelyn suhde ampuma-aselain sääntelyyn kuvataan. Kaikilta osin ei esimerkiksi viitata merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin. Pykälän 2 momentissa rangaistavan käyttäytymisen osalta viitataan tiettyjen kansainvälisten instrumenttien tiettyihin artikloihin. Molemmissa momenteissa on osana tunnusmerkistöä lyhyt luonnehdinta rangaistavaksi säädetystä teosta, siltä osin sääntelyn voidaan katsoa täyttävän tarkkarajaisuuden vähimmäisvaatimukset.

Sääntelytekniikka ja tekotapojen lukuisuus tekevät rikoslain 41 luvun 1 §:stä nykyisellään raskastekoisen ja osittain vaikeasti hahmotettavan. Pykälän 1 momentti kuitenkin lyhenisi merkittävästi, jos 4–8 kohta siirretään esimerkiksi lievää ampuma-aserikosta koskevaan saman luvun pykälään.

Rangaistussääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi ensinnäkin se, että nimenomaan todetaan sovellettavan ampuma-aselain käsitelmääritelmiä. Tämä koskee niin rikoslain 41 luvun 1 §:ään jääviä tekoja kuin sen pykälän 1 momentin 4–8 kohdasta pois siirrettäviä tekoja. Käsitelmääritelmät ovat merkityksellisiä myös rikoslain 41 luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetyn törkeän ampuma-aserikoksen ja muiden vakavien ampuma-aseisiin liittyvien tekojen kannalta.

Sääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi myös se, että ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1–3 kohtaan jäävissä tekotavoissa viitataan merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin sikäli kuin se sääntelyä selkeyttävästi on mahdollista, tarpeellista ja tarkoituksenmukaista.

2.5.2.3 Rikokseksi katsomatta jäävä ampuma-aselain vastainen hallussapito

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 4 momentissa säädetään siitä, että ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua hallussapitoa, jos esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Momentti koskee siis tekoja, jotka ilman poikkeussäännöstä olisivat rangaistavia ampuma-aseen ampuma-aselain vastaisena hallussapitona eli käytännössä luvattomana hallussapitona.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 4 momentissa olevaa rajausta voidaan pitää riittävän kattavana. Ei ole havaittavissa muita ampuma-aseen luvattoman hallussapidon tapauksia, jotka olisi aihetta saattaa momentin soveltamisalan piiriin. Tarvittavia täsmennyksiä voidaan tehdä säännöksen perusteluihin.

2.5.3 Vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Vakavia ampuma-aserikoksia koskevassa sääntelyssä on kattavasti ja selkeästi säädettävä niistä tekotavoista, joita erityisesti tekojen vahingollisuuteen tai vaarallisuuteen sekä tekijän syyllisyyteen liittyen on pidettävä perusmuotoista ampuma-aserikosta lähtökohtaisesti selvästi paheksuttavampina. Sellaisia ovat erityisesti teot, joihin liittyy aseiden rikollisen käyttämisen vaara. Huomiota on kiinnitettävä tilanteisiin, joissa asetta käyttäen tehtävän rikoksen riski on kohonnut.

2.5.3.1 Luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena.

Hallitusohjelmakirjauksen toteuttamista ei voida irrottaa edellä jaksossa 2.5.1.1 käsitellyistä rikoslainsäädännön käytön yleisistä edellytyksistä ja kriminalisointiperiaatteista. Merkitystä on erityisesti painavalla yhteiskunnallisella tarpeella ja siihen liittyen oikeushyvien suojelun tarpeella sekä ennalta estävyydellä (ankaramman rangaistavuuden pelotevaikutus). Viimeksi mainittu samoin kuin suhteellisuusperiaate, mukaan lukien eri rikosten rangaistusasteikkojen oikeasuhtaisuus verrattuna toisiinsa, liittyy myös hallitusohjelmakirjaukseen törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisesta neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen.

Aserikollisuuden yleiskuvan mukaan ampuma-aseiden käyttöön liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Väkivallan käyttöön liittyvän ampuma-aserikollisuuden arvioidaan lisääntyvän. Tämä tilannekuva koskee myös ampuma-aseiden mukana pitämistä. Painava yhteiskunnallinen tarve ja oikeushyvien suojelu liittyvät tarpeeseen suojata ihmisten henkeä ja terveyttä sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Luvatonta ampuma-asetta tahallaan yleisellä paikalla kantava tai sitä kulkuneuvossa yleisellä paikalla tai muualla kuljettava henkilö on vähintäänkin varautunut ampuma-asetta käyttäen turvautumaan väkivaltaan tai se voi jossakin tilanteessa olla jopa hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Tällainen teko lähtökohtaisesti merkittävästi eroaa sellaisesta, jossa ampuma-asetta vain säilytetään jossakin paikassa. Luvattoman ampuma-aseen mukana pitämisen voi lähtökohtaisesti katsoa ilmentävän korostunutta rikosten tekemisen vaaraa ja olevan näin ollen yleisesti ottaen vakavampaa verrattuna niihin tilanteisiin, joissa luvallista asetta pidetään mukana luvan ehtojen tai ampuma-aselain vastaisesti. Rikosten tekemisen vaaraa liittyen myös luvallisiin ampuma-aseisiin käsitellään jäljempänä jaksoissa, jotka koskevat muita vakavia ampuma-aseisiin liittyviä tekoja (2.5.3.2 ja 4.1.1.3). Myös kansainvälisen vertailun tiedoista on havaittavissa, että sääntelyn ankaruuden kannalta merkitystä on ampuma-aseen hallussapitorikoksen tekopaikalla sekä sillä, että hallussapitoteeseen liittyy yleisesti ottaen vaarallisia elementtejä. Ampuma-asetta käyttäen tehdyillä rikoksilla voidaan lisäksi loukata muitakin suojattuja perusoikeuksia kuin henkeä ja terveyttä, esimerkiksi omaisuuden suoja.

Mainitut seikat huomioon ottaen on perusteita sille, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa lisätään törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi. Tämä muutos hallitusohjelmakirjauksen mukaisen törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen kanssa tarkoittaisi kysymyksessä olevan rikoksen rangaistustason todella merkittävää korottamista ja johtaisi lähes aina ehdottoman

vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen. Vaikka teon rangaistustaso on esimerkiksi rikoksentekotilaisuuksien ja kiinnijäämisriskin ohella vain yksi uuden rikollisuuden määrään vaikuttava seikka, teon rikosoikeudellisen arvioinnin merkittävällä ankaroitumisella voi olla mainittavaa uutta rikollisuutta estävää vaikutusta.

Rikoksen katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi edelleen sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kokonaisarvostelun kautta päästään siihen, että rangaistuksen määräämisessä ei päädytä kohtuuttomiin lopputuloksiin, kun otetaan huomioon esimerkiksi tekijän tarkoitus ja teko-olosuhteet kokonaisuudessaan.

2.5.3.2 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Vakavalla ampuma-aserikollisuudella on merkittävät kytkennät järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Jo nykyinen rikoslain sääntely mahdollistaa monin paikoin sen huomioon ottamisen, että ampuma-aserikos liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Ensinnäkin rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentissa on tekotapoja, jotka voivat olla merkityksellisiä järjestäytyneen rikollisryhmän ja myös sen määritelmän piiriin kuulumattoman rikollisryhmän kannalta. Ampuma-aserikoksen voi tehdä törkeäksi esimerkiksi se, että ampuma-aserikoksessa rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Rikoksen arvioiminen törkeäksi edellyttää tosin sitä, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Momentissa mainitun kvalifointiperusteiden olemassaolo on käytännössä kuitenkin vahva lähtökohta sille, että teko lopulta myös arvioidaan törkeäksi. Momentin kvalifointiperusteissa ei nimenomaisesti oteta huomioon esimerkiksi ampuma-aseiden hallussapito- ja luovutustilanteiden mahdollista liityntää järjestäytyneisiin rikollisryhmiin.

Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin liittyy myös sellaisen ryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 17 luvun 1 a §, jonka 1 momentin 2 kohdassa muun ohessa säädetään rangaistavaksi järjestäytyneen rikollisryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuutta rajaa se, että mainitun momentin mukaan edellytetään myös sitä, että ryhmän tavoitteena oleva vakava rikos tai sen rangaistava yritys tehdään ryhmän toiminnassa.

Ampuma-aserikosten kohdalla sovellettavaksi voi tulla rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperuste koskien rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Koventamisperuste voi vaikuttaa esimerkiksi niin, että jo perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta tuomitaan vankeusrangaistukseen ja myös ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Sellaiseen lopputulokseen voi ilman kyseisen koventamisperusteiden soveltamista kaikkien ampuma-aserikoksiin syyllistyneiden kohdalla johtaa myös rikoslain 6 luvun 4 §:n mukainen rangaistuksen mittaamisen yleisperiaate, jota noudatetaan myös rangaistuslajin valinnassa ja jonka mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan soveltuvina voivat merkityksellisiä olla muutkin rikoslain säännökset, vaikka niiden soveltamisala on rikoksentekijöiden suhteen yleinen. Tämä koskee esimerkiksi rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä ja 31 luvun 2 a §:ssä rangaistaviksi säädettyjä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua ja törkeän ryöstön valmistelua. Niihin tekoihin voi liittyä ampuma-aseen hallussapito.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukainen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä on tarkkaan rajattu. Määritelmän mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään

kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Järjestäytyneen rikollisuuden erityismuoto on rikoslain 34 a luvun 6 §:n 2 momentissa määritellyn terroristiryhmään liittyvä rikollisuus. Esimerkiksi terroristiryhmän varustaminen ampuma-aseilla on rangaistava mainitun luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Myös ampuma-aseita koskevat terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten voivat liittyä terroristiryhmän toimintaan. Kysymys on erityissäännösten ja niihin liittyvien rangaistavuuden erityisedellytysten kattamasta toiminnasta, jota asioiden lukumäärien perusteella käsitellään vähän rikosprosessissa.

Ampuma-aserikoksiin voivat syyllistyä myös sellaiset henkilöiden yhteenliittymät, jotka eivät täytä järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Tällaisia yhteenliittymiä voivat esimerkiksi olla pääosin nuorten miesten muodostamat katujengit, joita poliisin arvion mukaan on Suomessa 10, ja nuorempien muodostamat nuorisojengit. Tällaisiin ryhmiin kuuluvat henkilöt voivat olla aseistautuneet vähintäänkin itseään puolustaakseen mutta myös tehdäkseen ryhmässä rikoksia aseita tai asetta käyttäen. Nuorten muodostamissa ryhmissä harvoin tavataan ampuma-aseita.

Ryhmän riittävän tarkkaan sellaiseen määrittelyyn, joka täyttää rikostunnusmerkistöön liittyvänä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset, voi olettaa liittyvän merkittäviä ongelmia. Järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmästä olevat kokemukset osoittavat sen, että tällaisiin määritelmiin liittyy myös käytännön tulkinta- ja soveltamisongelmia, jotka voivat vaikeuttaa vakavaan ampuma-aserikollisuuteen puuttumista rikoslainsäädännöllä. Huomioon on tässä yhteydessä otettava se, että katu- ja nuorisojengit voivat olla rakenteeltaan löyhiiä, lyhytkestoisia ja jäsenistöltään vaihtuvia.

Rikoslain 5 luvun rikokseen osallisuutta rikokseen koskevien säännösten kautta erilaisiin rikoksia tekeviin ryhmiin kuuluvat henkilöt myös tietyssä määrin joutuvat rikosoikeudelliseen vastuuseen ryhmässä yksissä tuumin yhteisen tavoitteen toteuttamiseksi yhdessä toteutetuista rikoksista. Tämä koskee myös yhdessä tehtäviä ampuma-aserikoksia.

Kun tavoitteena on ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ja muidenkin vakavien, esimerkiksi omaisuuteen kohdistuvien rikosten estäminen, sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaaminen, olennaista on säätää kattavasti vaarallisista ja vahingollisista tekotavoista riippumatta siitä, tehdäänkö ampuma-aserikoksia jollakin tavalla määritellyn ryhmän toimintaan liittyvinä vai ei. Merkittävä vaara ja vakavat seuraukset voivat aiheutua myös yksittäisten henkilöiden toiminnasta. Toisaalta jo yhden ampuma-aseen luovuttamista järjestäytyneelle rikollisryhmälle voidaan pitää varten otettavaa vaaraa ilmentävänä tekona.

Kansainvälisen vertailun tiedoistakin on pääteltävissä, että useiden keskeisten vertailuvaltioiden lainsäädännöissä ei kiinnitetä mainittavaa huomiota siihen, onko ampuma-asetta koskeva rikos tehty ryhmän toiminnassa. Tämä ilmenee niin, että ei ole säädetty erillisiä järjestäytyneitä tai muita rikollisryhmiä koskevia rangaistussäännöksiä. Sen sijaan on kiinnitetty huomiota esimerkiksi siihen, voiko ase päätyä rikolliseen käyttöön, ja lisäksi teon vaarallisuuteen. Toisaalta on huolehdittava myös siitä, että sääntely ottaa huomioon järjestäytyneitä rikollisryhmiäkin koskevat erityispiirteet.

Hallitusohjelmakirjaus koskee yleisiin paikkoihin ja kulkuneuvoihin liittyviä tekoja, joissa tekijällä on luvaton ase. On kuitenkin huomattava, että myös luvallisen aseiden hallussapito

yleisellä paikalla tai muussakin paikassa voi tekijän motiiveista tai hallussapidon tarkoituksesta muuten riippuen ilmentää mahdollisen tulevan rikollisen toiminnan vaaraa. Se voi esimerkiksi liittyä varautumiseen väkivallan käyttöön, mikä voi olla merkityksellinen rikollisten välisissä välienselvittelyissä. Kysymys on tällöin teoista, jotka eivät toisaalta ole vielä edenneet asetta käyttäen tehtävän rikoksen yritykseen ja jotka eivät toisaalta ole rangaistavia aseeseen liittyvinä valmistelurikoksina. Ne eivät myöskään ole vielä avunantoa toisen tekemään rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Vaaraa ilmentävät tekotavat voivat liittyä myös muihin ampuma-asetta koskeviin ampuma-aserikoksen tekotapoihin kuin ampuma-aseen hallussapitoon, esimerkiksi luovuttamiseen tai lainaamiseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentti ei tällä hetkellä erottele tekoja esimerkiksi tekijän motiivien ja teko-olosuhteiden perusteella. Törkeää ampuma-aserikosta koskeva rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentti ei kvalifiointiperusteissaan nimenomaisesti kiinnitä huomiota ampuma-aserikoksen vaaralliseen luonteeseen, joskin momentin 1 kohdassa mainitaan yhtenä rikoksen kohteena erityisen vaarallinen ampuma-ase.

Sääntelyn kattavuuden kannalta ei ole riittävää se, että rangaistavaa on tiettyjen rikosten valmistelu tai tiettyihin terrorismirikoksiin liittyvä rikoksen valmistelu tai tekemisen edistäminen niitä koskeviin rangaistussäännöksiin sisältyvine rangaistavuuden rajauksineen, jotka voivat koskea esimerkiksi tekotapoja ja tarkoituksena olevia rikoksia. Lainsäädännön kattavuuden varmistaminen on näiltä osin tärkeää.

Todetut seikat huomioon ottaen on perusteltua täydentää lainsäädäntöä niin, että perusmuotoista ampuma-aserikosta ankarammin rangaistavaksi tulee sellainen ampuma-asetta koskeva rikos, johon liittyy varteenotettava vaara ampuma-aseen vakavasta rikollisesta käytöstä.

Uusi nykyistä sääntelyä täydentävä rangaistussäännös ei välttämättä tulisi sovellettavaksi lukuisissa tapauksissa. Rangaistussäännösten merkitystä ja arvoa ei kuitenkaan olennaisesti mitata niiden soveltamiskertojen perusteella. Nyt kysymyksessä olevalla rangaistussäännöksellä pyritäisiin estämään vakavia rikoksia.

Törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan ampuma-aserikos katsotaan törkeäksi, jos 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Teon katsominen törkeäksi edellyttää lisäksi sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tarvetta lisätä rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin muita kvalifiointiperusteita kuin hallitusohjelmakirjaukseen perustuva, yleisiä paikkoja ja kulkuneuvoja koskeva kvalifiointiperuste ei ole ilmennyt.

2.5.4 Lievä ampuma-aserikos

Rikoslain 41 luvun 3 §:ssä säädetään rangaistavaksi lievä ampuma-aserikos tavalla, joka yleisesti ottaen noudattaa rikoslaissa kolmeen eri vakavuustasoon porrastettujen rikosten sääntelyä. Pykälän mukaan tuomitaan sakkoa, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Pykälän muutostarpeet liittyvät jäljempänä jaksosta 4.1.1 ilmenevällä tavalla rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa nykyisin ampuma-aserikoksina rangaistaviksi säädettyjen tekojen siirtämiseen.

2.5.5 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

2.5.5.1 Yleistä

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Kirjauksen sanamuodon perusteella kysymys on rikoslain 41 luvun 5 §:stä (vaarallisen esineen hallussapito; sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi) ja 6 §:stä (toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito; sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta). Kirjauksen mukaiseen vaikutukseen päästään muuttamalla niiden pykälien rangaistusasteikkoja ankarampaan suuntaan.

Rikoslain 41 luvun 4–7 § siirrettiin siihen lukuun vuonna 2007 järjestyslaista, joka on tullut voimaan vuonna 2003. Säännöksiä ei ole sisällöllisesti muutettu tai laajemmin tarkasteltu yli 20 vuoteen. Pitkän ajan kulumisen tarkoittaa sitä, että ampuma-aserikoksia koskevien säännösten tavoin kysymyksessä olevan sääntelyn kattavuutta ja sisältöä ei ole arvioitu näitä rikoksia ja rikollisuustilannetta koskevien kehityssuuntausten valossa. Myös kysymyksessä olevia esineitä ja aineita koskien rikoslain 41 luvun sääntelyn tulee muodostaa ajantasainen, riittävän kattava, selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon tekojen vahingollisuus ja vaarallisuus.

Vaarallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä tai aineita koskevat arviointikysymykset liittyvät siihen, ovatko rikoslain 41 luvun 4–7 §:n rangaistussäännökset riittävän tarkkarajaisia, ovatko niiden mukaiset rikosten tekotavat riittävän kattavia, myös tekojen mahdollinen vaarallinen luonne huomioon ottaen, ja ovatko niissä rangaistaviksi säädetyt teot rangaistavuudeltaan (rangaistusasteikoiltaan) suhteutettu asianmukaisesti toisiinsa. Lisäksi erityisesti tekojen mahdolliseen vaarallisuuteen liittyen on arvioitava sääntelyä ja sen muutostarpeita suhteessa eräisiin nykyisiin rangaistussäännöksiin.

2.5.5.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä viitataan rangaistavan käyttäytymisen kuvauksen osalta järjestyslain 9–11 §:n vastaisiin tekoihin. Lisäksi luvun pykälät sisältävät lyhyen luonnehdinnan rangaistavaksi säädetystä teosta. Tilanne on lainsäädäntöteknisesti pitkälti samanlainen kuin ampuma-aserikoksiin liittyvien tekojen osalta luvun 1 §:n kohdalla. Tämä koskee varsinkin niitä viimeksi mainitun pykälän 1 momentin mukaisia tekoja, jotka aikaisemmin todetun mukaisesti olisi aiheellista siirtää lievemmin rangaistavaa rikosta koskevan sääntelyn piiriin.

Pykäläviittausten ja tekojen lyhyen luonnehdinnan perusteella rikoslain 41 luvun 4–7 §:n voidaan nykyisellään katsoa täyttävän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämän sääntelyn tarkkarajaisuuden vähimmäisvaatimukset. Tarvetta ei ole ampuma-aseita koskevien tekojen tavoin erikseen viitata toisen lain määritelmät sisältäviin säännöksiin, koska merkitykselliset vaaralliset esineet sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet todetaan rikoslain 41 luvun 4–6 §:ssä jo viitatuissa järjestyslain 9 §:ssä (1 ja 2 momentti) ja 10 §:ssä (1 momentti). Viitatu järjestyslain pykälät kattavat myös ne tilanteet, joissa kysymys ei ole kielletystä hallussapidosta (järjestyslain 9 §:n 3 momentti ja 10 §:n 3 momentti).

Tässä yhteydessä on kuitenkin aiheellista korjata toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevaa rangaistussäännöstä niin, että se vastaa järjestyslain 10 §:n 1 momentin johdantokappaleessa olevaa kieltoa. Kappaleen mukaan rangaistavaa on nimenomaan toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvien esineiden tai aineiden hallussapito

yleisellä paikalla. Sama täsmennystarve koskee myös rikosnimikettä, mukaan lukien rikosnimike toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle (rikoslain 41 luvun 7 §), sekä järjestyslain 10 §:n otsikkoa. Koska lähes millä tahansa esineellä voidaan aiheuttaa ainakin vähäistä vahinkoa toiselle ihmiselle, hallussapito yleisillä paikoilla on kielletty ainoastaan sellaisten esineiden osalta, joilla voidaan vahingoittaa toista vakavasti (järjestyslain säätämistä koskeva HE 20/2002 vp, s. 40, lain 10 §:n perustelut).

Sääntelyn tarkkarajaisuuden toteutuminen on erikseen arvioitava ehdotettavien lainsäädäntömuutosten kohdalla.

2.5.5.3 Sääntelyn kattavuus ja muutostarpeet

Ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten jälkeisissä rikoslain 41 luvun säännöksissä säädetään tekotapoina rangaistaviksi järjestyslain 9–11 §:n säännöksiin sidottuina vaarallisen esineen maahan tuominen, valmistaminen ja kaupan pitäminen (4 §), vaarallisen esineen hallussa pitäminen yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa (5 §), toisen (vakavaan) vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavan esineen hallussa pitäminen yleisellä paikalla (6 §) sekä ilma-aseen, jousitoimisen aseiden tai harppuunan myyminen tai muu pysyvä luovuttaminen alle 18-vuotiaalle (7 §).

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:n kattamien rikosten kohteiden kirjo on järjestyslakisidonnaiseen taustaansa perustuen laaja. Rangaistussäännökset koskevat järjestyslain 9 §:ään (vaaralliset esineet) liittyen esimerkiksi nyrkkirautoja, sähkölammauttimia ja jousipatukoita ja järjestyslain 10 §:ään (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet) liittyen esimerkiksi viiltämiseen, pistämiseen ja lyömiseen soveltuvia esineitä, patukoita, ketjuja, ilma-aseita, jousitoimisia aseita ja ritsoja sekä syövyttäviä aineita.

Järjestyslain 1 §:n mukaan sillä lailla edistetään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tämän tavoitteen saavuttamista varten järjestyslain 9–11 §:ssä on säädetty vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin ja aineisiin liittyviä kieltoja. Järjestyslain 17 §:n mukaan rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä.

Tässä yhteydessä lainsäädännön arvioinnin piiriin ei kuulu sen arviointi, minkälaisia vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin ja aineisiin liittyviä tekoja on pidettävä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta järjestyslaissa kiellettyinä. Tällaista arviointia on tehtävä järjestyslain tai sen tiettyjen osien arvioinnin yhteydessä. Tuolloin saattaa olla aiheutta ottaa arvioitavaksi myös se, pitäisikö ilma-aseet ja jousitoimiset aseet siirtää toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden joukosta järjestyslain 10 §:stä vaarallisia esineitä koskevien esineiden joukkoon sen lain 9 §:ään.

Aikaisemmin omaksutun lainsäädäntöratkaisun mukaisesti järjestyslain 9–11 §:n mukaisten kieltojen rikkomisesta säädetään rangaistus rikoslain 41 luvun tietyissä säännöksissä, koska kieltojen vastaiset kaikki teot on katsottu aiheellisiksi säätää rangaistaviksi ja koska rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun keskittämisperiaatteen mukaisesti vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulee pyrkiä sijoittamaan rikoslakiin. Tässä yhteydessä ei ole ilmennyt tarvetta arvioida toisin johtopäätöstä, jonka mukaan kieltojen vastaisten tekojen tulee olla rangaistavia. Teot myös tekotapojensa ja tekojen kohteena olevien esineiden ja aineiden luonteen perusteella edustavat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamiseen liittyen

rangaistusarvoltaan sellaisia tekoja, joiden rangaistusasteikossa on aihetta olla myös vankeusuhka ja joiden säätäminen sen vuoksi rangaistavaksi nimenomaan rikoslaissa on perusteltua.

Järjestyslain sääntelystä riippumatta voidaan mennä nykyistä laajempiin kriminalisointeihin joko laajentamalla nykyisten rangaistussäännösten soveltamisalaa esimerkiksi tekotapojen tai teon kohteiden suhteen tai säätämällä uusia rangaistussäännöksiä sikäli kuin se on perusteltua rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten ja kriminalisointiperiaatteiden valossa. Kun yleisen järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseen liittyvät näkökohdat on otettu huomioon jo nykyisessä rangaistussääntelyssä, mahdollisen täydentävän sääntelyn kohdalla korostuvat hengen ja terveyden turvaamiseen liittyvät näkökohdat.

Vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevien säännösten kohdalla nousee esiin sama näkökohta kuin ampuma-aseiden kohdalla. Myös nämä esineet ja aineet voivat liittyä vahingollisuudeltaan ja vaarallisuudeltaan hyvinkin erilaisiin tilanteisiin. Vakavimmissa tapauksissa on kysymys tilanteista, joissa esinettä tai ainetta koskevan kiellon vastainen teko liittyy tai voi liittyä muuhun tulevaan rikolliseen toimintaan, jossa voi olla kysymys esimerkiksi henkeen tai terveyteen kohdistuvista rikoksista. Rikoslain 41 luvun 4–7 § perustuvat suoraan järjestyslain tietyissä pykälissä säädettyihin kieltoihin, eivätkä pykälät tee eroa esimerkiksi sen suhteen, missä tarkoituksessa tai minkälaisessa tilanteessa pykälissä tarkoitettua esinettä tai ainetta pidetään hallussa yleisellä paikalla ja minkälaista siihen liittyvää vaaraa hallussapito sellaisella paikalla saattaa edustaa.

Ampuma-aseisiin liittyvän sääntelyn tavoin yksi harkittava kysymys myös näiden esineiden ja aineiden kohdalla on se, olisiko sääntelyssä otettava erikseen huomioon teon liittyminen järjestäytyneen rikollisryhmän ja sen määritelmän täyttämättömän rikollisjengin toimintaan. Käytettävissä olevien tietojen perusteella esimerkiksi teräaseiden käyttö ja käytön vaara saattavat pikemminkin liittyä sellaisiin yhdessä toimiviin, erityisesti nuorten henkilöiden muodostamiin henkilöryhmiin, jotka eivät täytä järjestäytyneen rikollisryhmän kriteerejä mutta joiden toimintaan varustautuminen teräaseilla saattaa tuoda merkittävän vaaraelementin.

Myös rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä säänneltyihin rikoksiin jossakin määrin, rikoskohtaisin eroin liittyy rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan rangaistavaa on tietyin reunaehdoin se, että tekijä varustaa tai yrittää varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohdan perustelujen (HE 263/2014 vp, s. 33/II) mukaan muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitetaan mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Perusteluissa todetaan myös se, että kohdassa ei erikseen mainita teräaseita. Jos teräaseet tai muut näihin vertautuvat esineet poikkeuksellisesti voivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voidaan tuossa lain esityökohdassa mainitun mukaan pitää vaarallisina esineinä.

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä rangaistaviksi säädettyihin tekoihin voi ampuma-aseisiin liittyvien tekojen tavoin soveltua rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan rangaistuksen koventamisperuste koskien rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Ampuma-aseiden tavoin teräaseita kuten myös muita niihin rinnastuvia hengenvaarallisia välineitä ja välineitä, jotka soveltuvat erityisesti käytettäväksi välineenä (törkeän ryöstön valmistelun osalta apuvälineenä) rikoksessa, koskevat rikoslain valmistelurikoksia koskevat säännökset. Niissä rangaistaviksi säädetään teräaseiden ja muiden edellä todettujen välineiden hallussapito törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua (rikoslain 21

luvun 6 a §), panttivangin ottamisen valmistelua (rikoslain 25 luvun 4 a §) ja törkeän ryöstön valmistelua (rikoslain 31 luvun 2 a §) varten.

Valmistelurikoksia koskevien pykälien esitöistä ilmenee, että teräaseita ovat muun muassa tikarit, stiletit ja pistimet ja teräaseisiin rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi jousipatukka ja nyrkkirauta sekä erilaiset ketjuista, kaapelista, metalliputkesta tai vaijerista valmistetut ja niihin rinnastettavat lyömäaseet (HE 141/2012 vp, s. 36/I). Näiltä osin on kytkentää järjestyslain 9 §:n ja 10 §:n säännöksiin sekä sitä kautta rikoslain 41 luvun 4–6 §:n rangaistussäännöksiin. Rikoksessa erityisesti välineenä käytettäväksi soveltuvia välineitä ovat lain esitöiden mukaan esimerkiksi myrkyt sekä sellaisten aineiden tai välineiden joukko, joista rikoksentekoväline valmistetaan. Aikaisemmin todetun mukaisesti valmistelurikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamista rajaa se, että hallussapidon täytyy liittyä konkreettiseen, jollakin tavalla yksilöityyn tekoon. Lisäksi niiden rikosten piiri, joiden tekemiseen valmistelu liittyy, on hyvin rajattu.

Ampuma-aseiden tavoin myös vaarallisten esineiden sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden kohdalla pitää paikkansa se, että merkittävä vaara ja vahingolliset seuraukset voivat aiheutua myös yksittäisten henkilöiden toiminnasta. Muiden ryhmien kuin järjestäytyneiden rikollisryhmien määrittelyyn liittyvät ongelmat sekä ryhmien määritelmiin liittyvät tulkinta- ja soveltamisongelmat voivat vaarantaa tavoitteeseen pääsemisen eli vakavaan rikollisuuteen puuttumisen rikoslainsäädännöllä. Näin ollen rangaistussäännösten tulisi olla mahdollisimman yleiseen muotoon kirjoitettuja, kuitenkin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimuksen asettamissa rajoissa.

Ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten tavoin vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltavia esineitä ja aineita koskevien rangaistussäännösten tulee ottaa sääntelyn kattavuuden ja tekojen rangaistavuuden kannalta asianmukaisesti huomioon ne tilanteet, joissa on vaara esineen tai aineen päätyemisestä rikolliseen käyttöön. Nykyään rangaistavaksi säädetty tiettyjen esineiden tai aineiden hallussapito yleisellä paikalla sinänsä jossakin määrin liittyy mahdolliseen vaaralliseen käyttöön, koska esinettä tai ainetta tahallaan mukanaan pitävä voi joissakin tilanteissa ainakin varautua väkivallan käyttöön. Ampuma-aseita ja muita ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten piiriin kuuluvia esineitä voidaan myös pääsääntöisesti ja lähtökohtaisesti pitää nyt kysymyksessä olevia esineitä ja aineita vaarallisempina. Tärkeää on siis rangaistussäännöksissä säilyttää oikea suhde ja painotus rikoslain 41 luvun eri sääntelykohteiden välillä.

Nyt rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä rangaistaviksi säädettyistä teoista ankarin rangaistusasteikko (sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta) on maahan tuomista, valmistamista ja kaupan pitämistä koskevalla vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisella (4 §). Luvun 5 ja 6 §:n pykälän hallussapitorikoksille on säädetty yhden vuoden (5 §) ja kuuden kuukauden (6 §) enimmäisvankeusrangaistukset ja luvun 7 §:n luovuttamisrikokselle on säädetty kuuden kuukauden enimmäisrangaistus. On aihetta huolehtia siitä, että näiden tekojen rangaistusasteikot ovat oikeassa suhteessa toisiinsa nähden.

2.5.6 Ampumaratarikos

Rikoslain 41 luvun 7 a §:n mukaan ampuma-ratarikoksesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi se, joka ampumaratalain vastaisesti 1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa taikka 2) perustaa vähäisen ampumaradan tai ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta. Ampumaratarikosta koskevan pykälän muutostarpeita ei ole ilmennyt.

Ampumarataan liittyvästä luvanvaraisuudesta säädetään rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä viitatussa ampumaratalain 4 §:n 1 momentissa ja vähäiseen ampumarataan liittyvästä ilmoituksenvaraisuudesta viitatussa sen lain 4 §:n 2 momentissa. Ampumarataluvasta puolestaan säädetään ampumaratalain 5 §:ssä ja ilmoituksesta vähäisestä ampumaradasta sen lain 8 §:ssä. Rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä voitaisiin viitata kahteen viimeksi mainittuun pykälään. Tarpeellisenä rikoslain 41 luvun 7 a §:n muuttamista niin ei voida kuitenkaan pitää, koska tiedossa ei ole viittauksiin liittyviä käytännön soveltamisongelmia.

3 Tavoitteet

Lainsäädäntöehdotusten tavoitteena on ensinnäkin edistää sitä, että säännökset ovat kattavia niiden oikeushyvien suojaamisen kannalta, joiden loukkaamiseen ampuma-aseen käyttö voi liittyä. Tällaisia oikeushyviä ovat henki, terveys, yleinen järjestys ja turvallisuus, seksuaalinen itsemääräämisoikeus sekä omistusoikeus. Tähän tavoitteeseen liittyy ehdotus ampuma-aseen vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan käsittelyn säätämisestä rangaistavaksi uuden rikoslain 41 luvun 2 §:ssä.

Useilla ehdotetuilla muutoksilla pyritään siihen, että aserikosten rangaistusasteikot ja sitä kautta myös rikoksista tuomittavat rangaistukset hallitusohjelmassa edellytetyin tavoin ankaroituvat. Tämä koskee ankarampiin rangaistuksiin johtavina muutoksina törkeää ampuma-aserikosta (uuden kvalifointiperusteen lisääminen ja vähimmäisrangaistuksen muuttaminen neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta), vaarallisen esineen hallussapitoa sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Toisaalta eräitä lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ankarammin rangaistavaa ampuma-aserikosta koskevasta pykälästä lievemmin rangaistavaa rikosta koskevaan pykälään.

Vaaralliseen rikolliseen toimintaan liittyvän uuden rikoksen rangaistavaksi säätämisellä ja ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavilla lainsäädäntömuutoksilla tavoitellaan uusien rikosten tekemistä estävää vaikutusta sekä siitä odotettavaa suojeltavien oikeushyvien tehokkaampaa suojaa. Tämä koskee niin rangaistusten yleisestävyyttä (yleinen rikoksia ennalta estävä vaikutus) kuin myös jo tuomittuun rikoksentekijään kohdistuvia uusien rikosten tekemistä estäviä vaikutuksia (erityisestävyys). Yleisestävyydessä on ennen kaikkea kysymys siitä, missä määrin kansalaiset kokevat järjestelmän toimivan tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Rikoslaki

4.1.1.1 Ampuma-aserikos

Aikaisemmin todetun mukaan ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momenttiin jäisivät sen 1–3 kohta. Niiden tarkkarajaisuutta edistäisi viittaaminen merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin sikäli kuin se sääntelyä selkeyttävästi on mahdollista, tarpeellista ja tarkoituksenmukaista.

Momenttiin jäävien tekotapojen mukaan nykyisin rangaistavaa on se, että tekijä ampuma-aselain vastaisesti 1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kautta-kuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa

ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen, 2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osien, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osien tai 3) lainaa ampuma-aseen, aseiden osien, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan liittyen momentin esitöistä (HE 183/1997 vp, s. 128–130) ilmenee ensinnäkin, että ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia koskien kohdassa kuvattu toiminta edellyttää ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan pääsääntöisesti viranomaisen antamaa lupaa. Ampuma-aselain säännöksistä ilmenee, että näitä esineitä koskien viimeksi mainittu kohta ei kuitenkaan yksin ratkaise sitä, mikä toiminta on rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin johdantokappaleen mukaisesti ampuma-aselain vastaista. Esimerkiksi heti seuraavassa pykälässä todetaan poikkeukset luvanvaraisuudesta.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan on vuonna 2015 lisätty maininnat ohjus- tai raketinheitinjärjestelmästä, kaasusumuttimesta ja tehokkaasta ilma-aseesta. Myös niitä koskien ilmenee, että sallitun toiminnan rajat määräytyvät kutakin koskien useiden ampuma-aselain säännösten mukaan. Ohjus- ja raketinheitinjärjestelmät ovat ampuma-aselain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti erityisen vaarallisia ampuma-aseita, joiden kohdalla esimerkiksi hankkimisen kannalta merkityksellisiä ovat sen lain 44 b §:n 1 momentti ja siinä viitattu 44 §. Kaasusumutintilupaa koskevia säännöksiä on ampuma-aselain 55 a–c §:ssä, mutta laissa on lukuisia muitakin kaasusumutinta koskevia rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan kannalta merkityksellisiä säännöksiä. Merkityksellisen sääntelyn sijainti useassa ampuma-aselain säännöksessä koskee myös tehokkaita ilma-aseita.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa 1 kohdassa mainitaan tekotapana myös kohdassa todettujen esineiden luovuttaminen. Kohdan alkuperäisissä perusteluissa (HE 183/1997 vp) viitataan siltä osin ampuma-aselain 84 §:ään, jonka 1 momentin mukaan ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia ei saa luovuttaa toiselle, ellei ampuma-aselaissa toisin säädetä. Momentissa ei nimenomaisesti mainita rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 kohtaan vuonna 2015 lisättyjä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmää, kaasusumutinta ja tehokasta ilma-asetta. Kuten ampuma-aselain 84 §:n 1 momentista myös ilmenee, luovuttamisen osalta sääntely ei siinä ole kattavaa vaan luovuttamisen lainmukaisuuden kannalta merkitystä on myös muulla ampuma-aselain sääntelyllä.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavia ovat siis kohdassa mainittujen esineiden ampuma-aselain vastainen korjaaminen ja muuntaminen. Lainkohdan perustelujen (HE 183/1997 vp) mukaan kohta liittyy ennen kaikkea ammattimaisesti harjoitettuun toimintaan ja siihen, että asiakkaalla on oikeus luottaa siihen, että aseiden korjaajalla tai muuntajalla on asianmukainen lupa ja myös riittävä pätevyys toiminnan harjoittamiseen. Perustelujen mukaan yksityisessä tarkoituksessa tapahtuva muuntaminen on luvaton hallussapitoa, jollei lupaa ole hankittu muunnetun aseiden hallussapitoon. Ampuma-aseiden ja aseiden osien muuntaminen ja kaupallinen muuttaminen määritellään ampuma-aselain 12 §:ssä. Asealan elinkeinon harjoittamista koskevat säännökset ovat ampuma-aselain 3 luvussa. Myös rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan osalta tilanne on siis sellainen, että kohdan kannalta merkityksellistä on ampuma-aselain sääntely laajemmin ja tiettyjen säännösten muodostama kokonaisuus ilman, että voidaan viitata johonkin tiettyyn ampuma-aselain säännökseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa olevien tekojen ja niiden kohteena olevien esineiden lukuisuus sekä merkityksellisten ampuma-aselain säännösten lukuisuus ja niiden muodostaman sääntelyn kokonaisuuden merkitys huomioon ottaen kohtia ei ole sääntelyn selkeyttä edistävästi mahdollista täsmentää tyhjentävillä ja tarkoilla viittauksilla johonkin ampuma-aselain säännökseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen ampuma-aselain vastainen kohdassa mainittujen esineiden lainaaminen liittyy ampuma-aselain 87 §:ään. Pykälässä säädetään noita esineitä koskien lainmukaisesta lainaamisesta. Kohdan perusteluista (HE 183/1997 vp) ilmenee lainaamisesta olevan kysymys esineen luovuttamisesta, joka ampuma-aselain vastaisesti tehtynä säädetään rangaistavaksi rikoslain 41 luvun 1 §:n momentin 1 kohdassa. Lainaamisesta säädetään selvyyden vuoksi erikseen 3 kohdassa.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu lainaamisrikos on suoraan kytkettävissä ampuma-aselain 87 §:ään, minkä vuoksi kohtaa voidaan tarkentaa viittaamalla mainittuun pykälään. Tämän kohdennetun pykäläviittauksen vuoksi kohdassa ei erikseen tarvitse yleisesti todeta sitä, että teon on tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Se olisi kuitenkin aiheutta erikseen todeta momentin 1 ja 2 kohdassa. Sen vuoksi johdantokappalettakin voitaisiin muuttaa. Näiden muutosten jälkeen 1 momentti kuuluisi seuraavasti:

Joka 1) ampuma-aselain vastaisesti siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen, 2) ampuma-aselain vastaisesti kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan taikka 3) ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon, on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4.1.1.2 Luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena.

Hallitusohjelmakirjaus koskee sanamuotonsa mukaan eräitä ampuma-aseiden hallussapidon muotoja eli kantamista ja kuljettamista. Ampuma-aselain 13 §:n 4 kohdan perusteella ampuma-aseiden hallussapidolla tarkoitetaan kantamisen ja kuljettamisen lisäksi sen säilyttämistä. Saman pykälän 1–3 kohdan perusteella ampuma-aseiden kantamisella tarkoitetaan sen käyttämistä ampuma-aselaissa säädettyihin hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin, kuljettamisella ampuma-aseiden siirtämistä paikasta toiseen ja ampuma-aseiden säilyttämisellä sen hallintaa silloin, kun sitä ei kanneta tai kuljeteta.

Hallitusohjelmakirjauksen katsotaan tarkoittavan ampuma-aseiden pitämistä mukana liikuttaessa. Tuolloin sinällään ollaan myös lähellä kuljettamista. Jotta sekaannusta ei tulisi ampuma-aselain 13 §:n käsitelmäritelmiin nähden, on rangaistussäännöksessä kantamisen ja myös kuljettamisen osalta aiheutta käyttää ilmaisua ”pitää mukana”. Luvattoman ampuma-aseiden pelkkää säilyttämistä kulkuneuvossa ei voida vielä pitää merkittävää vaaraa ilmentävänä, merkityksellistä on nimenomaan tekijän tarkoituksestakin riippuen luvattoman ampuma-aseiden

kantaminen esimerkiksi sen kulkuneuvosta ottamisen jälkeen tai sen kulkuneuvossa jossakin tarkoituksessa tapahtuva kuljettaminen.

Hallitusohjelmakirjaus koskee luvattomia ampuma-aseita. Siltä osin on kytkentä ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin edellyttämään luvanvaraisuuteen. Joitakin tilanteita koskien on kuitenkin säädetty poikkeuksia luvanvaraisuudesta. Tämä koskee ampuma-aselain 19 §:n mukaan esimerkiksi ampuma-aseen kuljettamista silloin, kun kuljettaja harjoittaa ammattimaista tavaroiden kuljettamista. Näin ollen rangaistavuuden tulisi selvytyden vuoksi koskea tilanteita, joissa henkilö pitää hallussaan ampuma-asetta ilman oikeutta sen hallussapitoon.

Hallitusohjelmakirjauksessa teon kohteena on ampuma-ase. Aikaisemmin todetun mukaisesti ampuma-aselain 2 §:n mukainen ampuma-aseen määritelmä on laaja. Pykälän 1 momentin kattamien perinteisesti ampuma-aseiksi katsottavien välineiden lisäksi pykälän 2 momentin mukaan ampuma-ase on myös esine, joka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jollei sen muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on muutettavissa ampuma-aseeksi. Pykälän 3 momentin mukaan ampuma-aseita ovat myös eräät välineet, jotka ovat muunnettavissa 1 momentin mukaisiksi.

Ampuma-aseen mukana pitämisen tilanteissa voi aiheutua vaaraa toisen hengelle tai terveydelle sekä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle nimenomaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaisista ampuma-aseista, jotka eivät edellytä sen pykälän 2 tai 3 momentin mukaista muuttamista tai muuntamista. Ampuma-aseen mukana pitämisen vaara-elementtiin liittyy se, että ase on mukana pitämisen hetkellä nimenomaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukainen ampuma-ase. Muut ampuma-aserikoksen tekotavat koskisivat edelleen ampuma-aselain 2 §:n 2 momentin mukaisia ampuma-aseita ja 3 momentin mukaisia ampuma-aseiksi muunnettavissa olevia välineitä. Ne voisivat edelleen olla myös törkeän ampuma-aserikoksen kohteita sikäli kuin jokin törkeää ampuma-asetta koskevan pykälän kvalifointiperuste täytyy, kokonaisarvostelu mukaan lukien.

Hallitusohjelmakirjaus koskee ampuma-aseen mukana pitämistä yleisellä paikalla. Tältä osin voidaan uudessa kvalifointiperusteessa viitata järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa olevaan määritelmään. Kulkuneuvolle ei ole yleisesti sovellettavaa lainsäädännöllistä määritelmää, mutta yleisesti ottaen kulkuneuvoksi katsotaan paikasta toiseen kulkemiseen tarkoitettu laite.

Hallitusohjelmakirjauksen voi katsoa koskevan niin yksityiseen kuin yleiseenkin käyttöön käytettäviä kulkuneuvoja. Tämä onkin perusteltua, koska molempiin kulkuneuvoihin voi liittyä ampuma-aseen kuljettamisen mahdollinen vaarallisuus. Hallitusohjelmakirjaus on myös tulkittavissa niin, että kulkuneuvon ei tarvitse olla yleisellä paikalla ampuma-aseen kuljettamisen tilanteessa. Käytännössä niin kuitenkin usein on. Joissakin poikkeustilanteissa kuljettaminen voi tapahtua muussakin paikassa, näin esimerkiksi lentomatkustamisen yhteydessä tai tekijän omistaessa kulkemansa laajan maa-alueen.

Todetut seikat huomioon ottaen törkeää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään tulisi lisätä kvalifointiperusteeksi se, että ampuma-aserikoksessa rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon.

Rikosten törkeille tekemuodoille ominaisesti ja myös törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti tämänkin teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

4.1.1.3 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Nykytilan arvioinnissa todetun perusteella perusmuotoista ampuma-aserikosta ankarammin rangaistava tulisi olla sellaisen ampuma-asetta koskevan rikoksen, johon liittyy varteenotettava vaara ampuma-aseen vakavasta rikollisesta käytöstä.

Aserikostyöryhmä ehdotti, että uuden rikoslain 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten. Mainittuun rikokseen syyllistyisi työryhmän ehdotuksen mukaan se, joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseensa tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tietten ase on omiaan päättämään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Työryhmämietinnön lausuntopalautetta voi näiltä osin pitää yleisesti ottaen myönteisenä jäljempänä käsiteltäviä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Seuraavassa vielä käydään läpi uuden rangaistussäännöksen sisältöön vaikuttavia, pääosin jo työryhmän mietinnössä esiin nostettuja seikkoja, ja erityisesti lausuntopalautteen valossa arvioidaan työryhmän ehdottaman säännöksen muuttamistarpeita.

Aikaisemmin todetun mukaan perusmuotoisina ampuma-aserikoksina jäisivät rangaistaviksi rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa nykyisin rangaistaviksi säädetty teot. Niihin kohtiin sisältyy muitakin tekotapoja kuin hallussapito ja muitakin teon kohteita kuin ampuma-ase. Kaikkiin kohtien tekotapoihin ja kohteisiin ei kuitenkaan yleisesti ottaen liity merkittävää ja suoranaista rikollisen toiminnan vaaraa. Sinällään esimerkiksi ampuma-aseen valmistaminen tai kaupan pitäminen voivat liittyä mahdolliseen tulevaan rikolliseen toimintaan, mutta merkityksellinen vaara liittyy erityisesti aseensa olemiseen sellaisen henkilön hallussa tai saattamiseen sellaisen henkilön haltuun, joka voi syyllistyä vakaviin rikoksiin.

Tekotapojen osalta korostuvat hallussapidon lisäksi siihen kiinteästi liittyvät rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa todettu luovuttaminen ja 3 kohdassa todettu lainaaminen. Törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin kvalifiointiperusteissa on tekotapoja, jotka soveltuvat valmistamisen ja kaupan pitämisen vakavimpiin tekotapoihin (esimerkiksi rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti).

Uudessa rangaistussäännöksessä olisi aiheellista noudattaa ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaista lainaamisen ja luovuttamisen erottelua, vaikkakin lain esitöiden (HE 183/1997 vp) mukaan lainaamisessa on kysymys luovuttamisesta. Ampuma-aselain 87 §:ssä kuitenkin säädetään ampuma-aseen lainaamisesta erikseen.

Rangaistusvastuu olisi aiheellista ulottaa ampuma-aseen lainaamisen ja luovuttamisen lisäksi hallussapitoon. Hallussapitäjän olosuhteista ilmenevä ampuma-aseen vakavan rikollisen käytön riski voi olla yhtä suurta vaaraa ilmentävä kuin se, että ase lainataan tai luovutetaan sellaista riskiä ilmentävälle henkilölle. Hallussapidon jättäminen kriminalisoinnin ulkopuolelle tarkoittaisi myös sitä, että rangaistavaksi ei tulisi lainan- tai luovutuksensaajan suorittama hallussapito hänen olosuhteidensa ilmentäessä varteenotettavaa vaaraa ampuma-aseen päättämisestä vakavaan rikolliseen käyttöön. Järjestäytyneen rikollisuuden piirissä omaksutut

työnjaot voivat myös johtaa siihen, että henkilö nimenomaisesti pitää ampuma-asetta hallussaan siinä tarkoituksessa, että se on valmiina käytettäväksi rikollisryhmän tekemiä rikoksia varten. Sama voi koskea myös muita yhdessä tehtäviä rikoksia.

Hallussapidon säätäminen rangaistavaksi uudessa rangaistussäännöksessä on perusteltua siitakin huolimatta, että rikoslain 21 luvun 6 a §:n mukaan rangaistavaa on jo törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu esimerkiksi niin, että tekijä pitää hallussaan ampuma-asetta tapon, murhan, surman tai törkeän pahoinpitelyn tekemistä varten. Vakaviin ampuma-asetta tehtyihin valmistelurikoksiin voi kuulua myös rikoslain 31 luvun 2 a §:ssä rangaistavaksi säädetty törkeän ryöstön valmistelu, jonka tekotapoihin kuuluu muun ohessa ampuma-aseen hallussapito törkeän ryöstön tekemistä varten. Huomioon on otettava myös rikoslain 25 luvun 4 a §:ssä rangaistavaksi säädetty panttivangin ottamisen valmistelu.

Mainituille valmistelurikoksia koskeville rangaistussäännöksille on lain esitöiden (HE 141/2012 vp, s. 35/II) mukaan ominaista se, että kyseessä täytyy olla konkreettinen, ainakin jollakin tavalla yksilöity teko. Pelkästään yleinen valmius tarpeen tullen tehdä rikos ei ole riittävää. Kyseiset valmistelurikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat lisäksi rajattuja koskemaan vain tiettyjen rikosten valmistelua ja tekona vain hallussapitoa. Näille valmistelurikoksille on sinänsä ominaista, että rikoksen tekemiseksi hallussa pidettävä ampuma-ase voi olla laillisesti hallussa.

Ampuma-aseen hallussapito ja eräit rikoslain 34 a luvun säännöksiä koskien myös ampuma-aseen luovuttaminen voivat liittyä myös tiettyihin terrorismirikoksiin. Sellaisia rikoksia ovat terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu (2 §), terroristiryhmän toimintaan osallistuminen (4 §), koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten (4 a §) ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten (4 b §). Ensiksi mainitun rikoksen lisäksi muutkin ovat valmistelutyyppejä rikoksia. Kyseisten rangaistussäännösten soveltamisala on kuitenkin hyvin rajattu ja sidottu terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemisen edistämiseen. Uuden nykyistä sääntelyä täydentävän rangaistussäännöksen säätäminen on perusteltua rikoslain 34 a luvun säännöksetkin huomioon ottaen.

Mitä tulee teon kohteisiin, niiden vaaralliseen luonteeseen liittyvänä keskeinen on ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu ampuma-ase, jonka saaminen sen momentin mukaiseksi ei edellytä 2 momentin mukaista muuttamista tai 3 momentin mukaista muuntamista ja johon liittyvät valmius käyttää ampuma-asetta ja sellaiseen valmiuteen kytkettävissä oleva vaara. Toisaalta hallitusohjelmakirjaukseen perustuvasta uudesta törkeän ampuma-aserikoksen kvalifointiperusteesta uusi rangaistussäännös eroaisi siinä, että tunnusmerkistö ei edellyttäisi ampuma-aseen mukana pitämistä, johon ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaisten ampuma-aseiden voidaan katsoa erityisesti liittyvän. Tämä tekojen välille tehtävissä oleva ero puoltaisi sitä, että tässä tapauksessa teon kohde voisi olla ampuma-aselain 2 §:n mukainen ampuma-ase kattaen myös sen pykälän 2 ja 3 momentin mukaiset muutettavissa olevat esineet ja muunnettavissa olevat välineet. Rikoslain uuden 41 luvun loppuun sijoitettavan määritelmäsäännöksen vuoksi uudessa rangaistussäännöksessä ei kuitenkaan tarvittaisi viittausta ampuma-aselain 2 §:ään. Ampuma-aseeseen kohdistuvaan tekoon rinnastuu se, että teko kohdistuu kaikkiin ampuma-aseen kokoamisessa tarvittaviin osiin. Tämä tulisi ottaa huomioon uudessa rangaistussäännöksessä.

Jaksossa 2.5.3.2 ja edellä tässä jaksossa todetun perusteella perusmuotoista ampuma-aserikosta ankarammin rangaistava tulisi olla sellaisen ampuma-aserikoksen, jossa tekijä pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseensa tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa on vartenotettava vaara aseensa päättämisestä vakavaan rikolliseen käyttöön. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate kuitenkin

edellyttää sitä, että uusi rangaistussäännös on muotoiltu tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Periaatteen vuoksi on aihetta tarkastella sitä, mitä tarkennuksia säännökseen on mahdollisesti tarpeen tehdä koskien vaaralliseksi katsottavia ampuma-aseen hallussapidon, lainaamisen ja luovuttamisen tilanteita, niihin liittyvän vaaran luonnetta sekä sitä, minkälaiseen rikolliseen toimintaan ampuma-aseen rangaistavaksi säädettyä käsittelyä tulee liittyä.

Ampuma-aseen rikolliseen toimintaan päättymisen vaaraa ilmentävät tilanteet niihin liittyvine seikkoineen voivat olla moninaisia. On sinällään erotettavissa tiettyjä tyypitapauksia. Vaaralliseksi katsottava tilanne voi olla esimerkiksi käsillä, kun ase luovutetaan tai lainataan järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvalla henkilölle tai muullekin henkilölle, joka luovuttajan tai lainaajan tietien tekee rikoksia tai jonka on tarkoitus tehdä rikoksia aseita hyväksikäyttäen. Vaaraa ilmentävässä hallussapidossa olisi kysymys erityisesti tilanteista, joissa henkilöllä on mukanaan ampuma-ase niin, että hän on varautunut rikoksen tekemiseen asetta hyväksikäyttäen. Vaikka tiettyjä tyypillisiä tilanteita onkin erotettavissa, niitä ei voida säännellä kattavasti pykälätasolla. Tarvittavat tarkennukset voidaan tehdä pykälän perusteluissa.

Vaaralla tässä yhteydessä ei tarkoitettaisi vaaraa siitä, että ampuma-asetta käyttäen tehty rikos tehtäisiin. Kun on olemassa konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä, ollaan jo rikoksen yrityksessä sikäli kuin yritys on rangaistava. Sellaisessa tilanteessa rikoksen tekeminen on jo aloitettu. Konkreettinen vaara ilmentää läheistä ja todellista vaaraa suojeltavalle oikeushyvälle. Nyt kysymys olisi ampuma-aseen käsittelystä muuta kuin tiettyä tiedossa olevaa rikosta varten, minkä vuoksi päättymistä abstraktiseen vaaraan voidaan pitää luontevana ratkaisuna.

Abstraktisesta vaarasta puhutaan, kun teko tyypiltään on vaaraa aiheuttava. Abstraktista vaaraa kuvataan rangaistussäännöksissä ilmaisulla ”on omiaan aiheuttamaan”, jota käytetään esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamista koskevassa rikoslain 23 luvun 1 §:n 1 momentissa sekä yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä ja kunnianloukkausta koskevissa rikoslain 24 luvun säännöksissä (8 ja 9 §).

Ampuma-aseen mahdolliseen päättymiseen rikolliseen käyttöön liittyy se, että uuden rangaistussäännöksen tarkoituksena tulisi olla vaikuttaminen ehkäisevästi ampuma-aseita käyttäen toteutettavien ja lähinnä vakaviksi katsottavien rikosten tekemiseen sekä rankaisemiseen merkittävää vaaraa ilmentävästä menettelystä. Merkityksellinen rikollisuus voidaan rajata monella tavalla. Sitä voidaan luonnehtia jollakin tavalla (esimerkiksi henkeen tai terveyteen kohdistuvat rikokset), voidaan mainita rikosnimikkeitä, voidaan edellyttää vähintään tiettyä tasoa olevaa enimmäisvankeusrangaistusta tai käyttää jotakin noiden vaihtoehtojen yhdistelmää.

Perustelluimpana ja riittävän tarkkarajaisena voidaan pitää vaihtoehtoa, jonka mukaan mahdollisen rikoksen enimmäisrangaistuksen tulee olla vähintään tiettyä tasoa. Tämä lainsäädäntöratkaisu erottaisi uuden rangaistavaksi säädettyä rikoksen myös edellä käsitellyistä valmistelurikoksista ja terrorismirikoksista, joille on ominaista ampuma-aseen hallussapidon tai luovuttamisen rangaistavuuden sitominen tietyn pykäläviittauksella rajatun rikoksen tekemiseen, ja parantaisi edellytyksiä yleisemmin estää vakavaa ampuma-aseisiin liittyvää rikollisuutta ja puuttua siihen jo varhaisessa vaiheessa.

Rikoslaisissa ei ole missään yhteydessä määritelty vakavaa rikosta. Sellaiseksi voidaan katsoa esimerkiksi rikosten törkeät tekemuodot, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämän enimmäisrangaistuksen merkityksellisyyttä vakavan rikollisuuden kannalta korostaa myös sen ottaminen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää koskevaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin.

Rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetty terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja saman luvun 4 b §:ssä rangaistavaksi säädetty kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten tulisi erikseen mainita uudessa rangaistussäännöksessä. Mainituista rikoksista tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen. Terrorismirikollisuuden vakavan luonteen ja sellaisen rikollisuuden estämiseksi näiden rikosten sisällyttäminen uuteen rangaistussäännökseen on perusteltua, vaikka kyseessä on valmistelurikos ja kouluttautumisrikoksen osalta valmistelutyypinen rikos. Valmistelurikoksen ja kouluttautumisrikoksen huomioon ottaminen ei olisi myöskään ristiriidassa terrorismirikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun sääntelyn kanssa. Luvulle on ominaista terrorismirikollisuuden erittäin vakavan ja vaarallisen luonteen vuoksi, että rangaistavaksi on säädetty sellaisia valmistelutyypisiä tekoja, jotka edistävät terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen tai muun luvussa rangaistavaksi säädetyn valmistelutyypisen rikoksen tekemistä.

Aserikostyöryhmän lausuntopalautteessa on kiinnitetty huomiota siihen, että työryhmän ehdotuksen mukaan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset eivät tulisi kuulumaan niiden rikosten joukkoon, joita ampumaseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten koskisi. Kohdan mukaisista rikoksista tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi. Kohdassa säädetään rangaistaviksi laittoman uhkauksen, perättömän vaarailmoituksen, eräiden törkeiden julkisrauhan rikkomisten ja ydinenergian käyttörikoksen tekeminen terroristisessa tarkoituksessa. Kohdan mukaisista rikoksista eräs eli terroristisessa tarkoituksessa tehty laiton uhkaus on sellainen, jonka tekemisessä voidaan käyttää ampuma-asetta. Kyseinen rikos olisi aiheellista sisällyttää uuteen rangaistussäännökseen.

Aserikostyöryhmän ehdotuksen mukaan ampumaseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten edellyttäisi tekijältä korkeampaa tahallisuuden astetta ("... tekijän tietten ase on omiaan päätyämään rikolliseen käyttöön ..."). Tähän on puututtu eräissä lausunnoissa. Jatkovalmistelussa on päädytty siihen, että tahallisuuden tulisi määräytyä tavalliseen tapaan sitä koskevien yleisten sääntöjen ja periaatteiden mukaan.

Lausuntopalautteessa on lisäksi katsottu, että tunnusmerkistön osa "rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos" ei ole sujuvaa säädöskieltä. Tämän aiheellisen huomautuksen johdosta työryhmän ehdottamaa säännöstä on tässä esityksessä muutettu niin, että työryhmän ehdottama muotoilu korvataan ilmaisulla "sellaisen rikoksen tekemiseen". Samalla rikoksen nimike on aiheellista muuttaa "ampumaseen käsittelyksi vakavan rikoksen tekemistä varten", joka olisi työryhmän ehdottamaa "rikollisen toiminnan" sisältävää täsmällisempi ja tarkkarajaisempi.

Todetun perusteella uuden rangaistussäännöksen mukaan ampumaseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin rangaistukseen se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyämään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen.

Kun törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, panttivangin ottamisen valmistelu ja törkeän ryöstön valmistelu säädettiin rangaistaviksi, päädyttiin lainsäädäntöratkaisuun, jossa niitä rikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin sijoitettiin ampumaseisiin liittyvät valmisteluteot ja muut valmisteluteot. Tätä voidaan pitää edelleen

perusteltuna ratkaisuna, koska näitä valmistelurikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin sisällytettyjen tekotapojen (ampuma-aseen hallussapidon lisäksi esimerkiksi yksityiskohtaisen suunnitelman laatiminen sekä palkkaaminen ja käskeminen) yleisen vaarallisuuden ja paheksuttavuuden välille ei voida tehdä mainittavia eroja. On myös huomattava, että kyseiset valmistelurikokset koskevat vain tiettyjen rikosten valmistelua ja niin, että valmistelun tavoitteena olevan rikoksen täytyy jo olla konkreettinen, ainakin jollakin tavalla yksilöity teko. Ampuma-aseen hallussapitoon liittyviä valmistelurikosten tekotapoja ei ehdoteta irrotettaviksi uuteen rangaistussäännökseen.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena on rangaistavaa sellaisen ryhmän varustaminen aseilla ja sen yrittäminen. Kohta sanamuotonsa mukaan edellyttää usean ampuma-aseen järjestämistä järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämistä. Saman pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettujen ampuma-aseiden lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle on rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvaa järjestäytyneen rikollisryhmän varustamista ampuma-aseella niissä tilanteissa, joissa ryhmää varustetaan usealla ampuma-aseella.

Yhdenkin ampuma-aseen lainaamista tai luovuttamista järjestäytyneelle rikollisryhmälle voidaan pitää uudessa rangaistussäännöksessä tarkoitettua vaaraa ilmentävänä tekona. Kun lisäksi otetaan huomioon seuraavassa jaksossa rangaistusasteikoista todettu, olisi myös ristiriitaista jättää rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä lievemmin rangaistavaksi yhtä useamman ampuma-aseen lainaamiseen ja luovuttamiseen liittyvät teot. Näin ollen ehdotetaan ampuma-aseen lainaamisen tai luovuttamisen tai sen yrittämisen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tulevan rangaistavaksi pelkästään uuden pykälän perusteella huolimatta lainattavien tai luovutettavien ampuma-aseiden lukumäärästä.

Rikosoikeuden yleisten oppien uudistamisen yhteydessä tehtyjen linjausten (HE 44/2002 vp, s. 132/I) mukaan rikoksen yrityksen kriminalisoiminen on sitä perustellumpaa, mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys. Yrityksen rangaistavuus on perusteltua silloin, kun teko etenee niin, että se on paloiteltavissa useisiin objektiivisesti havainnoitaviin osatekoihin. Kysymyksessä oleva rikos voidaan sinällään todeta vakavaksi jäljempänä tehtävän rangaistusasteikkoarvioinnin perusteella. Uusi rangaistussäännös ei kuitenkaan tunnusmerkistönsä perusteella (tekotapoina hallussapito, lainaaminen ja luovuttaminen) olisi selkeästi sellainen, että se etenisi vaiheesta toiseen ennen täyttymistään ja että olisi osoitettavissa jossakin vaiheessa oleva konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä. Kriminaalipoliittisesti ei ole myöskään perusteltua yritys vastuun ulottaminen miten pitkälle tahansa. Huomioon on myös otettava se, että nyt kysymyksessä oleva rikos olisi tunnusmerkistönsä perusteella rinnastettavissa tietyllä tavalla valmistelurikoksiin, joiden yritystä ei säädetä rangaistavaksi. Näin ollen ei ehdoteta uuden rikoksen yrityksen säätämistä rangaistavaksi.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan on siis rangaistavaa myös se, että yritetään varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää ampuma-aseilla. Yritys kohdan perusteella rinnastuu rangaistavuudeltaan täytettyyn tekoon. Yrityksen täytettyyn tekoon rinnastettavuus tulisi ottaa huomioon uutta rikosta koskevassa sääntelyssä. Uuden rangaistussäännöksen suhdetta järjestäytyneen rikollisryhmän varustamiseen ehdotetaan täsmennettäväksi uuden säännöksen sisältävään pykälään otettavalla 2 momentilla. Siinä ehdotetaan todettavaksi seuraava:

Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:ään olisi aiheellista selvytyden vuoksi lisätä uusi 4 momentti, jossa todetaan, että ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään tämän lain 41 luvun 2 §:ssä.

4.1.1.4 Vakaviin ampuma-aseisiin liittyvien rikosten rangaistusasteikot

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus.

Aserikostyöryhmä ehdotti mainittua vähimmäisrangaistusta koskevaa muutosta, joka tulisi koskemaan törkeän ampuma-aserikoksen rangaistussäännökseen sijoitettavan uuden kvalifiointiperusteen (ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun ampuma-aseen mukana pitäminen järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon) lisäksi myös kyseisessä rangaistussäännöksessä nykyisin säädettyjä kvalifiointiperusteita. Viimeksi mainittujen mukaan ampuma-aserikoksen voi tehdä törkeäksi ampuma-aserikokseksi se, että rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

Työryhmän hallitusohjelmakirjaukseen perustuva ehdotus törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisesta tarkoittaisi sitä, että kyseisestä rikoksesta tuomittaisiin jatkossa pääsääntöisesti ehdoton vankeusrangaistus. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä mahdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Mainittu säännös mahdollistaa tasan kahden vuoden vankeusrangaistuksen tuomitsemisen mahdollisena. Lisäksi rikoslain 6 luvun 8 §:n mukaan rangaistusasteikkoa voidaan lieventää tietyin edellytyksin niin, että tuomitaan rangaistusasteikon vähimmäisrangaistusta lievempi vankeusrangaistus.

Aserikostyöryhmän ehdotus törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisesta jakoi mietinnöstä lausunnon antaneiden mielipiteitä. Ehdotukseen kriittisesti suhtautuneiden lausunnoissa kiinnitettiin huomiota rikosten rangaistusasteikkojen oikeasuhtaisuuteen toisiinsa verrattuina. Esiin tuotiin esimerkiksi se, että vähimmäisrangaistuksen korottamisen kautta törkeistä ampuma-aserikoksista voitaisiin tuomita ankarampia rangaistuksia kuin uhrin terveyttä vakavasti vahingoittavasta törkeästä pahoinpitelystä. Lausuntopalautteen mukaan vähimmäisrangaistuksen korottaminen ehdotetulla tavalla ei anna tuomioistuimille riittävästi tapauskohtaista harkinnanvaraa seuraamuksen määräämisen ja siihen liittyen tapauskohtaisten olosuhteiden huomioon ottamisen suhteen.

Vähimmäisrangaistuksen näkökulmasta törkeä ampuma-aserikos jatkossa rinnastuisi selvemmin sellaisiin erityisen vakaviin rikoslaissa rangaistaviksi säädettyihin rikoksiin, joiden vähimmäisrangaistus on kahden vuoden vankeusrangaistus. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi törkeä raiskaus, lapsenraiskaus, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö. Koska mainittujen rikosten enimmäisrangaistus on kymmenen vuoden vankeusrangaistus, laajemman rangaistusasteikon vuoksi niistä yleisesti ottaen jatkossakin tuomittaisiin ankarampia rangaistuksia kuin törkeästä

ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin. Tämä onkin tekojen yleisen luonteen ja suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta perusteltua. Lausuntopalautteessa esiin nostetun törkeän pahoinpitelynkin enimmäisrangaistus on kymmenen vuotta vankeutta, joten vähimmäisrangaistuksestaan (vankeutta vähintään yksi vuosi) huolimatta törkeästäkin pahoinpitelystä voitaisiin jatkossakin sitä koskevan rangaistusasteikon laajuuden perusteella tuomita merkittävästi ankarampia rangaistuksia kuin törkeästä ampuma-aserikoksesta voitaisiin tuomita.

Edellä jaksossa 2.4.3 selostettu korkeimman oikeuden ratkaistu 2024:10 sinällään osoittaa, että törkeistä ampuma-aserikoksista voidaan nykyisinkin jo tuomita ankaria rangaistuksia. Korkein oikeus tuomitsi vastaajan 2 vuoden 2 kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen kolmesta törkeästä ampuma-aserikoksesta. Tällaisiin rangaistuksiin pääseminen voi kuitenkin muissakin tapauksissa edellyttää useita rikoksia ja sitä, että ainakin jokin teoista on törkeäksi ampuma-aserikokseksikin hyvin vakava. Korkeimman oikeuden ratkaisussa vakavimmaksi arvoitu teko koski kolmen luvattoman toimintakuntoisen sarjatuliaseen hankkimista, hallussapitoa ja myymistä. Tuosta teosta olisi korkeimman oikeuden mukaan tullut tuomita lähtökohtaisesti 1 vuoden 10 kuukauden vankeusrangaistus. Korkeimman oikeuden ratkaisu osoittaa, että kahdesta muusta törkeästä ampuma-aserikoksesta yhteiseen vankeusrangaistuksen tullut lisä oli varsin vähäinen rikoksen neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistukseen verrattuna.

Vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on vaikeaa tässäkin tapauksessa tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Rangaistusasteikot vaihtelevat, vähimmäisrangaistusta ei ole välttämättä säädetty. Esimerkkeinä kahdesta erilaisesta lainsäädäntöratkaisusta voidaan esittää kahden Suomelle vertailuvaltioina merkittävän Pohjoismaan eli Ruotsin ja Norjan rangaistussääntely koskien laitonta ampuma-aseen hallussa pitämistä yleisellä paikalla.

Ruotsissa voidaan törkeästä aserikoksesta tuomita vähintään neljän ja enintään seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen se, joka tahallaan oikeudettomasti pitää hallussaan ampuma-asetta yleisellä paikalla tai muussa paikassa, jossa ihmisiä tavallisesti kokoontuu tai on kokoontunut, taikka kulkuvälineessä sellaisessa paikassa. Ankaru rangaistusasteikko perustuu maassa jo useita vuosia jatkuneeseen vakavaan ampuma-aserikollisuuteen, joka on myös johtanut useamman kerran tapahtuneeseen lainsäädännön muuttamiseen.

Norjassa puolestaan laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistuksen, törkeästä tekomuodosta sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen. Törkeysarvostelussa erityistä painoa on annettava sen aseeseen tyypille, jota teko koskee, sille, onko ase ladattu tai helposti ladattavissa, ja sille, onko aseistautuminen muilla perusteilla erityisen vaarallinen tai yhteiskunnalle vahingollinen.

Ilman ampuma-aseen hallussapito-oikeutta sellaista asetta yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa mukana pitävä on vähintäänkin varautunut ampuma-asetta käyttäen turvautumaan väkivaltaan tai se voi jossakin tilanteessa olla hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Tällaisen teon kohdalla vähimmäisrangaistuksen merkittävää korottamista puoltavat samat seikat kuin teon säätämistä törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi.

Uutta kvalifiointiperustetta ja muita rikoslain 41 luvun 2 §:ssä jo nykyisin olevia kvalifiointiperusteita koskien perusteita vähimmäisrangaistuksen korottamiselle on, kun otetaan lisäksi huomioon ampuma-aserikollisuuden tilannekuva ja siihen liittyen rikollisuuden liittyminen aikaisempaa enemmän vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Vaikka nykyisten kvalifiointiperusteiden mukaiset teot eivät ole siinä mielessä vaaralliseksi katsottavia, että niihin liittyisi suoranainen väkivallan käytön vaara, teot ovat joka tapauksessa hyvin

paheksuttavaksi katsottavia ja voivat edistää laajamittaista rikollisuutta ja yksittäistapauksissakin vakavan rikoksen tekemistä.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisella kahteen vuoteen vankeutta voisi olla kansalaisteen tietoon tehokkaasti saatettuna merkittävä uusia rikoksia estävä vaikutus. Tämä liittyisi niin rangaistuksen kestoon kuin sen pääsääntöiseen määräämiseen ehdottomana.

Törkeälle ampuma-aserikokselle ehdotettava uusi rangaistusasteikko (vankeutta vähintään kaksi ja enintään neljä vuotta) olisi ainoa sellainen rikoslain asteikko. Rangaistusasteikon vähimmäisrangaistuksen huomattava korottaminen ja rangaistusasteikon sitä kautta tapahtuva kapeutuminen korostaisivat rikosten törkeisiin tekemuotoihin ja myös törkeään ampuma-aserikokseen liittyvän teon kokonaisarvostelun merkitystä. Sitä kautta vähemmän vakaviksi arvioitavat teot tulisivat edelleen arvioitaviksi ampuma-aserikoksina.

Hallitusohjelmakirjaukset eivät edellytä törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista. Voidaankin katsoa, että rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin nykyisin sisältyvät kvalifiointiperusteet ja ehdotettava uusi kvalifiointiperuste eivät vielä ilmennä sellaista tekotavan yleistä vaarallista ja vakavaa luonnetta, että enimmäisrangaistuksen korottaminen olisi perusteltua. Törkeiden ampuma-aserikosten vaarallisuus voidaan ottaa riittävästi huomioon vähimmäisrangaistuksen korottamisen kautta.

Aikaisemmin todetun mukaisesti rikoslain 41 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi rangaistussäännös, jonka mukaan rangaistukseen ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyttyä käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen.

Uuden rangaistussäännöksen mukainen rikos olisi lähtökohtaisesti selvästi vakavampi kuin perusmuotoinen rikoslain 41 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädetty ampuma-aserikos. Sen sijaan jossakin määrin vaikeampaa on suhteuttaa teko yleisesti rangaistavuudeltaan ja rangaistusasteikoltaan esimerkiksi hallitusohjelmakirjaukseen perustuvaan törkeän ampuma-aserikoksen uuteen kvalifiointiperusteeseen (ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon) nähden.

Kun suhteutetaan toisiinsa uutta rangaistussäännöstä ja uutta törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperustetta, lähtökohtaisesti vakavampana voidaan pitää kvalifiointiperusteen mukaisia tekoja, joissa rikosentekijä tahallaan pitää mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ampuma-asetta ilman oikeutta sen hallussapitoon. Tällaisiin tilanteisiin liittyy korostunut vaara ampuma-aseen lähestyvistä rikollisesta käytöstä. Uuden rangaistussäännöksen soveltamistilanteissa mahdolliseen ampuma-aseen rikolliseen käyttöön liitettävä abstraktinen vaara olisi lähtökohtaisesti etäisempi.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös valmistelurikoksia koskevat rangaistusasteikot niin, että rikosten rangaistusasteikot muodostaisivat mahdollisimman johdonmukaisen kokonaisuuden. Ampuma-aseen hallussapidosta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua varten tuomitaan enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Panttivangin

ottamisen valmistelusta ja törkeän ryöstön valmistelusta tuomitaan enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Rikoslain 2 c luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti kyseisten rikosten vähimmäisrangaistus on neljäntoista päivän vankeusrangaistus.

Kun kyseisiä valmistelurikoksia säädettiin rangaistavaksi, lain esitöissä (HE 141/2012 vp, s. 25) kiinnitettiin erityisesti huomiota rikosten valmistelurikosluonteeseen sekä siihen, mitkä valmistelun kohteina olleiden rikosten rangaistusasteikot ovat ja mitä niiden yrityksistä voidaan tuomita. Tuolloin tehty arviointi on edelleen merkityksellinen.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi koskea myös rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin mukaista terroristisessa tarkoituksessa tehtyä laiton uhkausta (vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kolme vuotta), 2 §:n mukaista terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua (sakkoa tai vankeutta enintään kolme vuotta) ja 4 b §:n mukaista kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten (sakkoa tai vankeutta enintään kolme vuotta). Todetut rangaistusasteikot muiden rikoslain 34 a luvun rangaistusasteikkojen tavoin tulevat arvioitavaksi ja joiltakin osin mahdollisesti muutettavaksi parhaillaan käynnissä olevassa terrorismirikoksia koskevan rangaistussääntelyn kokonaistarkastelussa. Asteikoista ei voida sen vuoksi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Joka tapauksessa uudesta rikoksesta tuomittava rangaistus olisi mahdollisuuksien mukaan suhteutettava siihen rikollisuuteen, jota varten ampuma-aseen käsittely tapahtuu.

Ampuma-aseen rangaistavaan käsittelyyn liittyvissä tilanteissa ei rangaistavuuden kannalta edellytettäisi rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä rangaistavaksi säädetyn törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun tavoin, että ampuma-aseen hallussapito liittyy konkreettiseen, ainakin jollakin tavalla yksilöityyn tekoon. Sama koskee myös rikoslain 25 luvun 4 a §:ssä rangaistavaksi säädettyä panttivangin ottamisen valmistelua ja rikoslain 31 luvun 2 a §:ssä rangaistavaksi säädettyä törkeän ryöstön valmistelua. Toisaalta ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten koskevan uuden rangaistussäännöksen soveltaminen edellyttäisi toteen näytettävissä olevaa perusteltua vaaraa ampuma-aseen päätymisestä vakavan rikoksen tekemiseen. Säännöksen mukaisen rikoksen voi lähtökohtaisesti katsoa vakavuudeltaan ja paheksuttavuudeltaan rinnastuvan kolmeen jo rangaistavaksi säädettyyn valmistelurikokseen ja niistä erityisesti rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn tekoon, koska uuden rangaistussäännöksen soveltamisalaan kuuluisivat keskeisesti tapaukset, joissa on abstrakti vaara ampuma-aseen päätymisestä vakavan henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekovälineeksi. Näin ollen ehdotetaan, että uudesta rikoksesta voitaisiin tuomita enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rikoslain 41 luvun sisällön ja rakenteen perusteella ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten koskeva säännös olisi perusteltua sijoittaa ampuma-aserikosta ja törkeää ampuma-aserikosta koskevien pykälän väliin 2 §:ään, jolloin pykälät törkeää ampuma-aserikosta koskevasta pykälästä alkaen siirtyisivät numeroltaan yhdellä eteenpäin.

4.1.1.5 Lievä ampuma-aserikos

Jaksossa 2.5.2.1 todetun mukaisesti ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaiset teot olisi perusteltua siirtää rangaistusasteikon mukaan lievemmin rangaistavan rikoksen piiriin. Vaihtoehtoja tämän toteuttamiseksi on useita. Ensimmäinen niistä on se, että säädetään ampuma-aserikokselle toinen ja nykyistä lievempi rangaistusasteikko, joka kattaa kyseisten kohtien mukaiset teot. Toinen vaihtoehto on tehdä noiden kohtien mukaisista teoista oma rikoksensa, kolmas vaihtoehto on tekojen lisääminen lievää ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 3 §:ään, jonka pykälänumero ehdotetaan muutettavaksi numeroksi 4. Neljäntenä vaihtoehtona tulee kysymykseen näiden

lievemmäksi katsottavien rikosten lisääminen ampuma-aserikkomusta koskevaan ampuma-aselain 103 §:ään.

Suomessa omaksutun rikoslainsäädännön muotoilutavan mukaista ei ole se, että ampuma-aserikkomusta säädetäisiin toinen rangaistusasteikko. Rikosten erotettavuutta toisistaan myös edistää se, että eri vakavuustason rikoksilla on eri rikosnimikkeet.

Suomessa rikoslain sääntelyssä omaksutun lainsäädäntötekniikan mukaista ei olisi myöskään se, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaisista teoista tehtäisiin oma rikoksensa. Jos rikoslaissa rikos jyvitetään pykälätasolla eri vakavuusasteen tekoihin, se tapahtuu vakiintuneesti niin, että on enintään kolme rikosta (perusmuotoinen, törkeä ja lievä). Uutta rikosta kuvaavan rikosnimikkeen valinta myös olisi tässä tapauksessa vaikeata.

Näin ollen jäljelle jäävinä vaihtoehtoina on rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa rangaistaviksi säädettyjen tekojen lisääminen lievää ampuma-aserikosta tai ampuma-aserikkomusta koskevaan pykälään. Valintaan näiden vaihtoehtojen välillä vaikuttaa se, minkälaisiksi momentin kohdissa nykyisin olevat teot yleisesti arvioidaan rangaistusarvoltaan ja minkälaista rangaistusasteikkoa teot sen vuoksi edellyttävät.

Vakiintuneen rangaistussääntelyn muodostamistavan mukaan rikoksen törkeän tekemuodon tunnusmerkistön pohjan muodostaa perusmuotoisen rikoksen tunnusmerkistö. Jos rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa tarkoitetut teot siirretään luvun 3 §:ään (jatkossa 4 §), ne teot eivät voisi enää tulla kysymykseen törkeän ampuma-aserikoksen tekoina luvun 2 §:n 1 momentin kvalifiointiperusteisiin liittyvissä tapauksissa. Tämä näkökohta voidaan kuitenkin ottaa huomioon sen rikoksen rangaistusasteikossa, jota koskevaan pykälään kohtien mukaiset teot siirretään.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaiset teot on ampuma-aserikosta koskevan pykälän 1 momentin säätämisen (ampuma-aselain 101 §) ja täydentämisen yhteydessä arvioitu sellaisiksi, että ne on sijoitettu rangaistussäännökseen, jonka mukaan teosta tuomitaan sakkoa tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Vaikka edellä todetun mukaisesti teot ovat yleisesti ottaen lievemäksi arvioitavia kuin momentin 1–3 kohdassa rangaistaviksi säädettyt teot, vankeusuhkan säilyttäminen on edelleen perusteltua. Tämä on perusteltua senkin vuoksi, että kohtien mukaiset teot eivät voisi enää muodostaa vakavimmissa tapauksissa törkeän ampuma-aserikoksen perustaa. Todettu lainsäädäntöratkaisu olisi sinänsä poikkeuksellinen kolmeen vakavuustasoon porrastetun rikoksen lievimmän tekemuodon kohdalla. Kuitenkin esimerkiksi lievistä rahanväärennyksestä voidaan rikoslain 37 luvun 3 §:n mukaan tuomita enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Rikoslaissa on myös rikkomukseksi nimetyille lieville rikoksille säädetty vankeusuhkia (esimerkiksi verorikkomus, lahjusrikkomus ja ympäristörikkomus).

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa nykyisin rangaistaviksi säädettyjen rikosten yleistä rangaistusarvoa on vaikea arvioida. Vertailukohtia näille teoille on vaikeaa löytää muusta rikoslainsäädännöstä. Huomioon on joka tapauksessa otettava esimerkiksi se, että niillä voidaan edistää vakavampien ampuma-aseita koskevien ja ampuma-aseita käyttäen tehtävien rikosten tekemistä. Merkitystä on näin ollen myös teon vaikuttimilla. Tekojen kohteina olevien ampuma-aseiden lukumäärä ja laatu voivat myös vaihdella. Kohdissa mainittujen tekojen rangaistusasteikolta voidaankin edelleen edellyttää tiettyä laajuutta. Suomessa yleisesti käytetyistä rangaistusasteikoista tähän tapaukseen soveltuu parhaiten se, jonka mukaan teosta määrätään sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tämä rangaistusasteikko myös mahdollistaa kyseisen rikoksen käsittelyn sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa summaarisessa menettelyssä. Koska rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun

keskittämisperiaatteen mukaan vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulee pyrkiä sijoittamaan rikoslakiin, kohtien mukaisia tekoja koskeva rangaistussäännös on aihetta sijoittaa lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään eikä ampuma-aselakiin ampuma-aserikkomusta koskevaan pykälään.

Lievää ampuma-aserikosta koskevassa pykälässä säädetään nykyisin sakolla rangaistaviksi kaikkien ampuma-aserikosten tekeminen niin, että rikos kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Kuten edellä jo todettiin, Suomessa omaksutun rikoslain muotoilutavan mukaista ei ole se, että samaa rikosta koskien säädetään kaksi eri rangaistusasteikkoa. Kun ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 ja 2 momenttiin jäisivät teot, joita voidaan yleisesti ottaen pitää 4 §:ään siirrettäviä vakavampina ja jotka kuitenkin voisivat lievimmissä tapauksissa olla sen pykälän mukaisia lieviä ampuma-aserikoksia, on perusteltua, että sakon tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen määräämisen mahdollistava lievän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko ulotetaan koskemaan myös rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 ja 2 momenttiin jääviä tekoja. Niidenkin osalta vankeusuhkan sisällyttäminen rangaistusasteikkoon on perusteltua ampuma-aseisiin liittyvän rikollisuuden yleinen vaarallinen luonne huomioon ottaen.

Rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirrettäviä tekoja koskee samanlainen sääntelyn tarkkarajaisuutta koskeva arviointi, joka on ampuma-aserikoksen kohdalla tehty jaksossa 2.5.2.2. Kuten siinä jaksossa todetaan, rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin kohdissa on osana tunnusmerkistöä lyhyt luonnehdinta rangaistaviksi säädetystä teosta, siltä osin sääntelyn voidaan katsoa täyttävän tarkkarajaisuuden vaatimukset. Tämä koskee myös rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirrettäviä 1 momentin 4–8 kohtaa. Kohdista viimeisessä ei ole kuitenkaan viittausta siihen ampuma-aselain pykälään, jota kohdassa rangaistaviksi säädetyt teot koskevat.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan nykyisin ampuma-aserikoksena on rangaistavaa se, että tekijä tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron. Kohta liittyy eräiden kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanoon (HE 106/2009 vp) ilman, että siinä kuvatut teot koskevat jonkin tietyn ampuma-aselain pykälän vastaista menettelyä. Kun rangaistavaksi säädettyjen tekojen kuvaukset lyhydestään huolimatta ovat tarkasti tekoja kuvaavia, kohta ei vaadi täsmennystä sen rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirtämisen yhteydessä.

4.1.1.6 Vaaralliset esineet sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Rikoslain 41 luvun 4 §:ssä säädetään rangaistavaksi vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen. Pykälän mukaan rangaistaan sitä, joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan. Tästä teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 41 luvun 4 §:n muutostarpeita ei ole ilmennyt. Pykälän numero kuitenkin muuttuisi 5 §:ksi.

Vaarallisen esineen hallussapitoa (rikoslain 41 luvun 5 §) ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa (rikoslain 41 luvun 6) koskevan sääntelyn kannalta keskeistä on se, nähdäänkö niitä koskevien pykälien välillä tekojen vakavuuden ja rangaistavuuden kannalta merkittäviä eroja, kun otetaan huomioon sääntelyn kohteena olevat esineet. Kummankin pykälän piiriin kuuluvat esineet ovat siinä mielessä vaarallisia, että niillä voidaan vakavasti vahingoittaa toista henkilöä ja jopa surmata toinen.

Kuitenkin rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ään liittyvien järjestyslain pykälien piiriin kuuluvissa esineissä on nähtävissä lähtökohtaisesti merkityksellisiä eroja niin esineiden kuin saman esinetyypin sisällä. Rikoslain 41 luvun 5 §:ssä viitattu järjestyslain 9 § koskee esineitä, joiden

käyttötarkoitus on toisen henkilön vahingoittaminen. Rikoslain 41 luvun 6 §:n piiriin kuuluu siinä viitatus järjestyksellään 10 §:n kautta useita tavanomaiseen käyttöön tarkoitettuja esineitä. Perustellulta vaikuttaa edelleen rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ssä olevan sääntelyn säilyttäminen eri pykälissä. Pykälien numerot muuttuisivat 6 ja 7 §:ksi. Lisäksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskeva rikosnimike on järjestyksellään 10 §:n sanamuotoon ja tarkoitukseen perustuen aihetta muuttaa toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidoksi. Sama muutos ehdotetaan tehtäväksi kyseisen järjestyksellään 10 §:n pykälän otsikkoon.

Vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin tai aineisiin liittyy kysymys siitä, miten toteutetaan sellaisten tilanteiden huomioon ottaminen, joissa on vaara esineen tai aineen päätymisestä rikolliseen käyttöön. Tähän liittyvä jatkokysymys on se, pitäisikö vaarallista esinettä koskevien tekojen oltava rangaistavia nykyistä laajemmin. Nyt on rangaistavaa se, että henkilö pitää järjestyksellään 9 §:n vastaisesti yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä. Hallussapito muualla ei ole rangaistavaa. Lisäksi vaarallisen esineen luovuttaminen toiselle ei ole rangaistavaa.

Ampuma-aseiden osalta ehdotetaan erillistä rangaistussäännöstä koskien ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten. Teko koskisi tietyissä olosuhteissa tapahtuvaa sekä ampuma-aseen hallussa pitämistä että sen lainaamista tai luovuttamista toiselle. Siitä teosta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Huomioon on otettava ampuma-aseiden sekä nyt kysymyksessä olevien esineiden ja aineiden lähtökohtaiset vaarallisuuserot. Sen tulee heijastua niin rangaistavaksi säädettäviin tekoihin kuin niiden rangaistusasteikkoihinkin. Vaarallisen esineen kohdalla vaarallisten tilanteiden voi katsoa liittyvän erityisesti sellaisen esineen mukana pitämiseen yleisellä paikalla eikä sen hallussa pitämiseen muualla tai luovuttamiseen toiselle. Vaarallisen esineen hallussapitoon sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon liittyen rikoksen mahdollista vaarallisuutta ei voida ottaa tunnusmerkistössä erikseen huomioon, jos ei säädetä erillistä ankaramman rangaistusasteikon sisältävää rangaistussäännöstä.

Parhaana vaihtoehtona voidaan pitää vaarallisen esineen hallussapidon sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon mahdollisen vaarallisuuden huomioon ottamista rangaistusasteikossa niin, että asteikko on riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisia tekoja varten. Tuolloin säännöksen perusteluissa voidaan korostaa teon vaarallisuuden huomioon ottamista rangaistuksen määräämisessä eli rangaistuslajin valinnassa ja rangaistuksen mittaamisessa. Rangaistusasteikkomuutoksilla enimmäisrangaistuksen korottamisen kautta voidaan myös yleisesti ottaen korostaa kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta.

Huomioon on otettava hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Hallitusohjelmakirjauksessa ei erotella joitakin tiettyjä hallussapitotilanteita kirjauksen piiriin, vaan kirjaus on yleiseen muotoon kirjoitettu.

Kun otetaan huomioon hallitusohjelmakirjaus ja Suomessa yleisimmin käytetyt rangaistusasteikot sekä se, että toisaalta ampuma-aseita ja toisaalta vaarallisen esineen hallussapitoa sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevien rangaistusasteikkojen tulee olla asianmukaisessa suhteessa toisiinsa nähden, ehdotetaan vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen muuttamista yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen

soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen muuttamista kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta.

Sääntelyn tarkkarajaisuuden edistämiseksi vaarallisen esineen hallussapitoa ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi myös niin, että niissä yleisen paikan osalta viitataan järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan. Sääntely tulisi näin myös yhdenmukaiseksi törkeää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään sijoitettavan uuden kvalifointiperusteen kanssa.

Rikoslain 41 luvun 7 §:n mukaan toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi se, joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan.

Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä säädetty, järjestyslain 11 §:ään perustuva luovuttamisen kohteiden piiri on hyvin rajattu. Kun otetaan huomioon järjestyslain 10 §:n 1 momentissa luetellut vaaralliset esineet, selvää perustetta ei ole laajentaa luovuttamisrikosten kohteena olevien rikosten piiriä joihinkin muihin momentissa mainittuihin esineisiin. Tiettyihin esineisiin liittyvää käytännön tarvetta ei ole myöskään tiedossa.

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen alaikäiselle luovuttamisen rangaistusasteikko on suhteellisen kapea siihen nähden, että kysymys on nimenomaan luovuttamisesta alaikäiselle, jonka harkintakyky toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen kanssa toimimisen suhteen voi vielä olla kehittymätön. Toisaalta huomioon on otettava se, että kysymys on nimenomaan tietyistä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvista esineistä eikä toisen vahingoittamiseen tarkoitetuista vaarallisista esineistä. Myöskään hallitusohjelmakirjaukset eivät edellytä tämän rikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista. Tarvetta korottamiselle ei tule myöskään siitä, että rikosten lukumäärän tai sen lisääntymisen vuoksi tarvitsisi rangaistusasteikkomuutoksella korostaa teon yleistä paheksuttavuutta. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle ei ole viime vuosina käsitelty rikosprosessissa ollenkaan.

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle koskevan pykälän numero muuttuisi 8 §:ksi. Rikosnimikettä koskee samanlainen täsmennystarve kuin toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Rikosnimikkeeseen on aiheellista lisätä sana ”vakavan”.

Rikoslain 41 luvun 8 §:n mukaan rikesakosta ainoana rangaistuksena vähäisestä 6 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä 7 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa. Viimeksi mainitun lain 15 §:n mukaan vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä mainitun luvun 7 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus muutetaan yhdeksi vuodeksi vankeutta, sitä rikosta ei voida enää käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. Rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että kyseisestä rikoksesta ei enää voida määrätä rikesakkoa.

Rikoslain uuteen 41 lukuun ei enää ehdoteta otettavaksi viittaussäännöstä rikesakkorikkomuksista annettuun lakiin. Viittaussäännöksellä ei enää olisi mainittavaa käytännön merkitystä, koska se koskisi vain vähäisiä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisia alaikäiselle. Näitä rikoksia ei käsitellä rikosprosessissa juuri ollenkaan.

4.1.1.7 Määritelmäsäännös

Jaksossa 2.5.2.2 todetun mukaan ampuma-aseisiin liittyvän rangaistussääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi se, että nimenomaan todetaan sovellettavan ampuma-aselain käsitelmääritelmiä. Näiltä osin merkityksellisiä ovat ampuma-aselain ampuma-aseen (2 §), tehokkaan ilma-aseen (2 a §), aseiden osan (3 §), patruunan (5 §), erityisen vaarallisen ampuma-aseen (9 §), erityisen vaarallisten ammusten (10 §) ja kaasusumuttimen (11 §) määritelmät. Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin eräissä kohdissa mainittu ohjus- tai raketinheitinjärjestelmä on ampuma-aselain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan erityisen vaarallinen ampuma-ase, mutta järjestelmää ei määritellä ampuma-aselain säännöksissä.

Koska käsitelmääritelmät koskevat yhtä useampaa pykälää, ampuma-aselain määritelmäpykäliin ehdotetaan edellä todetun mukaisesti viitattavan kokoavasti luvun loppuun sijoitettavassa pykälässä.

4.1.1.8 Rikoslain 41 luvun korvaaminen uudella luvulla

Rikoslain 41 luvun säännösten merkittävän muuttamisen vuoksi on aiheellista korvata luku uudella luvulla. Sen otsikko säilyisi vanhahtavassa muodossa ”aserikoksista” rikoslain lukujen otsikoiden yhtenäisen kirjoittamistavan säilyttämiseksi, vaikka uudessa luvussa säädettäisiin kattavasti kysymyksessä olevista rikoksista ja vaikka näin ollen perustellumpi luvun otsikkona olisi ”aserikokset”.

4.1.1.9 Tiivistelmä rikoslakia koskevista ehdotettavista muutoksista

Rikoslain aserikoksia koskeva 41 luku ehdotetaan korvattavaksi uudella 41 luvulla, jossa säädettäisiin rangaistaviksi ampuma-aserikos (1 §), ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten (2 §), törkeä ampuma-aserikos (3 §), lievä ampuma-aserikos (4 §), vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen (5 §), vaarallisen esineen hallussapito (6 §), toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (7 §), toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle (8 §) ja ampumaratarikos (9 §).

Rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaiset, lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavat ampuma-aserikoksen tekotavat ehdotetaan säädettäväksi rangaistaviksi lievänä ampuma-aserikoksena. Tähän muutokseen liittyen lievään ampuma-aserikokseen liitettäisiin vankeusuhka. Kun lievästä ampuma-aserikoksesta voidaan nykyisin määrätä vain sakkoa, jatkossa mainitusta rikoksesta voitaisiin määrätä myös enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, johon syyllistyisi rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyämään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa

tarkoitettuna terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitettuna terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitettuna kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen. Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat. Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 2 momenttiin liittyvä viittaussäännös ehdotetaan lisättäväksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan rikoslain 17 luvun 1 a §:n uudeksi 4 momentiksi. Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi lisättäisiin se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta. Enimmäisrangaistuksena säilyisi neljän vuoden vankeusrangaistus.

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomista koskevaa sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi. Vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan muutettavaksi yhdestä vuodesta kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus muutettaisiin kuudesta kuukaudesta yhdeksi vuodeksi vankeutta, lisäksi rikosnimikettä tarkennettaisiin lisäämällä siihen sana ”vakavaan”. Vastaava tarkennus tehtäisiin myös rikoslain uuden 41 luvun seuraavaan pykälään, joka koskisi toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle.

Ampuma-ratarikosta koskevaa sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi.

Rikoslain uuden 41 luvun loppuun lisättäväksi ehdotettavan määritelmäsäännöksen mukaan sen luvun säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseiden osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-aselain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.

4.1.2 Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

Rikoslainsäädännön käytön yleisistä edellytyksistä ja kriminalisointiperiaatteista seuraa, että uuden rangaistussäännöksen tulee olla ennaltaehkäisevä, että se ei saa synnyttää ylitsepääsemättömiä tai mielivaltaisesti ratkaistavia näyttöongelmia ja että sen noudattamisen valvonta ei saa olla käytännössä mahdotonta. Nämä näkökohdat koskevat kriminalisoinnin käytännön toimivuutta, jota varten viranomaisilla on oltava riittävät ja rikoksen ominaispiirteet huomioon ottavat toimivaltuudet rikosten selvittämiseen, estämiseen ja paljastamiseen.

Toisaalta pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännösten muuttamista harkittaessa on otettava huomioon suhteellisuusperiaate. Pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tarkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tarkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen,

tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Suhteellisuusperiaatteessa mainittu pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen liittyy siihen, että pakkokeinoilla puututaan perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin, joista tässä yhteydessä keskeisimpiä on sen lain 10 §:ssä turvattu yksityiselämän suoja. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan turvattuja ovat jokaisen yksityiselämä ja kotirauha ja 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ja 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Pakkokeinotoimivaltuuksista säädettyä huomioon on otettava perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5), jotka muun ohella edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltäviä, rajoitusperusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, tavallisella lailla ei säädetä perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta, rajoitukset ovat suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja rajoitukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä rajoituksen välttämättömyyteen liittyy se, että pakkokeinon käyttökelpoisuus, hyödyllisyys tai tarpeellisuus jonkin rikoksen selvittämisessä ei yksinään ratkaise sitä, voidaanko pakkokeinon käyttö sallia rikoksen selvittämisessä. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkkä havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s.6/II). Perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4/II).

Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöalan laajentamista harkittaessa on merkityksellinen perustuslakivaliokunnan käytäntö, jonka mukaan rikoksen tutkinta käsittää myös sellaiset toimenpiteet, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi edennyt vielä toteutuneen teon asteelle (esimerkiksi PeVL 49/2014 vp, s. 3/I).

Uutena ampuma-aseisiin liittyvänä rikoksena ehdotetaan säädettäväksi rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikoksen tekemistä varten. Kysymys olisi teoista, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen, Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Ilman pakkokeinolain 10 lukuun tehtäviä muutoksia ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten olisi enimmäisrangaistuksensa perusteella lähes kaikkien luvun mukaisten salaisten pakkokeinojen käytön perusterikos. Poikkeuksen muodostaisivat 3 §:n mukainen telekuuntelu ja 17 §:n mukainen asuntokuuntelu, joiden käyttäminen rikoksen selvittämisessä edellyttää rikosnimikkeen mainitsemista kyseisissä pykälissä.

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 16 kohdan mukaan törkeä ampuma-aserikos on nykyisen rangaistusasteikkonsa (vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta) puitteissakin telekuuntelun perusterikos. Nyt rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettava rikos ei

yleisen vakavuustason suhteen mainittavasti poikkeaisi siitä, vaikka vähimmäisrangaistus olisikin 14 päivää vankeutta. Suhteellisuusperiaatteeseen liittyen ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten voitaisiin enimmäisrangaistuksensa perusteella pitää vakavana rikoksena, joka vakavuudeltaan rinnastuu useisiin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelun käyttö on nykyisin sallittu.

Vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn säätäminen rangaistavaksi liittyisi vakavien rikosten estämiseen ja sitä kautta painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Erityisesti tämä koskisi rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisia tilanteita, joissa ampuma-ase lainattaisiin tai luovutettaisiin järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai jossa yritettäisiin sellaista lainaamista tai luovuttamista. Muutenkin telekuuntelun mahdollistaminen mainitun rikoksen selvittämisessä olisi perustuslakivaliokunnan linjaamien perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaista. Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen liittyisi se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikaation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainaamista tai luovuttamista ja järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyviä tapauksia.

Todetut seikat huomioon ottaen ehdotetaan, että ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten lisätään pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä voidaan käyttää telekuuntelua, muuttamalla momentin 16 kohta koskemaan uutta rikosta. Momentin nykyiset 16–18 kohta siirtyisivät yhdellä eteenpäin. Muutos tekisi kyseisestä rikoksesta mainitun luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikoksen ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikoksen.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten ei ehdoteta lisättäväksi pakkokeinolain 10 luvun 17 §:ään asuntokuunteluun oikeuttavaksi rikokseksi. Tämä johtuu erityisesti suhteellisuusperiaatteesta ja siitä, että asuntokuuntelu useisiin perusoikeuksiin kohdistuvana toimenpiteenä on kohdehenkilön perusoikeuksiin hyvin olennaisesti puuttuva pakkokeino. Pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n mukaiset rikokset ovat lähtökohtaisesti rangaistusasteikkojensa perusteella nyt rangaistavaksi säädettävää rikosta vakavampia. Tämä ei koske eräitä mainitun pykälän 9 kohdan mukaisia terrorismirikoksia, jotka pääosin kuuluisivat myös rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n soveltamisalan piiriin, joten siltä osin ei olisi merkittävää eroa asuntokuuntelun perusterikoksiin nähden.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten ei ehdoteta myöskään lisättäväksi poliisilain 5 luvun 3 §:ään ja 5 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden paljastamisessa saadaan käyttää kyseisen luvun tiedonhankintakeinoja (3 §) ja estämisessä telekuuntelua (5 §:n 2 momentti). Törkeä ampuma-aserikoskaan ei kuulu mainituissa säännöksissä lueteltuihin rikoksiin, eikä sitä ole aihetta lisätä kyseisten rikosten piiriin myöskään vähimmäisrangaistuksen korottamisen myötä. Poliisilain 5 luvun 3 §:n ja 5 §:n 2 momenttien soveltamisala koskee tietäntyyppisiä rikoksia (esimerkiksi maanpetos-, vakoilu- ja terrorismirikokset). Huomioon on otettava myös rangaistusasteikkoihin liittyvä suhteellisuusperiaate. Telekuuntelun ja siihen liittyvän rikosten estämisen osalta on lisäksi huomattava, että ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten olisi korostuneesti vakavien rikosten estämiseen liittyvä rikos, joka sijoittuu ajallisesti esimerkiksi törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua edeltävään aikaan. Näin ollen riittävänä voidaan pitää telekuuntelun mahdollistamista kyseisen rikoksen selvittämisessä, millä samalla voidaan estää rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä tarkoitettua vakavaa rikollista toimintaa.

Rangaistusasteikkomuutokset koskisivat vaarallisen esineen hallussapitoa (rikoslain uuden 41 luvun 6 §) sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa (rikoslain uuden 41 luvun 7 §). Ensiksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja jälkimmäisen rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.

Mainittujen hallussapitorikosten osalta ei ehdoteta muutoksia pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännöksiin. Uudet enimmäisrangaistukset eivät vielä ole sellaisia, että ne suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeuttaisivat perusoikeuksiin tuntuvimmin puuttuvien keinojen käyttämiseen. Näiltä osin on myös otettava huomioon kyseisten esineiden vähäisempi vaarallisuus suhteessa ampuma-aseisiin, joiden kohdalla salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus olisi jatkossakin laajempi.

Vaarallisen esineen hallussapidon osalta on myös huomattava, että enimmäisrangaistuksen muuttaminen kahdeksi vuodeksi vankeutta laajentaisi sen rikoksen selvittämisessä ja estämisessä käytössä olevien salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen piiriä. Enimmäisrangaistuksen muuttamisen myötä käytettävissä olisivat televalvonta telesoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta tietoverkossa, tekninen katselu eräitä vapaudenmenetykseen liittyviä tilanteita lukuun ottamatta, tekninen seuranta henkilön teknistä seurantaa lukuun ottamatta, telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta tietoverkossa ja valeosto.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla voidaan osaltaan edistää perusoikeuksien toteutumista vähentämällä niihin kohdistuvia aseita hyväksi käyttäen tehtäviä loukkauksia. Tässä yhteydessä merkityksellisiä perusoikeuksia ovat perustuslain 7 §:n mukainen oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen ja perustuslain 15 §:n mukainen omaisuuden suoja. Rikoksia vähentäviin vaikutuksiin ovat omiaan johtamaan uuden rikoksen (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten) säätäminen rangaistavaksi ja ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavat muutokset. Toisaalta ehdotetut lainsäädäntömuutokset eivät vaikuttaisi rikoksen uhrin asemaan asetta käyttäen tehdyn rikoksen tultua tehdyksi.

Rikoksia ennalta estäviä ja perusoikeuksien toteutumista edistäviä vaikutuksia voi lainsäädäntömuutoksista aiheutua sen merkityksen vuoksi, mikä teräaseilla ja ampuma-aseilla on väkivaltaan liittyvien rikosten tekemisessä. Vuonna 2012–2021 tehdyistä kuolemaan johtaneista henkirikoksista (lukumäärä vuonna 2022 oli 79; murha, tappo ja surma) teräaseella tehtiin 45 prosenttia ja ampuma-aseella 16 prosenttia. Henkirikoksista 73 prosenttia vuonna 2022 tehtiin yksityisissä tiloissa. (Tiedot julkaisuista ”Rikollisuustilanne 2022”. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 55/2023)

Vuonna 2021 törkeissä pahoinpitelyissä teräaseiden osuus oli merkittävä (48 prosenttia teoista), ampuma-asetta käytettiin 3 prosentissa teoista. Samana vuonna perusmuotoisista ryöstöistä 38 prosenttia oli aseellisia, ampuma-aseiden osuuden ollessa kuitenkin vain 1 prosentti. Tuona vuonna törkeistä ryöstöistä kaksi kolmasosaa liittyi teräaseisiin ja 17 prosenttia ampuma-aseisiin. Kyseisenä vuonna kirjattiin törkeitä pahoinpitelyitä 1 663, ryöstöjä 1 449 ja törkeitä ryöstöjä 444. Ryöstörikoksia tehtiin merkittävässä määrin yleisillä paikoilla (yli 80 prosenttia).

(Tiedot julkaisusta ”Rikollisuustilanne 2021”. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 52/2022)

Lainsäädäntömuutoksilla tulee olemaan uusien rikosten tekemistä estävää ja perusoikeuksien toteutumista edistävää vaikutusta. Sitä on jäljempänä arvioitu. Jaksossa 4.2.3.6 käsiteltävää 15 prosentin rangaistusjoustoja soveltaen ampuma-aseisiin liittyvät lainsäädäntömuutokset voisivat vähentää vuositasolla useita henkirikoksia, teräaseisiin liittyvä rangaistusasteikkomuutos voisi vähentää merkittävässä määrin etenkin törkeitä pahoinpitelyitä ja ryöstörikoksia. Viimeksi mainittujen rikosten kohdalla vähentävä vaikutus voisi olla yhteensä satoja rikoksia vuodessa.

Rikoslainsäädännön rikoksia ennalta ehkäisevä vaikutus riippuu tutkimustiedon mukaan merkittävästi kiinnijäämisriskistä ja rankaisemisen todennäköisyydestä. Nykyistä ankaramman rikosoikeudellisen arvostelun kohdistaminen ampuma-aseita koskeviin rikoksiin korostaisi niiden yhteiskunnallista selvittämistä, tehostaisi poliisin ampuma-aserikollisuuteen kohdistamia toimia ja sitä kautta myös parantaisi vakavien ampuma-aseita käyttäen tehtävien rikosten kiinnijäämisriskiä.

Ankarampiin rangaistuksiin johtavilla lainsäädäntömuutoksilla korostettaisiin kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta ja moitittavuutta. Ehdotetut lainsäädäntömuutokset voivat lisätä kansalaisten luottamusta siihen, että vakaviin turvallisuusuuhkiin reagoidaan myös rikoslainsäädännöllä ja siihen liittyvällä viranomaistoiminnalla. Rikoksia ennalta estävään vaikutukseen pääseminen edellyttää, että lainsäädäntömuutokset ovat kansalaisten tiedossa, mihin on pyrittävä tehokkaalla tiedottamisella muutoksista.

Esityksen mukaisilla lainsäädäntömuutoksilla puututtaisiin rikoksentekijän perusoikeuksiin. Ensinnäkin tämä seuraisi ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön lisääntymisestä, koska mainitulla seuraamuksella puututaan perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen. Varsinkin pitkistä ehdottomasta vankeusrangaistuksesta saattaa aiheutua tuomituille opiskelu- tai työpaikan menettäminen, asunnon menettäminen, sosiaalisten suhteiden katkeaminen tai jokin muu vastaava haitallinen seuraus. Ehdoton vankeusrangaistus voi heijastua heikentävästi myös tuomitun perheenjäsenten tai muiden hänelle läheisten henkilöiden elinolosuhteisiin.

Rikoksesta epäillyn perusoikeuksiin puututaan myös telekuuntelulla, jota voitaisiin pakkokeinolaissa säädettyin edellytyksin käyttää uuden rangaistavaksi säädettyä rikoksen eli vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn selvittämisessä ja joka rajoittaa perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityiselämän suojaa ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa. Telekuuntelun käytön voi kuitenkin olettaa rajoittuvan vain joihinkin tapauksiin vuodessa ottaen huomioon se, että tällaisia uusia rikoksia arvioidaan tulevan rikosprosessiin vuosittain 30.

Tilastokeskuksen vuotta 2023 koskevien tietojen mukaan alle 15–17-vuotiaita on tuomittu ampuma-aserikoksesta vain yksittäistapauksissa ja törkeästä ampuma-aserikoksesta ei ollenkaan. Näistä tiedoista on pääteltävissä, että törkeää ampuma-aserikosta koskevat muutokset eivät johda mainittavaan ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön lisääntymiseen ikäryhmässä. Näin erityisesti sen vuoksi, että rikoslain 6 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistus määrätään noudattaen lievennettyä rangaistusasteikkoa, jos tekijä on tehnyt rikoksen alle 18-vuotiaana. Ikäryhmään kuuluvien osuus on jonkin verran merkittävämpi vaarallisen esineen hallussapidon sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon tapauksissa, mutta niiden rikosten enimmäisrangaistuksen korottamisesta ei myöskään voi olettaa aiheutuvan mainittavaa ehdottoman vankeusrangaistuksen tai edes vankeusrangaistuksen käytön lisääntymistä, kun otetaan

huomioon mainittu rikoslain kohta sekä Suomessa omaksuttu rangaistuksen määräämiskäytäntö. Todetut näkökohdat koskevat pitkälti myös 18–20-vuotiaiden ikäryhmää, joiden osalta tilastotiedot eivät merkittävästi poikkeaa nuoremman ikäryhmän tiedoista.

Rangaistusten ankaroitumisen vaikutukset ja ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön lisääntyminen tulevatkin pääosin koskemaan vanhempia ikäluokkia ja ennen kaikkea miehiä. Tilastokeskuksen vuotta 2023 koskevien tietojen mukaan naiset syyllistyvät erittäin harvoin ampuma-aserikokseen tai törkeään ampuma-aserikokseen. Naisten osuus ei ole merkittävä myöskään vaarallisen esineen hallussapitoon sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon syyllistyneiden keskuudessa. Viimeksi mainittujen rikosten kohdalla myöskään miehiin liittyen ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön ei voida olettaa merkittävästi lisääntyvän enimmäisrangaistuksia koskevista muutoksista huolimatta.

Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioidaan estävän rikoksia ja sitä kautta edistävän yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mutta sellainen vaikutus ei ole mitattavissa ja näin ollen tarkemmin arvioitavissa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotuksilla olisi toteutuessaan poliisi- ja syyttäväviranomaisten ja tuomioistuinten työmäärää lisäävää vaikutusta. Tämä liittyisi lähinnä siihen, että uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa ei voitaisi sitä rikosta koskevan rangaistusasteikkomuutoksen vuoksi käsitellä enää sakkomenettelyssä. Tuomioistuimessa käsiteltävien pakkokeinoasioiden määrä myös oletettavasti lisääntyisi jonkin verran.

Rangaistusten ankaroitumiseen johtavat lainsäädäntöehdotukset johtaisivat toteutuessaan huomattavaan Rikosseuraamuslaitoksen työmäärän lisääntymiseen.

Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten ei voi olettaa edellyttävän viranomaisten varsinaista kouluttautumista, mutta muutokset on muuten saatettava tehokkaasti rangaistussäännöksiä soveltavien viranomaisten tietoon.

4.2.3 Taloudelliset vaikutukset

4.2.3.1 Yleistä laskelmien taustatietojen lähteistä

Lainsäädäntömuutoksiin liittyvät taloudelliset vaikutukset on seuraavassa laskettu käyttäen useita lähteitä, joiden sisältämiä tietoja on jo lähemmin käsitelty jaksoissa 2.4.1–2.4.3. Sisäministeriöltä on ensinnäkin saatu vuosien 2020–2022 rikosilmoituksia koskevia ampuma-aserikosta (rikoslain 41 luvun 1 §) ja törkeää ampuma-aserikosta (rikoslain 41 luvun 2 §) koskevia tietoja, jotka perustuvat keskusrikospoliisissa tehtyyn ilmoitusten läpikäymiseen.

Tilastokeskuksen tietokantataulukkoa ”Rangaistukset käräjäoikeuksittain ja rikoksittain” on hyödynnetty koskien vuosina 2019–2023 tuomittuja rangaistuksia. Nämä tilastot koskevat tapauksia, joissa kysymyksessä oleva rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos (päärikos).

Täydentävien tietojen saamiseksi ampuma-aserikoksista ja törkeistä ampuma-aserikoksista, esimerkiksi alioikeustuomioihin sisältyvien rikosten tekotavoista ja -paikoista, oikeusministeriössä on tehty selvitys, jossa on tarkasteltu kolmen käräjäoikeuden (Helsinki,

Oulu ja Pohjois-Karjala) vuonna 2022 antamia tuomioita, joissa ainakin yhtenä syyksi luettuna rikoksena on ollut ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos.

Laskettaessa taloudellisia vaikutuksia, jotka liittyvät toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamiseen ja siitä aiheutuvaan asioiden siirtymiseen sakkomenettelystä täysimittaiseen rikosprosessiin, pohjana ovat laskentaperusteet, joita on käytetty sakkomenettelyyn liittyviä lainsäädäntömuutoksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 103/2017 vp, s. 53 ja 54) ja maahantulokiellon rikkomista koskeviin lainsäädäntömuutoksiin liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 146/2018 vp, s. 23 ja 24).

4.2.3.2 Ampuma-aseita koskevat muutokset

Törkeä ampuma-aserikos

Taustatietojen perusteella lähtökohdaksi on otettu, että noin 20 prosenttia perusmuotoisista ampuma-aserikoksista koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon. Ampuma-aserikosta koskevien vuosittaisen tuomioiden määräksi on arvioitu noin 845, josta päästään todetulla prosenttimäärällä siihen, että törkeää ampuma-aserikosta koskevien tuomioiden määrä voisi lisääntyä vuodessa 169 tuomiolla, jos ampuma-aserikoksen tekeminen mainitulla tavalla lisättäisiin törkeän rikoksen kvalifiointiperusteisiin.

Oikeusministeriön selvityksen ja Tilastokeskuksen tietojen perusteella on arvioitu, että nykyisin törkeitä ampuma-aserikoksia koskevia tuomioita on vuosittain keskimäärin noin 55, että yhdessä sellaisessa tuomiossa on yksi syyksi luettu törkeä ampuma-aserikos ja että tuomioista 59 prosentissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos. Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten myötä tilanteen arvioidaan muuttuvan niin, että törkeä ampuma-aserikos tulee olemaan päärikos 80 prosentissa sitä rikosta koskevissa tuomiossa.

Suomen rikoslainsäädännössä vakiintuneen sääntelymallin mukaan rikoksen katsominen törkeän tekemuodon mukaiseksi edellyttää kvalifiointiperusteen käsillä olon lisäksi sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tämä tarkoittaa sitä, että kvalifiointiperusteen (esimerkiksi luvattoman ampuma-aseen hallussapito yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa) käsillä oleminen ei automaattisesti johda rikoksen katsomiseen törkeäksi. Jos kvalifiointiperusteen olemassaolo johtaa rikoksen katsomiseen törkeäksi ampuma-aserikokseksi 80 prosentissa tapauksista, siitä rikoksesta annettavien tuomioiden määrä lisääntyisi vuodessa noin 135 tuomiolla ($0,8 \times 169$).

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta johtaa pitkiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Joissakin tapauksissa rangaistus voisi olla ehdollinen (esimerkiksi ensikertalaiset, rikoksentekijän nuoruus ja muut rikoslain 6 luvun mukaiset asteikosta poikkeamiseen johtavat tekijät sekä tasan kahden vuoden mittaiset vankeusrangaistukset). Tässä arvioidaan, että ehdollisena tuomittaviksi tulisi vuosittain 20 vankeusrangaistusta. Niiden vähentäminen huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 170 ehdotonta vankeusrangaistusta ($55 + 135 - 20$).

Tilastokeskuksen tuomiotietojen (törkeä ampuma-aserikos on päärikos) mukaan törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittavien ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituudeksi voidaan

arvioida noin 11 kuukautta. Kun vajaassa puolessa tuomioista on mukana lievemmin rangaistavia rikoksia, keskipituutta on aiheellista hieman mataloittaa 10 kuukauden keston.

Myös törkeiden ampuma-aserikosten rangaistusten määräämisessä noudatetaan sitä linjaa, että ehdottoman vankeusrangaistuksen kesto mitataan rangaistusasteikon alimmasta neljänneksestä. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen nostaminen kahteen vuoteen vankeutta tarkoittaa enimmäisrangaistuksen säilyessä nykyisellään sitä, että asteikon alin neljännes olisi 2 vuotta – 2 vuotta 6 kuukautta vankeutta. Noista pituuksista jälkimmäistä on käytetty tässä laskelman pohjana.

Edellä todettujen seikkojen perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 170 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niitä koskevista tuomioista noin 136 (80 prosenttia) olisi sellaisia, joissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos, ja noin 34 (20 prosenttia) sellaisia, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikos. Kun otetaan huomioon liitännäisrikosten rangaistuksen mittaamisessa käytössä oleva ns. kolmas-osasääntö, ensiksi mainituissa tuomioissa törkeän ampuma-aserikoksen osuus tuomiosta olisi 2 vuotta 6 kuukautta vankeutta ja jälkimmäisissä tuomioissa 10 kuukautta. Näihin lukuihin perustuen lainsäädäntöuudistuksen tultua voimaan törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain noin 368 vankeusvuotta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen ollessa päärikos tuomitaan vuosittain keskimäärin noin 18 ehdotonta vankeusrangaistusta. Törkeän ampuma-aserikoksen osuudeksi niissä tulisi aikaisemmin todetun mukaisesti 180 kuukautta vankeutta. Tuomioita, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, on vuosittain keskimäärin noin 23 (0,41 x 55). Niinkin vakavan rikoksen kuin törkeän ampuma-aserikoksen ollessa niissä liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä on noin 76 kuukautta ($23 \times \frac{1}{3} \times 10$ kuukautta). Näin ollen törkeistä ampuma-aserikoksista tuomitaan nykyisin noin 21 vankilassa suoritettavaa vankeusvuotta.

Hallitusohjelmakirjausten mukaisista törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen noin 347 vuodella. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa 208 nettovankeusvuotta.

Laskelmissa on otettava huomioon myös se, että perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta tuomitaan jo nykyisin jonkin verran ehdottomia vankeusrangaistuksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan (ampuma-aserikos on päärikos) kyseisestä rikoksesta tuomitaan vuosittain keskimäärin noin 76 ehdotonta vankeusrangaistusta.

Kun otetaan huomioon perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevien rangaistusten pisin ja lyhin keskipituus, ehdottoman vankeusrangaistuksen kesto oli keskimäärin 2,8 kuukautta. Jos tässäkin lähdetään siitä, että noista tuomioista noin 20 prosenttia liittyi ampuma-aseen hallussapitoon yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon, sellaisten ehdottomien tuomioiden lukumääräksi tulee nykyisin noin 15 vuodessa. Niitä vastaaviksi bruttovankeusvuosiksi tulee noin 4. Kun lisäksi otetaan edellä todetulla tavalla huomioon se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, vankilassa suoritettavaksi tulee kyseisistä rikoksista nykyisin noin 2,4 nettovankeusvuotta.

Aikaisemmin todetun mukaisesti ampuma-aserikoksia on merkittävä määrä myös liitännäisrikoksina tuomioissa. Tarkempaa tietoa ei ole siitä, minkälaisia nämä tuomiot ovat

rangaistuslajiltaan sekä mitä rikoksia ja kuinka paljon niissä on rikoksia ampuma-aserikosten lisäksi. Kun edellä todetun mukaisesti nykyisin ehdottoman vankeuden vankeusvuosien määrä on vähäinen jo niissä tapauksissa, joissa ampuma-aserikos on päärikos, voidaan lähteä siitä, että nykyisin liitännäisrikosten vaikutus on vähämerkityksinen. Näin ollen voitaneen lähteä siitä, että törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista aiheutuu vuosittain noin 205,6 nettovankeusvuoden lisäys.

Vankipaikka- ja kustannuslaskelmissa lähdetään tässä esityksessä siitä, että vankipaikan hinta määräytyy uuden vankipaikan kustannuksen eli 120 000 euron pysyvän vuosittaisen kustannuksen mukaan. Vankeusrangaistuksen vuotuiset täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat edellä todettujen laskentaperusteiden mukaan noin 24 672 000 eurolla, jos ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseeseen hallussapitoon säädettäisiin rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena ja jos törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin kahteen vuoteen vankeutta.

Ampuma-aserikoksista törkeän ampuma-aserikoksen puolelle siirtyisi myös sellaisia rikoksia, joista nykyisin tuomitaan yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistus tai ehdollinen vankeus. Kun tarkastellaan Tilastokeskuksen tietoja koskien niitä rikostuomioita, joissa ampuma-aserikos on päärikos, voidaan todeta, että mainittujen seuraamusten osuus tässä tapauksessa on kohtuullisen vähäinen. Vuosittain tuomitaan keskimäärin noin 2 valvontarangaistusta, 12 yhdyskuntapalvelua (20 prosenttia näistä on noin 2 yhdyskuntapalvelua) ja 101 ehdollista vankeusrangaistusta. Näistäkään määristä koko rangaistus ei tule pelkästään ampuma-aserikokselle niissä tapauksissa, joissa ampuma-aserikos on vakavin rikos. Ampuma-aserikosten merkitystä liitännäisrikostuomioissa ei voida tarvittavien tietojen puuttumisen vuoksi arvioida. Se voidaan kuitenkin olettaa erittäin vähäiseksi, kun otetaan huomioon päärikostuomioista olevat tiedot.

Kun törkeä ampuma-aserikos on päärikos, Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosittain on tuomittu 0,4 valvontarangaistusta ja 2 yhdyskuntapalvelurangaistusta. Näistäkään määristä koko rangaistus ei tule pelkästään törkeälle ampuma-aserikokselle niissä tapauksissa, joissa törkeä ampuma-aserikos on vakavin rikos. Myös törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla sen merkitystä liitännäisrikostuomiossa ei voida tarvittavien tietojen puuttumisen vuoksi arvioida. Se voidaan kuitenkin olettaa kuitenkin erittäin vähäiseksi, kun otetaan huomioon päärikostuomioista olevat tiedot.

Yhdyskuntapalvelujen väheneminen esimerkiksi 4 tuomiolla vuodessa ei vielä johda merkittäviin kustannussäästöihin. Tilastokeskuksen tietojen mukaan ampuma-aserikoksesta tuomittujen yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on ollut keskimäärin noin 88 tuntia, törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittujen yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on ollut keskimäärin noin 180 tuntia. Jos lähtökohdaksi otetaan yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanokustannuksena 60 euroa/tunti sekä yhdyskuntapalvelujen vähentyminen ampuma-aserikoksen kohdalla 2 seuraamuksella vuodessa ja törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla samoin 2 seuraamuksella vuodessa, tehtävistä muutoksista aiheutuva yhdyskuntapalvelua koskeva säästö olisi noin 32 000 euroa. Näin ollen törkeää ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten vuosittaiseksi kustannusvaikutukseksi tulisi noin 24 640 000 euroa, mikä vastaa noin 205 vankivuotta.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten

Uuden rikoslain 41 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, josta tuomittaisiin vankeutta vähintään neljatoista päivää ja enintään neljä vuotta.

Uudesta rikoksesta tuomittavien rangaistusten määrää on vaikea arvioida. Rikoksen luonteesta nykyistä sääntelyä täydentävänä sääntelynä ja tunnusmerkistön sisällöstä oletettavasti seuraisi se, että tapauksia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäväksi. Tässä arvioidaan vuosittaisten rikosten määräksi 30, joka olisi myös näitä rikoksia koskevien tuomioiden lukumäärä (yksi rikos/tuomio).

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten saattaisi olla suurin piirtein saman verran päärikos tuomioissa kuin törkeä ampuma-aserikos tulee olemaan sitä rikosta koskevissa tuomioissa. Tämä tarkoittaisi sitä, että 80 prosenttia olisi sellaisten tuomioiden prosenttiosuus, joissa ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten on päärikos (24 tuomiota).

Muutenkin ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa voidaan hyödyntää törkeän ampuma-aserikoksen rangaistuksista olevia tietoja ja arvioita. Kun törkeä ampuma-aserikos on päärikos, Tilastokeskuksen tietojen mukaan törkeästä ampuma-aserikoksesta vuosittain tuomittavista rangaistuksista noin 48 prosenttia on ehdottomia vankeusrangaistuksia, noin 5 prosenttia on yhdyskuntapalveluita ja 45 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia. Tätä rangaistusten jakaumaa voidaan pitää suuntaa antavana myös ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla. Koska sen rikoksen vähimmäisrangaistus olisi kuitenkin törkeän ampuma-aserikoksen nykyistä vähimmäisrangaistusta matalampi, tässä arvioidaan, että päärikostilanteissa 40 prosenttia rangaistuksista olisi ehdottomia vankeusrangaistuksia, 5 prosenttia yhdyskuntapalveluja ja 55 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia.

Edellä todettiin, että kun törkeä ampuma-aserikos on nykyisin päärikos, siitä tuomittavien ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituudeksi voidaan arvioida 11 kuukautta. Kun vajaassa puolessa sitä rikosta koskevissa tuomioissa on mukana lievemmin rangaistavia rikoksia, pelkästä törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavan ehdottoman vankeusrangaistuksen keskipituus voidaan arvioida 10 kuukauden mittaiseksi.

Koska ampuma-aseen käsittelyrikoksen vähimmäisrangaistus olisi törkeän ampuma-aserikoksen nykyistä vähimmäisrangaistusta matalampi ja koska vähimmäisrangaistus on rangaistuksen määrittämisessä enimmäisrangaistusta merkityksellisempi, tässä arvioidaan, että ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittava ehdoton vankeusrangaistus olisi kestoaltaan 8 kuukautta. Törkeästä ampuma-aserikoksesta olevien yhdyskuntapalvelutietojen perusteella yhdyskuntapalvelun tuntimäärä voisi olla 150 tuntia.

Kun ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten ei olisi tuomioissa päärikos, vaan sellaista lievemmin rangaistava ns. liitännäisrikos (6 tuomiota), voidaan lähteä siitä, että tuomittava yhteinen vankeusrangaistus on ehdoton ja että yhdyskuntapalvelukaan ei tule kysymykseen. Kun otetaan huomioon liitännäisrikosten rangaistuksen mittaamisessa noudatettava ns. kolmasosaperiaate, ampuma-aseen käsittelyrikoksen osuus niissä tuomioissa olisi 80 päivää (2 kuukautta 20 päivää).

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätäminen rangaistavaksi johtaisi bruttovankeusvuosien lisääntymiseen noin 7,8 vuodella ($0,4 \times 24 \times 8$ kuukautta + $6 \times 2,7$ kuukautta). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa noin 4,7 nettovankeusvuotta. Vuosittaiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat noin 564 000 eurolla ($4,7 \times 120\,000$ euroa).

Yhdyskuntapalvelusta (kaksi tuomiota) aiheutuva kustannusten lisäys olisi 60 euron tuntikustannuksella 18 000 euroa. Se lisättynä ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannuksiin tekisi 582 000 euroa vuodessa.

Uuden rikoksen rangaistavaksi säätäminen aiheuttaisi myös prosessuaalisia kustannuksia, joiden vaikutukset tuntuisivat lähinnä niissä tapauksissa, joissa ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten on päärikos (24 rikosasia). Kaikissa niissäkään tapauksissa ampuma-aseen käsittelyrikos ei olisi ainoa rikos, mutta kyseistä rikosasioiden lukumäärää voidaan pitää vaikutusarvioinnin pohjana.

Jos ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten käsiteltäisiin esitutkinnaissa 20 tuntia, työ määrän lisäys olisi 480 tuntia eli noin 0,25 henkilötyövuotta. Jos henkilötyövuoden hinta on 80 000 euroa, kysymys olisi noin 20 000 euron vuosittaisesta kustannuserästä.

Syyteharkinnan ja syytteen tuomioistuinkäsittelyn kustannukset syyttäjälaitokselle ovat noin 526 euroa/syyte, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvun mukaisessa kirjallisessa menettelyssä kuitenkin vain 131 euroa. Lähtien siitä, että ampuma-aseen käsittelyrikoksia ei käsiteltäisi kirjallisessa menettelyssä, vuosittainen lisäkustannus syyttäjälaitokselle olisi noin 12 600 euroa.

Jos lähdetään siitä, että pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa käräjäoikeudessa käsiteltävän asian yksikkökustannus on 926 euroa, tuomioistuimille aiheutuisi noin 22 200 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Kun tämä lasketaan yhteen esitutkinta- ja syyttäväviranomaisille aiheutuvien lisäkustannusten kanssa, päästään noin 55 000 euroon.

Pelkästään uuden rikoksen käsittelyyn liittyviä pakkokeinoasioiden käsittelyjä ei voi olettaa olevan useita vuodessa, joten niihin liittyvää kustannuslisäystä voi pitää vähäisenä.

Jos vastaajalla olisi avustaja 24 päärikosta koskevassa rikosasiassa ja jos avustajan toimenpiteistä maksettaisiin oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 6 §:n mukainen 110 euron tuntipalkkio kuudelta tunnilta, tästä aiheutuisi noin 15 800 euron vuosittainen lisäkustannus. Näiden kustannusten lisäksi saattaisi tulla valtion maksettavaksi avustajalle korvattavia kuluja joidenkin tuhansien eurojen edestä. Avustajan käytöstä aiheutuviksi vuosittaisiksi lisäkustannuksiksi arvioidaan 18 000 euroa, mikä tekee yhdessä esitutkinta- ja syyttäväviranomaisille sekä tuomioistuimille aiheutuvien kustannusten kanssa 73 000 euroa vuodessa.

Yhteensä uuden rikoksen rangaistavaksi säätämisestä aiheutuisivat noin 655 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset.

Muut ampuma-aseita koskevat muutokset

Ampuma-aserikoksia koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi myös niin, että lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekoja siirretään lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainitun rikoksen rangaistusasteikkoon lisättäisiin vankeusuhka niin, että teosta jatkossa tuomittaisiin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Rikosten siirtämisellä todetulla tavalla toiseen rangaistussäännöksen ei voi olettaa olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Kysymyksessä olevat harvoin rikosprosessissa käsiteltävät teot ovat sellaisia, että niistä tuomitaan sakkoa nykyisen sääntelyn mukaan ja tullaan rangaistusasteikkomuutoksesta huolimatta tuomitsemaan sakkoa myös lainsäädäntömuutoksen

jälkeen. Koska rikokset ovat nykyisin ankaramman rangaistusasteikon piirissä, rangaistuskäytännön ei voi olettaa ainakaan ankaroituvan nykyisestä.

4.2.3.3 Vaarallisen esineen hallussapito

Jos vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikko muutetaan ehdotuksen mukaisesti vastaamaan ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa (sakko–kaksi vuotta vankeutta), johtoa tulevaan rangaistustasoon on saatavissa viimeksi mainitun rikoksen nykyisestä rangaistustasosta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ampuma-aserikoksen ollessa tuomion päärikos rangaistuksista oli keskimäärin noin 20 prosenttia ehdottomia vankeusrangaistuksia, 3 prosenttia yhdyskuntapalvelua, 27 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 50 prosenttia sakkorangaistuksia. Lisäksi oli yksittäisiä valvontarangaistuksia. Noiden tuomioiden mukaan ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,8 kuukautta. Yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on keskimäärin noin 88 tuntia.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan käräjäoikeuksissa on luettu syyksi vuosittain keskimäärin 581 vaarallisen esineen hallussapitoa. Samojen tietojen mukaan mainittu rikos on ollut päärikos keskimäärin noin 297 tuomiossa. Jos lähdetään siitä, että tuomiossa on keskimäärin yksi vaarallisen esineen hallussapito, kyseinen rikos on liitännäisrikoksena 284 tuomiossa.

Taustatietojen mukaan ampuma-aserikosta koskevissa tuomioissa se rikos on noin 42 prosentissa päärikos. Mainittua prosenttilukua soveltaen vaarallisen esineen hallussapitoa koskevista tuomioista keskimäärin noin 244 tulisi olemaan sellaisia, joissa kyseinen rikos on päärikos, ja keskimäärin noin 337 sellaisia, joissa kyseinen rikos on liitännäisrikos. Rangaistusasteikkomuutoksesta ei kuitenkaan välttämättä seuraa tällaista muutosta koskien suhdetta pää- ja liitännäisrikosten välillä. Pikemminkin vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikon muuttuessa ankarampaan suuntaan sen asema tuomioiden päärikoksena oletettavasti korostuu. Tämän vuoksi laskelmien pohjana on seuraavassa se, että vaarallisen esineen hallussapito olisi päärikos vuosittain 350 tuomiossa.

Ei ole mahdollista tehdä perusteltua arvioita siitä, minkälaiseksi vaarallisen esineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamisen merkitys muodostuu koskien niitä tuomioita, joissa vaarallisen esineen hallussapito on liitännäisrikoksena. Oletettavasti se on kuitenkin merkittävästi vähäisempi kuin päärikostuomioissa jo lähtien ns. kolmasosäsäännöstä. Sikäli kuin liitännäisrikostuomioissa tuomitaan vankeusrangaistus, se ei myöskään välttämättä ole ehdoton. Lisäksi edellä todetun mukaisesti liitännäisrikoksia sisältävien tuomioiden arvioidaan merkittävästi vähenevän.

Kun lähdetään 350 tuomiosta, joissa vaarallisen esineen hallussapito on tuomion päärikos, ampuma-aserikoksen tuomiotietoja hyödyntäen vuosittain keskimäärin noin 70 rangaistuksista tulisi olemaan ehdottomia vankeusrangaistuksia, 11 yhdyskuntapalveluja, 95 ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 175 sakkorangaistuksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidosta on tuomittu päärikostapauksissa vuosittain keskimäärin noin 12 ehdotonta vankeusrangaistusta, 2 yhdyskuntapalvelurangaistusta, 5 ehdollista vankeusrangaistusta ja 277 sakkorangaistusta. Vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta.

Todettu tarkoittaisi sitä, että nykyisin tuomittaviin 12 ehdottomaan vankeusrangaistukseen tulisi 0,7 kuukauden lisäys ja lisäksi tuomittaisiin 58 uutta ehdotonta vankeusrangaistusta, joiden

keskipituus olisi 2,8 kuukautta. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, ensiksi mainituista rangaistuksista tulisi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskien noin 5 kuukauden lisäys ja jälkimmäisenä mainituista rangaistuksista noin 97 kuukauden lisäys eli yhteensä 102 kuukauden lisäys. Tämä vastaa 8,5 nettovankeusvuotta. Vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat noin 1 020 000 eurolla (8,5 x 120 000 euroa).

Rangaistusasteikkomuutoksesta aiheutuisi myös yhdyskuntapalvelurangaistusten lisääntyminen. Vaarallisen esineen hallussapidosta on Tilastokeskuksen päärikostietojen mukaan tuomittu vuosittain keskimäärin 2 yhdyskuntapalvelurangaistusta. Ampuma-aserikoksesta nykyisin tuomittavia rangaistuksia seuraten edellä todetun mukaisesti vaarallisen esineen hallussapidosta jatkossa tuomittavista rangaistuksista 3 prosenttia olisi yhdyskuntapalveluseuraamuksia, niiden määräksi tulisi vuodessa noin 11 (0,03 x 350). Nykyisin vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittavien yhdyskuntapalvelujen keskimääräinen tuntimäärä on noin 67 tuntia ja ampuma-aserikoksesta tuomittavien noin 88 tuntia. Nykyisiin vaarallisen esineen hallussapidon yhdyskuntapalveluihin tulisi 63 tunnin lisäys (3 x 21), uusiin yhdyskuntapalveluihin liittyvä tuntien lisäys olisi 792 tuntia (9 x 88). Kun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanokustannus on 60 euroa/tunti, yhdyskuntapalveluseuraamusten ankaroitumisesta ja lisääntymisestä aiheutuisi vuosittainen noin 48 000 euron lisäkustannus.

Vaarallisen esineen hallussapitoa koskien ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja yhdyskuntapalvelusta aiheutuvat vuosittaiset lisäkustannukset olisivat yhteensä noin 1 068 000 euroa.

4.2.3.4 Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Rangaistusasteikon muuttamisen vaikutukset

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikko muutettaisiin vastaamaan vaarallisen esineen hallussapidon nykyistä rangaistusasteikkoa (sakko–yksi vuosi vankeutta), johtoa tulevaan rangaistustasoon on saatavissa viimeksi mainitun rikoksen nykyisestä rangaistustasosta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidon ollessa päärikos rangaistuksista oli keskimäärin noin 4 prosenttia ehdottomia vankeusrangaistuksia, 1 prosentti yhdyskuntapalvelua, 2 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 93 prosenttia sakkorangaistuksia. Lisäksi oli yksittäisiä valvontarangaistuksia. Noiden tuomioiden mukaan ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta. Yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on keskimäärin noin 67 tuntia.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan käräjäoikeuksissa on luettu syyksi vuosittain keskimäärin noin 1 340 toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Samojen tietojen mukaan mainittu rikos on ollut päärikos vuosittain keskimäärin noin 200 tuomiossa. Kyseinen rikos on siis merkittävässä määrin tuomioissa liitännäisrikoksena. Lukumääristä ei ole tehtävissä sellaista johtopäätöstä, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitorikoksia olisi noin yksi tuomiossa. Sen vuoksi ei ole myöskään arvioitavissa, kuinka monessa tuomiossa kyseinen rikos on liitännäisrikoksena. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikon muuttuessa ankarampaan suuntaan sen asema tuomioiden päärikoksena oletettavasti jonkin verran korostuu. Tämän vuoksi laskelmien pohjana seuraavassa on, että kyseinen rikos olisi nykyisten tuomiotietojen valossa päärikos vuosittain 250 tuomiossa.

Koska rangaistusasteikko sen mahdollistaa, toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito käsitellään paljolti sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sellaisessa menettelyssä on käsitelty vuosittain keskimäärin noin 1 460 kyseistä rikosta koskevaa asiaa. Rikoksen enimmäisrangaistuksen korottaminen yhteen vuoteen vankeutta tarkoittaisi sitä, että näitä rikoksia ei enää voitaisi jatkossa käsitellä sakkomenettelyssä. Ne tulisivat käsitellyiksi täysimittaisessa rikosprosessissa ja siis myös käräjäoikeudessa. Kun mainittu lukumäärä lasketaan yhteen 250 tuomion kanssa, päästään vuosittaiseen 1 710 tuomioon.

Ei ole mahdollista tehdä perusteltua arvioita siitä, minkälaiseksi toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamisen merkitys muodostuu koskien niitä tuomioita, joissa kyseinen rikos on liitännäisrikoksena. Oletettavasti se on kuitenkin merkittävästi vähäisempi kuin päärikostuomioissa lähtien jo ns. kolmasosasaännöstä. Sikäli kuin liitännäisrikostuomioissa tuomitaan vankeusrangaistus, se ei myöskään välttämättä ole ehdoton. Lisäksi edellä todetun mukaisesti liitännäisrikoksia sisältävien tuomioiden arvioidaan jonkin verran vähenevän.

Kun lähdetään 1 710 tuomiosta, joissa toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito on päärikos, vaarallisen esineen hallussapidon tuomiotietoja hyödyntäen vuosittain keskimäärin noin 68 tulisi olemaan ehdottomia vankeusrangaistuksia ja noin 17 yhdyskuntapalveluja. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta ja yhdyskuntapalvelujen keskimääräinen tuntimäärä on noin 67 tuntia. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomitaan nykyisin käytännössä vain sakkorangaistuksia sen ollessa tuomion ainoa tai vakavin rikos.

Todetut laskentaperusteet huomioon ottaen lainsäädäntömuutoksen myötä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomittaisiin vuosittain 142,8 kuukautta ehdotonta vankeutta (11,9 bruttovankeusvuotta) ja 1 139 tuntia yhdyskuntapalvelua. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia vankeusrangaistuksesta, vankilassa suoritettavaksi tulee noin 7,1 nettovankeusvankeusvuotta. Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 120 000 euroa vuodessa vankipaikkojen perustamisesta johtuen, vuosittaiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat noin 852 000 eurolla. Yhdyskuntapalveluista aiheutuisi 60 euron tuntikustannuksella noin 68 000 euron vuosittainen lisäys. Yhteensä nämä summat tekevät noin 920 000 euroa.

Täysimittaiseen rikosprosessiin siirtymisen vaikutukset

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotetaan yhteen vuoteen vankeutta, rikosta ei enää voida käsitellä sakkomenettelyssä. Edellä todetun perusteella vuosittain noin 1 460 asiaa siirtyisi siitä menettelystä käsiteltäväksi täydellisessä esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä.

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia asioita voidaan pääsääntöisesti pitää selvinä rikosasioina, joissa lähtökohtaisesti täyttyvät oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun 1 §:n mukaiset kirjallisen menettelyn edellytykset koskien tuomioistuinkäsittelyä. On kuitenkin vaikeaa arvioida, minkä verran asioista päätyisi kirjalliseen menettelyyn. Tässä lähdetään siitä, että 85 prosenttia (noin 1 240) näistä rikoksista käsiteltäisiin käräjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä.

Sakkomenettelyssä käytettävän suppean esitutinnan kustannukset ovat jossakin määrin pienemmät kuin täydellisen esitutinnan. Jos oletetaan, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon täysimittaisessa esitutinnassa yhteen tapaukseen käytetään kaksi tuntia enemmän kuin sakkomenettelyyn liittyvässä suppeassa esitutinnassa, 1 460 tapauksen aiheuttama työmäärän lisäys olisi 2 920 tuntia eli noin puolitoista henkilötyövuotta. Jos henkilötyövuoden hinta on 80 000 euroa, kysymys olisi noin 120 000 euron vuosittaisesta kustannuserästä.

Syyteharkinnan ja syytteen tuomioistuinkäsittelyn kustannukset syyttäjälaitokselle ovat noin 526 euroa/syyte, kirjallisessa menettelyssä kuitenkin vain 131 euroa. Lähtien siitä, että 85 prosenttia täysimittaiseen rikosprosessiin siirtyvistä asioista käsiteltäisiin kirjallisessa menettelyssä, vuosittainen lisäkustannus syyttäjälaitokselle olisi noin 278 000 euroa.

Jos lähdetään siitä, että kirjallisessa menettelyssä käsiteltävän rikosasian yksikkökustannus käräjäoikeudessa on 426 euroa/asia ja että pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa käräjäoikeudessa käsiteltävän asian yksikkökustannus on 926 euroa, tuomioistuimille aiheutuisivat noin 732 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Yhteensä kolmen rikosprosessitason lisäkustannukset olisivat noin 1 130 000 euroa vuodessa.

Rikosprosessilajin muuttuessa rikoksen vakavuustaso ei oletettavasti muuttuisi vielä niin paljon, että rikoksesta epäillyillä olisi merkittävästi avustajia, joille maksetaan palkkio valtion varoista. Jos niin olisi 100 tapauksessa ja jos 110 euron tuntipalkkio maksettaisiin vähintään kahdelta tunnilta, siitä aiheutuisi vähintään 22 000 euron vuosittainen lisäkustannus. Jos kulujen korvaus arvioidaan lisäksi yhteensä muutaman tuhannen euron suuruiseksi, tämän rikoksen osalta lainsäädäntömuutosten rikosprosessia koskeviksi vuosittaisiksi yhteiskustannuksiksi tulee noin 1 154 000 euroa.

4.2.3.5 Pakkokeinot ja tietojärjestelmämuutokset

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta tarkoittaisi sitä, että mainitusta rikoksesta tulisi sellainen, jonka vuoksi epäilty voidaan pakkokeinolain 2 luvun 11 §:n 1 momentin nojalla vähimmäisrangaistuksen perusteella vangita ja joka voi johtaa saman luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohdalla tuomitun vangitsemiseen tai vangittuna pitämiseen.

Törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista voi olettaa aiheutuvan jonkin verran lisäystä tutkintavankeuden ja muiden pakkokeinojen käyttöön sekä niitä koskevien asioiden käsittelyyn rikosprosessin eri tasoilla verrattuna siihen, miten pakkokeinoja nyt käytetään ja niitä koskevia asioita käsitellään. On kuitenkin huomattava, että vangitsemista tai vangittuna pitämistä harkittaessa on otettava huomioon muitakin seikkoja kuin vähimmäisrangaistuksen pituus tai tuomitun rangaistuksen kesto (KKO 2024:20). Näitä huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi pakkokeinolain 1 luvussa olevat pakkokeinojen käyttöä rajoittavat periaatteet. Esitutkintavaihetta koskien on huomattava, että rikoksen vähimmäisrangaistuksen muuttaminen ei vielä tee rikoksesta vaikeammin selvitettävää tai todistelun turvaamista edellyttävää, joilla seikoilla on merkitystä vangitsemisen käytännön tarpeita harkittaessa myös silloin, kun rikoksen rangaistusasteikko oikeuttaa vangitsemiseen. Oletettavaa on, että vangitsemisvaatimuksia tehdään lähinnä tilanteissa, joissa on törkeän ampuma-aserikoksen lisäksi muu vielä vakavampi rikos.

Myös uutena rikoksena rangaistavaksi säädetty ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi joissakin tilanteissa johtaa epäillyn tai tuomitun vangitsemiseen. Kyseistä rikosta koskeva rangaistussäännös olisi nykyistä sääntelyä täydentävä, minkä vuoksi tapauksia

ei oletettavasti tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäväksi. Ampuma-aseen käsittelynrikosten ja niitä koskevien tuomioiden vuosittaiseksi määräksi on edellä arvioitu 30. Tämä tarkoittaisi sitä, että uutta rikosta koskevaa vangitsemista ei tulisi merkittävästi käyttämään rikosprosessissa. Käyttö myös tämän rikoksen kohdalla voisi liittyä tilanteisiin, joissa samalla kertaa käsiteltävänä on ampuma-aseen käsittelyrikosta vakavampi rikos.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten ehdotetaan säädettäväksi telekuuntelun käytön perusterikokseksi mainitun rikoksen selvittämisessä. Kyseistä rikosta koskeva rangaistussäännös olisi nykyistä sääntelyä täydentävä, minkä vuoksi tapauksia ei oletettavasti tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäväksi. Läheskään kaikissa tapauksissa rikosprosessin turvaaminen ei edellyttäisi telekuuntelun käyttämistä. Arvioidusta rikosten määrästä seuraisi, että ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätämiseksi ei seuraisi merkittävää telekuuntelun käytön lisääntymistä rikosprosessissa toimivien viranomaisten toiminnassa ja teleyritysten suoritettavaa, valtion varoista korvattavaa avustamista pakkokeinon käytön yhteydessä.

Rikoslain 41 luvun muuttamisesta oletettavasti aiheutuu Oikeusrekisterikeskusta, Tilastokeskusta ja rikosprosessissa toimivia viranomaisia koskevia tietojärjestelmäkustannuksia, joiden tarkempi laatu ja määrä kuten eivät myöskään muutoksista aiheutuvat taloudelliset kustannukset ole vielä tällä hetkellä tarkemmin arvioitavissa.

Edellä todettu huomioon ottaen tässä vaiheessa lähdetään siitä, että pakkokeinoja ja tietojärjestelmämuutoksia koskien kustannukset katetaan julkisen talouden suunnitelman mukaisten kehyspäästösten ja valtion talousarvioissa muuten osoitettavien määrärahojen puitteissa. Toisaalta tilanne voi arvioidusta muuttua, minkä vuoksi rahoituksen riittävyyden seuranta on tarpeen.

4.2.3.6 Rangaistusjouston taloudellisia vaikutuksia alentava vaikutus

Rangaistustasoa ankarampaan suuntaan muuttavien lainsäädäntömuutosten oletetaan jossakin määrin ennalta estävän rikollisuutta. Estävää vaikutusta voidaan kuvata rangaistusjouston käsitteellä. Sillä tarkoitetaan, kuinka monta prosenttia rikoskäyttäytyminen muuttuu, jos rangaistukset ankaroituvat yhdellä prosentilla (ns. marginaalipreventio). Jos jousto olisi esimerkiksi -1, merkitsisi 50 prosentin korotus rangaistuksiin rikosten vähenemistä 50 prosentilla. Käytännössä rikoskäyttäytyminen on kuitenkin joustamattomampaa. Rikoskäyttäytymisen muutokset ovat suhteessa selvästi pienempiä kuin rangaistusten muutokset.

Rikosten rangaistusjouston suuruudesta on esitetty lukuisia arvioita. Käytännössä rangaistusjärjestelmää koskevassa kustannus-hyötyanalyysissä voidaan rikosten rangaistusjouston olettaa olevan suuruusluokaltaan -0,1. Oletus on luonteeltaan lähinnä suuntaa antava. Jos esimerkiksi tietyistä rikoksista tuomitaan nykyään 1 vuosi vankeutta ja tulevaisuudessa 2 vuotta vankeutta, tämä merkitsee rangaistuksen koventamista 100 prosentilla. Rangaistusjouston ollessa -0,1 rangaistuksen mainittu korottaminen tulisi johtamaan tällaisten rikosten määrän alenemiseen 10 prosentilla. Vastaavasti jos rangaistustaso tästä vielä kaksinkertaistettaisiin eli alkuperäiseen tasoon nähden nelinkertaistettaisiin, vähenisivät rikokset edelleen 10 prosentilla, jolloin rikosten määrä olisi noin 80 prosenttia alkuperäisestä tasosta ($\approx 90 \% * 90 \%$). Rangaistustasoa kolminkertaistettaessa vähennys olisi noin 15 prosenttia.

Esimerkkinä voidaan käyttää törkeää ampuma-aserikosta. Keskimääräinen ehdoton vankeusrangaistus siitä rikoksesta on aikaisemmin todetun mukaisesti nykyisellään noin 10

kuukautta. Mikäli törkeän ampuma-aserikoksen minimirangaistukseksi säädettäisiin 2 vuotta vankeutta ja keskimääräiseksi vankeusrangaistukseksi muodostuisi esimerkiksi 2 vuotta 6 kuukautta (30 kuukautta), olisi kysymyksessä rangaistustason kolminkertaistuminen. Rangaistusjoustoja koskeva lähtökohta huomioon ottaen tämä vähentäisi tällaisia tekoja 15 prosenttia, mitä seuraavassa pidetään esityksen ehdotusten osalta lähtökohtana.

Arviointi on kuitenkin varsin haastavaa ottaen huomioon ampuma-aserikoksista ja muista kysymyksessä olevista rikoksista tuomittavissa olevat useat rangaistuslajit, mahdolliset vaikuttavat muutokset valvonnassa ja rangaistusjoustoarviointiin liittyvät epävarmuustekijät.

Lainsäädäntömuutoksista aiheutuvien taloudellisten kustannusten vastapainoksi on huomattava, että rikosten vähentyminen todetulla tavalla vähentäisi esimerkiksi rikosten uhrien vammautumisesta heille ja yhteiskunnalle aiheutuvia sairaanhoito- ja muita kustannuksia sekä uhrin vammautumisesta aiheutuvia muita haitallisia, esimerkiksi työkyvyn menettämiseen tai heikentymiseen liittyviä vaikutuksia. Rikosten väheneminen myös vähentäisi niiden käsittelyyn meneviä kustannuksia.

Edellä on arvioitu, että törkeää ampuma-aserikosta koskeva rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvä vuosittainen kustannusvaikutus on 24 640 000 euroa, vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn rangaistavaksi säätämisen rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvä vuosittainen kustannusvaikutus on 582 000 euroa, vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen korottamisen rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvä vuosittainen kustannusvaikutus on 1 068 000 euroa ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen korottamisen rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvä kustannusvaikutus on 920 000 euroa. Yhdessä nämä neljä summaa tekevät 27 210 000 euroa. Kun siitä tehdään 15 prosentin vähennys, päästään 23 128 500 euroon, joka olisi todettujen muutosten vuosittainen yhteinen kustannusvaikutus. Mainitusta summasta 23 014 600 euroa koskee ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja loput 113 900 euroa yhdyskuntapalvelua. Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannusten vuosittainen kasvu vastaisi noin 192 vankipaikan lisäystä. Kun lisäksi otetaan huomioon rikosprosessiin liittyvät yhteensä 1 227 000 euron kustannusvaikutukset, päästään 24 355 000 euron vuosittaisiin lisäkustannuksiin. Lisäksi tulisi kertaluonteinen 8 121 600 euron vankipaikkojen perustamiskustannus (192 vankipaikkaa x 42 300 euroa).

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Ampuma-aseita ja myös muita vaarallisia esineitä käyttäen tehtävää väkivaltaa voidaan ja tulee pyrkiä estämään myös muilla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla. Ultima ratio -periaatteen mukaisesti rikosoikeudellisen järjestelmän ankaroitamiseen tulisikin turvautua vasta viimeisenä keinona. Lainsäädännön muuttaminen voi myös koskea muuta kuin rikoslainsäädäntöä. Ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä voidaan tehdä niin yksilö- kuin yhteisötasolla lähtien jo varhaiskasvatuksesta ja sellaisten ohjelmien tuottamisella, joilla on mahdollista vaikuttaa riskikäyttäytymisen piirissä oleviin henkilöihin.

Ruotsissa on vakavaan ampuma-väkivaltaan pyritty puuttumaan erilaisilla projekteilla. Näitä ovat esimerkiksi Malmön alueella rikollisryhmien edustajien kanssa ryhmäkeskusteluina toteutettu Sluta Skjut -projekti ja Tukholmassa yksilökeskusteluina toteutettu Trefas -projekti, jossa tapaamisia on myös kohdehenkilön ollessa vankilassa. Operation Rimfrostin pääasiallinen kohde on Malmö, toimintatapana poliisien siirtäminen ongelma-alueille ja heidän läsnäolonsa ja näkyvyytensä lisääminen. Ruotsissa toimenpiteitä on kohdennettu erityisesti tietyille

ongelma-alueille. Ampuma-asierikollisuutta estävistä ei-lainsäädännöllisistä toimista huolimatta vakavien ampuma-aseita käyttäen tehtyjen rikosten lukumäärä on pysynyt korkeana. Merkittävänä keinona ampuma-asierikollisuuden ehkäisemisessä onkin nähty rikoslainsäädännön kiristäminen, johon on turvauduttu useita kertoja.

Ampuma-aseita käyttäen tehtävien rikosten tekemistä voidaan jossakin määrin estää ampuma-aselain sääntelyllä, jonka tarkastelu ei ole kuitenkaan kuulunut tämän lainvalmisteluhankkeen piiriin. Ampuma-aselain sääntelyllä myös voidaan pääosin ohjata vain lainkuuliaisesti toimivien kansalaisten käyttäytymistä. Ampuma-aselain sääntelystä riippumatta ampuma-aseita on saatavissa ja luovutettavissa rikolliseen käyttöön. Tähän pyritään nykyistä tehokkaammin puuttumaan ehdottamalla uuden rikoksen säätämistä rangaistavaksi (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten).

Yleisesti ottaen rikollisuutta voidaan estää rikoksentekotilaisuuksien vähentämisellä ja kiinnijäämisriskin lisäämisellä. Ei ole kuitenkaan aihetta myöskään olettaa, että nämä keinot olisivat erityisen tehokkaita aserikosten kohdalla rikosten tekotavat ja paljastumistavat huomioon ottaen. Aserikoksiin liittyen aseita pidetään hallussa ja muuten käsitellään yksityisissä tiloissa. Yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa mukana pidettävä ase ei useinkaan ole muiden havaittavissa. Aserikokset tulevat usein ilmi jonkin toisen rikoksen yhteydessä, kun aseella on jo tehty rikos tai kun ase löytyy jonkin toisen rikoksen selvittämiseksi tehtävän toimenpiteen yhteydessä. Pakkokeinolaissa ja poliisilaissa poliisin toimivaltuudet koskien paikkaan ja henkilöön kohdistuvia etsintöjä sekä muita vastaavia toimenpiteitä ovat sidottuja tiettyihin edellytyksiin, muun ohessa jo olemassa olevaan rikosepäilyyn. Tämä vähentää mahdollisuuksia puuttua valvonnalla vakavaan asierikollisuuteen.

Hallitusohjelmakirjauksiin perustuvia törkeän ampuma-asierikoksen tunnusmerkistön laajentamista ja vähimmäisrangaistuksen korottamista sekä vaarallisen esineen hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistustason ankarampaan suuntaan muuttamista ei voida toteuttaa muuten kuin näitä tekoja koskevien rikoslain säännösten muuttamisella.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Aserikostyöryhmän mietinnön kansainvälistä vertailua koskevassa osassa (sivut 115–126) selostetaan kuuden valtion lainsäädäntöä (Ruotsi, Norja, Saksa, Viro, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska). Yleisesti ottaen voidaan todeta, että ampuma-asierikoksia koskevat rangaistusasteikot ovat noissa valtioissa merkittävästi Suomea ankarampia. Erojakin kuitenkin on havaittavissa. Vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on tehtävissä myös sellainen johtopäätös, että teon rangaistustason (rangaistusasteikon) kannalta joidenkin valtioiden kohdalla merkitystä on ampuma-asetta koskevan rikoksen yleisellä vaarallisuudella ja liittymisellä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Rangaistusasteikkovertailuja joka tapauksessa merkittävästi heikentävät jaksossa 2.5.1.3 todetut seikat, erityisesti rangaistusasteikkojen oleminen sidottuna kansalliseen rikosoikeusjärjestelmään kokonaisuudessaan. Joka tapauksessa vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on tehtävissä sellainen johtopäätös, että tarvittaessa ankarat rangaistukset mahdollistavaa rikosoikeudellista lainsäädäntöä on pidetty merkittävänä ampuma-asierikollisuuden vastaisena keinona.

Esimerkkeinä rangaistusasteikkojen vaihtelusta voidaan esittää Suomen kannalta vertailuvaltioina merkitykselliset Ruotsi ja Norja. Niistä ensiksi mainitussa ampuma-aseen hallussapito yleisellä paikalla ilman oikeutta sen hallussapitoon voidaan katsoa törkeäksi aserikokseksi, josta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi. Perusmuotoisestakin aserikoksesta tuomitaan Ruotsissa enintään viiden vuoden

vankeusrangaistus, lievissä tapauksissa kuitenkin sakkoa tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Norjassa laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen, törkeissä tapauksissa sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Ruotsin kohdalla vuodesta 2014 lähtien useita kertoja tapahtunut rangaistusasteikkojen muuttaminen ankarampaan suuntaan johtuu Suomea merkittävästi vakavamman ampuma-aseisiin liittyvästä rikollisuudesta. Rikostilannetta ja sen kehittymistä tilastojen valossa sekä lainsäädännön edelleen kiristämisen tarvetta ja perusteltavuutta on käsitelty viimeisimmän aserikoslainsäädännön kiristämisen yhteydessä (Prop. 2023/24:33, erityisesti s. 14–17, 19 ja 20). Rikostilastojen mukaan aserikosten määrä ja myös ampumatapausten määrä on lainsäädännön kiristyksistä huolimatta lisääntynyt. Vuonna 2022 kirjattiin 391 ampumatapausta, joissa kuoli 62 ihmistä ja 107 loukkaantui.

Edellä todetussa esityksessä Ruotsin hallitus joka tapauksessa katsoo, että on aihetta vielä aikaisempaa vakavammin tarkastella muun ohessa luvatonta aseiden hallussapitoa ja niin, että keskitytään rikosten vakavimpiin muotoihin, joilla on ilmeinen kytkentä vakavaan väkivaltaan ja jotka ovat tavallisia rikollisverkostoissa. Ampuma-aseiden käytön lisääntyminen lisää vahingon riskiä koskien myös niitä henkilöitä, jotka eivät ole osallisina rikollisissa selkkauksissa. Ampuma-aseet antavat rikollisverkostoille mahdollisuuden säilyttää väkivallan pääomansa ja harjoittaa pelottelu- ja kiristystoimia. Tällaiset olosuhteet ovat Ruotsin hallituksen mukaan uhka avointa ja vapaata yhteiskuntaa vastaan ja vaikuttavat henkilöihin rikollisten ympäristöjen sisäpuolella ja ulkopuolella. Hallituksen esityksen mukaan vakava väkivalta on levinnyt Ruotsissa alueellisesti ja ei ole enää vain suurkaupunkeihin liittyvä ilmiö.

6 Lausuntopalaute

6.1 Aserikostyöryhmän mietinnön lausuntokierros ja sen palautteen huomioon ottaminen

Aserikostyöryhmän mietinnön ehdotuksesta siirtää lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavat tekotavat (esimerkiksi erilaisten ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyöminen) perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevasta pykälästä lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään lausui 14 lausunnonantajaa. Ehdotukseen suhtauduttiin myönteisesti. Sisäministeriö kuitenkin totesi lausunnossaan, että ei käy ilmi, mihin tarpeeseen muutoksella pyritään vastaamaan. Ministeriön mukaan osa tekotavoista on sellaisia, että ne voivat olla vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai terrorismiin liittyviä.

Kun otetaan huomioon lausuntopalaute kokonaisuudessaan ja ehdotus vankeusuhkan lisäämisestä lievää ampuma-aserikosta koskevaan rangaistussäännökseen, tässä esityksessä ehdotetaan mietinnön mukaisesti, että nykyisin ampuma-aserikosta koskevassa rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa olevat 4–8 kohta siirretään lievän ampuma-aserikoksen tekotapoihin.

Aserikostyöryhmän ehdotuksesta säätää uutena rikoksena rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten lausui 16 lausunnonantajaa. Yleisesti ottaen ehdotusta kannatettiin. Sisäministeriö ja Helsingin hovioikeus ehdottivat pykälän sisältöön muutoksia. Mainittujen lausunnonantajien huomautukset koskivat tahallisuuteen liittyvää muotoilua ehdotetussa pykälässä. Lisäksi hovioikeus ei pitänyt tarpeellisena, että pykälä kattaisi myös ampuma-aseen käsittelyn terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua varten ja kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten. Hovioikeuden mukaan säännöksessä olisi viitattava terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Lisäksi hovioikeus katsoi, että sääntelyä oli syytä sujuvoittaa koskien ilmaisua ”rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos”.

Lisäksi ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa koskien valtioneuvoston oikeuskanslerin mukaan jatkovalmistelussa on syytä pohtia erillisääntelyn tarvetta, tunnusmerkistön täsmällisyyttä ja soveltamisalaa. Oulun käräjäoikeuden mukaan säännöksestä kuten mietinnöstä muutenkin puuttuu patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten huomioon ottaminen. Suomen Asianajajaliiton mukaan ongelmaksi muodostuu lainkohdan riittävän tarkkarajainen määrittely. Harkittavaksi liiton mukaan tulee, voitaisiinko vastaavaan ennalta estävään kriminalisointiin päästä laajentamalla nykyisiä lainkohtia.

Eräistä lausunnoista huolimatta ampuma-aseen käsittelyrikos on katsottu perustelluksi säätää rangaistavaksi erillisenä ampuma-aseita koskevana rikoksena. Tunnusmerkistön täsmällisyyteen ja soveltamisalaan sekä muotoiluun muutenkin on kiinnitetty vielä erityistä huomiota ja siihen on tehty muutoksia jatkovalmistelussa. Sisäministeriön ja Helsingin hovioikeuden lausuntopalautteen johdosta pykälää on muutettu tekijän tahallisuuteen liittyen. Lisäksi rikoksen nimike on muutettu ampuma-aseen käsittelyksi vakavan rikoksen tekemistä varten. Sen sijaan hovioikeuden lausunnon mukaisia terrorismirikoksia koskevia muutoksia ei katsottu aiheelliseksi tehdä lukuun ottamatta sitä, että ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi koskea myös rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehtyä laitonta uhkausta.

Patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia ei ole erikseen otettu huomioon esityksen ampuma-aseita koskevissa ehdotuksissa. Ampuma-aseiden vaarallisen luonteen vuoksi korostuu nimenomaan tarve kohdistaa niitä koskeviin tekoihin aikaisempaa ankarampi rikosoikeudellinen moite. Patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia koskevat teot voivat tietysti edellytyksin täyttää törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi tämän esityksen mukaisista ampuma-aseita koskevista teoista rangaistusta määrättäessä voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, onko ase tekohetkellä sisältänyt patruunoita vai ei.

Aserikostyöryhmän mietinnön ehdotuksesta, jonka mukaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun ampuma-aseen mukana pitäminen järjestyksellään 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon lisätään törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi, lausui 17 lausunnonantajaa. Yleisesti ottaen ehdotusta tai ainakin kyseisen hallussapitorikoksen nykyistä ankarampaa rangaistavuutta pidettiin perusteltuna. Ehdotusta vastustettiin ainoastaan yksityishenkilön lausunnossa.

Yleistä paikkaa ja kulkuneuvoa koskevaan uuteen kvalifointiperusteeseen liittyen Suomen Asianajajaliitto totesi, että ampuma-aseiden hallussapito julkisella paikalla ei vaarapotentiaalistaan huolimatta monissa tilanteissa rinnastu vakavuudeltaan nykyisen lainkohdan sisältämiin kvalifointiperusteisiin. Lisäksi eräiden ammunnan harjoittamiseen liittyvien lausunnonantajien mukaan on kiinnitettävä huomiota siihen, että joissakin tilanteissa ei päädytä kohtuuttomiin lopputuloksiin (Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäläitto ry ja Suomen Riistakeskus; esimerkiksi alle 15-vuotiaan aseiden kuljettaminen ampumatapahtumaan ilman hallussapito-oikeutta). Suomen Asehistoriallinen Seura ry:n mukaan ongelmia liittyy tilanteeseen, jossa laitonta asetta kuljetetaan autossa ainoastaan aseiden siirtämistä varten. Nämä lausunnot eivät antaneet jatkovalmistelussa aihetta työryhmän ehdottaman pykälän muuttamiseen, sen perusteluja on eräiltä osin täydennetty.

Aserikostyöryhmän mietinnön ehdotuksesta korottaa törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus kahteen vuoteen vankeutta lausui 17 lausunnonantajaa. Ehdotus jakoi lausunnonantajien mielipiteitä. Myönteisinä voidaan pitää Poliisihallituksen, Syyttäjälaitoksen, Helsingin poliisilaitoksen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry:n, Reserviläisliitto ry:n, Suomen Ampumaurheiluliitto ry:n, Suomen Metsästäjäläitto ry:n, Suomen Riistakeskuksen ja

SaferGlobe ry:n lausuntoja. Viimeksi mainittukin tosin katsoi olevan aihetta varmistaa rangaistusasteikon pysyminen tarpeeksi laajana.

Kahdeksaa törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamista koskevaa lausuntoa voi luonnehtia vähintään kriittiseksi, yksityishenkilön lisäksi selkeästi vastustaessa ehdotusta. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan suhteellisuusvaatimusta on jatkovalmistelussa yhä arvioitava. Huomiota lausunnossa kiinnitettiin myös epävarmuuteen sen suhteen, missä määrin uusien rikosten tekemistä estävää vaikutusta lainsäädäntömuutoksella olisi.

Helsingin hovioikeuden mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen tulemista koskemaan myös nykyisiä kvalifiointiperusteita ei mietinnössä ole juuri arvioitu. Rangaistusasteikkojen tulee muodostaa mahdollisimman johdonmukainen kokonaisuus. Hovioikeuden lausunnon mukaan ei ole johdonmukaista, että oletettuun vaaraan perustuva rikostyyppi muodostuu keskimäärin ankarammin rangaistavaksi kuin tosiasiallisesti uhrin terveyttä vakavasti vahingoittavat väkivaltarikokset (esimerkiksi törkeä pahoinpitely). Samanlaisiin rikosten välisiin suhteellisuusnäkökohtiin ovat kiinnittäneet huomiota myös Helsingin käräjäoikeus ja Suomen tuomariliitto ry.

Oulun käräjäoikeuden mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen ei anna tuomioistuimille riittävästi pelivaraa seuraamusten harkintaan ja tapauskohtaiseen olosuhteiden arviointiin. Samansuuntaisesti on lausunut myös Suomen Asianajajaliitto, jonka mukaan rangaistuslajin valintamahdollisuuden puuttuminen on rajattu koskemaan vain törkeitä rikoksia, jotka pääsääntöisesti ovat luonteeltaan vakavasti toisten henkeä tai terveyttä vaarantavia. Suomen Asehistoriallinen Seura ry:n mukaan rangaistukset kiristyvät ilman niiden kiristämisen harkitsemista tai perustelemista. Seuran mukaan laittoman aseiden hallussa pitäminen törkeänä ampuma-aserikoksena ilman näyttöä väkivallasta rikkoo yleistä oikeustajua.

Hallitusohjelmassa edellytetyn törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen perusteltavuutta ja sen ulottamista koskemaan kaikkia törkeän ampuma-aserikoksen tekotapoja on vielä arvioitu jatkovalmistelussa, myös eri rikosten välisiin rangaistusasteikkoihin liittyvä suhteellisuuden vaatimus huomioon ottaen. Vakavien ampuma-aserikosten erityisen vaarallinen luonne huomioon ottaen esityksessä ehdotetaan aserikostyöryhmän mietinnön mukaista muutosta törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistukseen.

Aserikostyöryhmän mietinnön ehdotuksesta liittyy lievään ampuma-aserikokseen vankeusuhka lausui 14 lausunnonantajaa. Enemmistö lausunnonantajista piti ehdotettua muutosta perusteltuna. Ammunnan harjoittamiseen liittyvät lausunnonantajat pitivät ehdotettua muutosta osin ylimitoitettuna (Reserviläisliitto ry, Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Suomen Metsästäjäläitto ry, Suomen Asehistoriallinen Seura ry ja Suomen Riistakeskus). Näiltä osin esityksessä noudatetaan mietinnön ehdotusta, joka on perusteltu sen vuoksi, että ampuma-aserikosta koskevasta säännöksestä siirrettäisiin tekotapoja lievän ampuma-aserikoksen piiriin.

Vaarallisia esineitä ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevien hallussapitorikosten enimmäisrangaistusten korottamisesta lausui 12 lausunnonantajaa, jotka yleisesti ottaen pitivät korottamista perusteltuna. Helsingin käräjäoikeus ja Suomen tuomariliitto ry kuitenkin katsoivat, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen korottaminen ruuhkauttaisi tuomioistuimia entisestään. Tässä esityksessä ehdotetaan aserikostyöryhmän mietinnön tavoin kyseisten rikosten enimmäisrangaistusten korottamista.

Työryhmämietinnön mukaista määritelmäsäännöksen lisäämistä rikoslain uuden 41 luvun loppuun kannattivat kaikki siitä lausunutta 11 lausunnonantajaa. Tämä esitys sisältää mietinnössä ehdotetun määritelmäsäännöksen.

Aserikostyöryhmän mietinnössä ehdotettiin, että ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten säädetään rikoksen selvittämisessä käytettävän telekuuntelun perusterikokseksi. Ehdotuksesta lausui 11 lausunnonantajaa. Ehdotusta pidettiin muuten perusteltuna, mutta Suomen Asianajajaliiton mukaan pääsääntöisesti vain kvalifioidut teot oikeuttavat telekuunteluluvan myöntämiseen. Tässä esityksessä ehdotetaan mietinnön mukaista muutosta ottaen muun ohessa huomioon se, että kyseinen rikos vakavuustasoltaan rinnastuisi useisiin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelua voidaan käyttää.

Lainsäädäntöehdotusten taloudellisista vaikutuksista lausui 13 lausunnonantajaa. Vankiluvun lisääntymisestä aiheutuviin kustannusvaikutuksiin kiinnitettiin huomiota useissa lausunnoissa. Valtiovarainministeriön mukaan esitys on sisällöltään sovitettava yhteen talousarvioesityksen kanssa siten, että siinä esitetty voidaan toteuttaa tarkoitukseen varatun rahoituksen ja kehysten puitteissa. Valtioneuvoston oikeuskanslerin mukaan hyöty-haitta -arvioita tulisi syventää jatkovalmistelussa. Poliisihallitus kiinnitti huomiota poliisin henkilöstön koulutuskustannuksiin. Rikosseuraamuslaitos puolestaan katsoi, että vankipaikan kustannukset on laskettava uuden vankipaikan perustamiskustannuksen (120 000 euron vuosittainen pysyvä kustannus) pohjalta ja ottaen huomioon vankipaikan perustamisen kertaluonteinen meno noin 42 300 euroa/vankipaikka. Helsingin hovioikeuden mukaan rangaistusjouston osalta selväksi ei mietinnöstä tullut, mihin 15 prosentin rikoksia ennalta estävää vaikutusta koskevat kerrointiedot perustuvat. Juristiliiton mukaan telekuuntelua koskevan lainsäädäntömuutoksen osalta esityksen taloudelliset vaikutukset ovat tarkemmin selvittämättä. Yksityishenkilön lausunnon mukaan ehdotukset johtaisivat tarpeeseen rakentaa uusi vankila, jossa on vähintään 210 vankipaikkaa ja jonka kustannuksia mietinnössä ei ole otettu ollenkaan huomioon.

Jatkovalmistelussa esityksen taloudellisia vaikutuksia on tarkennettu lausuntopalaute huomioon ottaen. Tämä koskee erityisesti vankipaikoista ja niiden perustamisesta aiheutuvia kustannuksia. Tarkennettuihin laskelmiin perustuen tarvittava rahoitus on varmistettu tulevien vuosien talousarvioissa.

Muista kuin edellä todetuista, lausuntopyynnössä esiin nostetuista asioista lausui 10 lausunnonantajaa. Niillä ei ollut vaikutusta ehdotettavien säännösten sisältöön. Muita kysymyksiä käsitellään tarpeen mukaan esityksen perusteluissa.

6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

6.2.1 Lausunnon sisältö

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi lausunnon hallituksen esityksen luonnoksesta 25.10.2024. Lausunnossaan arviointineuvosto katsoi, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvoston mukaan hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Yleisissä huomioissaan lainsäädännön arviointineuvosto toteaa, että esitysluonnoksen perusteella on vaikea muodostaa selkeää kokonaiskuvaa ehdotetuista muutoksista ja niiden keskeisimmistä vaikutuksista. Esityksen ymmärrettävyyttä parantaisi, jos keskeiset ehdotukset ja muutoksen tarve kuvattaisiin napakasti esityksen alussa.

Lainsäädännön arviointineuvoston yleisten huomioiden mukaan esityksessä tulee tarkentaa nykytilan kuvausta ja sääntelyn kohteena olevia rikoksentehtijäryhmiä. Tuomalla esiin asianmukaiset lähdeviitteet lukija voisi saada paremman käsityksen sääntelyn kohteena olevan ilmiön merkittävyydestä ja siitä, minkälaiseen tietoon perustuen nykytilan arvio on tehty.

Lainsäädännön arviointineuvosto toteaa yleisissä huomioissaan, että esityksessä tulee kuvata tarkemmin kiinnijäämisriskin merkitystä tavoitteiden toteutumisen kannalta. Esitysluonnoksesta jää osin epäselväksi, millä tavoin nykyisin tekijä jää kiinni siitä, että hänellä on ase yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon.

Yleisissä huomioissaan lainsäädännön arviointineuvosto katsoo, että ehdotetun muutoksen vaikuttavuutta tulisi seurata esimerkiksi arviointitutkimuksella. Kansainvälinen vertailu ja sen pohjalta tehdyt johtopäätökset tulee esittää kootusti osana hallituksen esityksen jaksoa, jossa kuvataan ulkomaiden lainsäädäntöä ja muita ulkomailla käytettyjä keinoja. Arviointineuvoston mukaan olisi hyvä tietää, onko muissa maissa, kuten Ruotsissa, tehty arviointitutkimusta rangaistusasteikon ankaruuden vaikutuksesta ampuma-aserikollisuuteen. Esitysluonnoksesta jää arviointineuvoston mukaan epäselväksi, ovatko ehdotetut keinot tehokkaimmat estämään uusien rikosten tekemistä ja ovatko esityksen hyödyt haittoja suuremmat.

Taloudellisten vaikutusten osalta lainsäädännön arviointineuvosto ehdottaa, että keskeisimmät sellaiset vaikutukset esitettäisiin vielä taulukossa. Arviointineuvosto pitää puutteena sitä, että esitysluonnoksessa ei ole otettu huomioon vankimäärän kasvun kustannusvaikutuksia lisävankipaikkojen rakentamiseen. Esityksessä tulee arviointineuvoston mukaan myös esittää suuntaa antava arvio muutoksen hyödyistä julkiselle taloudelle suhteessa kustannuksiin.

Muiden ihmisiin kohdistuvien ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta lainsäädännön arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen säätämisyjärjestystä koskevilla perusteluilla ei voida korvata esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen mukaan esityksen vaikutuksia tulee arvioida eri ihmisryhmien näkökulmasta, jos esitys vaikuttaa merkittävästi ryhmän elämään ja olosuhteisiin. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu vaikutuksia rikosentehtijän tai uhrin näkökulmasta. Arviointineuvoston mukaan esityksessä tulee arvioida omana kohtanaan muutoksen vaikutuksia lapsiin ja nuoriin ja lisäksi kuvata tarkemmin vaikutuksia erilaisissa tilanteissa, joissa sääntely tulisi sovellettavaksi.

Lainsäädännön arviointineuvoston mukaan esityksessä tulee kuvata, miten vankeusrangaistus ja vankeusrangaistuksen kiristäminen vaikuttavat rikosten ennaltaehkäisyyn lisäksi yksilötasolla rikosentehtijöihin. Arviossa tulee ottaa huomioon myös rikosentehtijöiden tuen tarve ja yhteiskuntaan integroituminen. Esityksessä tulee arviointineuvoston mukaan myös arvioida riskejä muutoksen onnistumiselle, jos ei ole olemassa riittävästi vankipaikkoja. Vankiloiden riittämättömään kapasiteettiin ja vankilaverkoston toimivuuden muihin haasteisiin liittyy se, miten nämä haasteet vaikuttavat vankiloissa työskentelevien henkilöiden työoloihin ja vankien kuntoutukseen sekä työntekijöiden ja vankien turvallisuuteen. Esityksessä tulee lainsäädännön arviointineuvoston mukaan arvioida, kuinka huomattava työmäärän lisääntyminen vaikuttaa Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön ja mitä riskejä tästä mahdollisesti seuraa vankeusrangaistuksen suunnitellulle täytäntöönpanolle. Lisäksi arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulee arvioida tarkemmin, kuinka merkittävästi turvallisuus tai yleinen järjestys paranisivat muutoksen jälkeen.

6.2.2 Lausunnon huomioon ottaminen

Hallituksen esityksen poikkeuksellisen suurten vankilukua lisäävien vaikutusten vuoksi lainsäädännön arviointineuvoston lausuntoa on käsitelty ja täydennyksiä tehty hallituksen esityksen luonnokseen tavanomaisesta poikkeavassa laajuudessa.

Lainsäädännön arviointineuvoston tarkasteltavana olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa keskeiset ehdotukset olivat tavanomaiseen tapaan tiiviisti selostettuina alussa olevassa esityksen pääasiallisen sisällön kuvauksessa. Sen jälkeen edettiin hallituksen esityksen normaalin rakenteen mukaisesti niin, että luonnoksessa seuraavat nykytilaa ja sen arviointia sekä keskeisiä ehdotuksia koskevat jaksot. Näissä jaksoissa oli perusteellisesti selostettu seikat, jotka toisaalta vaikuttavat sääntelyn muuttamisen tarpeeseen ja toisaalta ehdotettujen säännösten sisältöön. Nykytilan arviointiin liittyvä muutosten tarve ei ole useiden merkityksellisten tekijöiden vuoksi tiivistetysti kuvattavissa. Jaksoksi 4.1.1.9 on lisätty tiivistelmä rikoslakia koskevista ehdotettavista muutoksista.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon johdosta hallituksen esityksen luonnoksen nykytilan kuvausta on täydennetty niin, että jaksossa 2.4.2 Tilastokeskuksen tietojen yhteydessä on tietoja myös vuonna 2023 tietyistä aserikoksista rangaistujen henkilöiden iästä ja sukupuolesta. Jo arviointineuvoston tarkasteltavana olleessa luonnoksessa olivat maininnat esitettyjen tietojen kirjallisista lähteistä tavalla, jota pidetään kattavana ja riittävänä. Hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjä tietoja on saatu myös suullisesti työryhmän asiantuntijakuulemisissa.

Jo lainsäädännön arviointineuvoston tarkasteltavana olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa on tuotu esiin se, että kiinnijäämisriskillä on tärkeä merkitys rikosoikeudellisen sääntelyn toimivuuden kannalta. Esitysluonnoksessa ei annettu sellaista kuvaa, että kiinnijäämisriski olisi arviointineuvoston lausunnossa todetulla tavalla hyvin pieni. Yhteiskunnallisia vaikutuksia koskevaa jaksoa 4.2.1 on täydennetty vielä sen painottamiseksi, että nykyistä ankaramman rikosoikeudellisen arvostelun kohdistaminen ampuma-aseita koskeviin rikoksiin korostaisi niiden yhteiskunnallista selvittämistä, mikä puolestaan parantaisi myös kiinnijäämisriskiä. Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa jo todetaan hallituksen esityksen luonnokseen perustuen se, millä tavoin rikosentekijät jäävät usein kiinni siitä, että heillä on ampuma-ase yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon (aseella on jo tehty rikos tai ase löytyy toisen rikoksen selvittämiseksi tehtävän toimenpiteen yhteydessä).

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon vuoksi hallituksen esityksen luonnokseen on lisätty jakso 9, jossa todetaan uudistuksen vaikutuksia ja niihin liittyen myös sääntelyn muuttamisen tavoitteiden toteutumista on perusteltua seurata ja arvioida tarkoituksenmukaisin tavoin.

Lainsäädännön arviointineuvoston tarkasteltavana olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa yhteenveto kuuden vertailuvaltion lainsäädännöistä aserikostyöryhmän mietintöön perustuen oli sijoitettu nykytilan arviointia koskevaan jaksoon 2.5.1 (arviointissa huomioon otettavia yleisiä seikkoja). Esitysluonnoksen jaksossa 5.2 sitten viitattiin aserikostyöryhmän mietinnön kansainvälisen vertailun sivuihin. Hallituksen esitysten laatimissuhteiden mukaan katsaus vertailuvaltioiden lainsäädäntöön voidaan esittää yleispiirteisenä, jos asiaa on jo käsitelty aiemmin julkaistussa valmisteluasiakirjassa, kuten komitean tai työryhmän mietinnössä. Tällöin jaksossa on yksilöitävä mietintö ja varmistettava, että siihen on linkki Valtioneuvoston hankkeikkunassa tai muuten asian valmistelua koskevassa jaksossa. Mietinnön linkki oli jo arviointineuvoston tarkasteltavana olleen hallituksen esityksen luonnoksen asian valmistelua

koskevassa jaksossa. Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon vuoksi yhteenveto kuuden vertailuvaltion lainsäädännöistä on siirretty ulkomaiden lainsäädäntöä koskevaan jaksoon 5.2 etenkin Ruotsin osalta jonkin verran täydennettynä.

Hallituksen esityksen luonnoksen jaksossa 5.1 käsitellään sitä, miksi hallituksen esityksessä on valittu tavoitteisiin pääsemisen keinoksi nimenomaan rikoslainsäädännön muuttaminen ehdotettavalla tavalla. Jaksossa myös todetaan ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavien muutosten perustuminen hallitusohjelmakirjauksiin, joita toteutetaan kirjausten mukaisen hallituksen esityksen antamisella. Esityksen hyötyjen ja haittojen suhde ei ole matemaattisesti todettavissa.

Annettavan hallituksen esityksen tavoitteena ei ole julkisen talouden hyötyjen aikaansaaminen eikä sellaisia hyötyjä välttämättä aiheudu niistä myönteisistä vaikutuksista, joita esityksen mukaisilla lainsäädäntömuutoksilla on tarkoitus saada aikaan (erityisesti tiettyjen oikeushyvien tehokkaampi turvaaminen sekä siihen liittyen aseita käyttäen tehtyjen vakavien rikosten vähentyminen). Suuntaa antavaa arviota muutoksen hyödyistä julkiselle taloudelle ei ole esitettävissä. Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten taloudelliset vaikutukset on esitetty tiiviisti jaksossa 4.2.3.6 ja suhteessa talousoesitykseen jaksossa 10.2, lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa todetusta huolimatta ei ole nähty tarvetta vaikutusten erilliseen esittämiseen taulukossa.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon vuoksi hallituksen esityksen luonnosta on muutettu ja täydennetty koskien perusoikeusvaikutuksia ja eri ihmisryhmiin kohdistuvia vaikutuksia. Tähän liittyen Tilastokeskuksen tietoja koskevaa osuutta on täydennetty tiedoilla tiettyihin aserikoksiin syyllistyneiden sukupuolesta ja iästä. Rangaistussäännösten eri soveltamistilanteilla ei ole niinkään kytkentää niiden aiheuttamiin vaikutuksiin, vaan ne liittyvät pikemminkin säännösten tulkintaan. Tärkeää ampuma-aserikosta koskevan säännöksen perusteluihin on kuitenkin lisätty tulkintatilanteita varten maininta lausunnossa esiin nostetusta tilanteesta, jossa henkilö, jolla on lupa aseiden hallussapitoon, pitää asetta aselupansa vastaisesti yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpano edellyttää vankien tukemista heidän integroimisekseen yhteiskuntaan, jotta voidaan välttää heidän merkittävästi yksilökohtaisista tekijöistä riippuvaa riskiään syrjäytymiseen ja parantaa heidän mahdollisuuksiaan rikoksettomaan elämään. Vangille laaditaan yhdessä vangin kanssa rangaistusajan suunnitelma, jota varten pidempiaikaisille vangeille tehdään riski- ja tarvearvio. Arvioinnilla selvitetään niitä tekijöitä, joihin vaikuttamalla henkilön uusintarikollisuutta voidaan vähentää. Arvioinnissa esiin tulleisiin vangin elämänhallinnan, koulutustaustan ja työ- ja toimintakyvyn ongelmiin pyritään vaikuttamaan sijoittamalla vanki tarkoituksenmukaiseen toimintaan.

Esityksen mukaiset lainsäädäntömuutokset tulevat lisäämään vankipaikkojen tarvetta. Aluksi vankipaikkojen lisääntynyt tarve on pienempi, ja tarve saavuttaa vuotuisen kokonaistasonsa runsaan kahden vuoden jälkeen lainsäädännön voimaantulosta. Esityksen aiheuttama vankipaikkojen tarve on osa lisääntyneen vankipaikkojen tarpeen kokonaisuutta, joka osin perustuu jo aikaisemmin säädettyyn lainsäädäntöön, osin tähän sekä muuhun läheisessä ajallisessa yhteydessä säädettyyn lainsäädäntöön. Vankipaikkojen lisätarpeeseen on varauduttu monin muun muassa rakenteellisin toimenpitein, minkä lisäksi juuri tämän esityksen edellyttämien kustannusten kattaminen on varmistettu valtioneuvostossa.

Mikäli vankipaikkoja ei olisi riittävästi, tämä johtaisi vankiloiden käyttöasteen kohoamiseen, mikä aiheuttaisi haasteita vankiloissa työskentelevien työoloille ja kuntouttavien toimenpiteiden järjestämiselle ja hyvin vakavan ylikuormituksen tilanteessa jopa työturvallisuudelle ja

vankilaturvallisuudelle. Kaikille kuuluvien julkisten palvelujen, mukaan lukien mielenterveyspalvelujen rahoitus on turvattu kaikille yhtäläisin perustein. Rikosseuraamuslaitokselle osoitettiin talousarvioesityksessä vuodelle 2025 lisärahoitus vankiloiden turvatekniikan uudistamiseen, 6,45 miljoonaa euroa vuodelle 2025 ja 1,75 miljoonaa euroa pysyvästi, minkä turvin voidaan parantaa vankiloiden turvallisuutta.

Esityksessä on arvioitu tarvittavat lisähenkilöstöresurssit, jotka aiheutuvat vankimäärän lisääksestä. Lisäresurssit käytetään vartiointiin ja Rikosseuraamuslaitoksen tarjoamiin kuntoutuspalveluihin.

Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioidaan estävän rikoksia ja sitä kautta edistävän yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mutta sellainen vaikutus ei ole mitattavissa ja näin ollen tarkemmin arvioitavissa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Rikoslaki

17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §. *Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.* Pykälään lisättäisiin selventävänä viittaussäännöksenä uusi 4 momentti, jossa todettaisiin, että ampuma-ase lain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään tämän lain 41 luvun 2 §:ssä.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan nykyisin on rangaistavaa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena järjestäytyneen rikollisryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen. Kohdan sanamuodon mukaisesti rangaistava teko koskee vain useiden aseiden luovuttamista. Jatkossa ampuma-aseiden osalta sovellettaisiin ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten koskevaa rikoslain 41 luvun 2 §:ää. Sen mukaan rangaistavaa olisi myös vain yhdenkin ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittäminen.

41 luku Aserikoksista

1 §. *Ampuma-aserikos.* Pykälän merkityksellisin muutos koskisi sen soveltamisalan kaventamista, mikä tapahtuisi 1 momentin 4–8 kohdan siirtämisellä lievää ampuma-aserikosta koskevan 4 §:n 1 momenttiin. Lisäksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että johdantokappaleesta poistettaisiin maininta teon ampuma-aselain vastaisuudesta. Maininta siitä lisättäisiin momentin 1 ja 2 kohdan alkuun. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa täsmennettäisiin niin, että sen alussa todettaisiin kysymys olevan ampuma-aselain 87 §:n vastaisesta lainaamisteosta. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin täsmennys koskien ampuma-aseisiin liittyvää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (viittaus 2 artiklaan muutettaisiin kohdistumaan 2 artiklan 6 alakohtaan).

Pykälän muutetun 1 momentin mukaan ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka 1) ampuma-aselain vastaisesti siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseosan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen, 2) ampuma-aselain vastaisesti kaupallisessa tarkoituksessa korjaa

ampuma-aseen, aseiden osien, ohjuks- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osien taikka 3) ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti lainaa ampuma-aseen, aseiden osien, ohjuks- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin edelleen rangaistaviksi eräiden kansainvälisten velvoitteiden vastaiset teot ja ampuma-aserikoksen yritys. Pykälän 4 momentissa todettaisiin edelleen, että ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjuks- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimien taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Tällä momentilla on tärkeä rangaistavuutta rajoittava merkitys esimerkiksi perintöaseiden poliisille luovuttamisen tilanteissa. Pykälän 2–4 momentti vastaisivat edellä todettua 2 momenttiin tehtävää täsmennystä lukuun ottamatta sanamuodoltaan nykyisen pykälän vastaavia momentteja, niiden merkityssisältö myös säilyisi ennallaan.

Pykälän tulkintaohjeina toimivien perustelujen osalta viitataan erityisesti hallituksen esityksiin HE 183/1997 vp (s. 128–130), HE 85/2013 vp (s. 8/II ja 9) ja HE 20/2014 vp (s. 52 ja 53/I). Pykälän 1 momentin sisältöä on myös käsitelty edellä jaksoissa 2.1.2 ja 4.1.1.1.

Luvun 10 §:n määritelmäsäännöksen mukaan tässä pykälässä tarkoitettuun ampuma-aseeseen sovellettaisiin ampuma-aselain 2 §:n ampuma-aseen määritelmää. Myös 3D-tulostetut aseet ovat määritelmän täyttäessään rikoslain 41 luvun ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten soveltamisalaan kuuluvia. Tämä ei koske pelkästään tätä pykälää, vaan 3D-tulostettu ampuma-ase voi myös olla 10 §:ssä viitatussa ampuma-aselain 9 §:n mukainen erityisen vaarallinen ampuma-ase, jolloin sovellettaviksi voi tulla törkeää ampuma-aserikosta koskeva 3 §.

2 §. *Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten.* Uuden pykälän 1 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi se, että tekijä pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen. Tästä rikoksesta olisi tuomittava enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Vähimmäisrangaistus olisi rikoslain 2 c luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti neljäntoista päivän vankeusrangaistus.

Pykälää sovellettaisiin myös niihin tilanteisiin, joissa ampuma-aseiden hallussapitäjällä taikka sen lainaamisen tai luovuttamisen kautta saavalla on sinällään oikeus pitää kyseistä asetta hallussaan. Ampuma-aseita käyttäen toteutettujen rikosten erityisen vaarallinen luonne huomioon ottaen uudella rangaistussäännöksellä täydennettäisiin rangaistussääntelyä siirtämällä tiettyjen ampuma-aseisiin liittyvien tekojen rangaistavuutta jonkin verran aikaisempaan vaiheeseen. Säännöksen luonteesta täydentävänä säännöksenä ja tunnusmerkistön sisällöstä oletettavasti seuraisi se, että uuden rangaistussäännöksen piiriin kuuluvia tapauksia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäviksi.

Pykälän soveltamisalaan kuuluisivat tämän luvun loppuun sijoitettavan määritelmäsäännöksen mukaisesti kaikki ampuma-aselain 2 §:n mukaiset ampuma-aseet, myös sen pykälän 2 momentin mukaiset ampuma-aseiksi muutettavissa olevat esineet ja 3 momentin mukaiset ampuma-aseiksi muunnettavissa olevat välineet. Teon rangaistavuus ei edellyttäisi ampuma-

aseen toimintakelpoisuutta, mutta sillä saattaisi olla merkitystä arvioitaessa teon vakavuutta ja vaarallisuutta rangaistuksen määräämisen yhteydessä.

Uusi rangaistussäännös ei kattaisi patruunoiden hallussapitoa, lainaamista tai luovuttamista pykälässä tarkoitetuissa olosuhteissa. Patruunoita koskien teko arvioitaisiin ampuma-aserikoksena. Poikkeuksellisissa tapauksissa patruunoihin saattaisi soveltua myös törkeää ampuma-aserikosta koskeva 3 §.

Rangaistussäännöksessä noudatettaisiin ampuma-aserikosta koskevan 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaista lainaamisen ja luovuttamisen erottelua, vaikkakin lain esitöiden (HE 183/1997 vp) mukaan lainaamisessa on kysymys luovuttamisesta. Ampuma-aselain 87 §:ssä kuitenkin säädetään ampuma-aseen lainaamisesta erikseen.

Ampuma-aseen kaikkien osien huomioon ottamisella rangaistussäännöksessä estettäisiin se, että sääntelyä kierrettäisiin purkamalla ase väliaikaisesti osiin. Jos kysymyksessä olisi vain jokin ampuma-aseen kokoamiseen tarvittava osa tai jotkin kokoamiseen tarvittavat osat, hallussapito, lainaaminen tai luovuttaminen tulisi rangaistaviksi 1 §:n mukaisena ampuma-aserikoksena tai joissakin tilanteissa jopa 3 §:n mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa useampi henkilö pykälän tarkoittamissa olosuhteissa yksituumaisesti mutta erikseen pitää hallussaan kaikkia saman ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavia osia taikka erikseen lainaa tai luovuttaa sellaisia osia. Viimeksi mainitussa tapauksessa henkilöiden yksituumainen suunnitelmallinen toiminta varsinkin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muihin yhdessä toimiviin rikoksia tekeviin ryhmiin liittyessään voitaisiin ottaa rangaistuksen määräämisessä huomioon tavanomaista ankarampaan rangaistukseen johtavana seikkana.

Uutta rangaistussäännöstä sovellettaisiin tilanteissa, joissa ei ole vielä kysymys ampuma-asetta käyttäen tehdävän rikoksen yrityksestä ampuma-aseen hallussapitotilanteita koskien, avunannosta sellaiseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen ampuma-aseen lainaamisen tai luovuttamisen tilanteita koskien taikka tiettyjen rikosten valmistelusta (rikoslain 21 luvun 6 a §, 25 luvun 4 a § ja 31 luvun 2 a § ampuma-aseen hallussapitotilanteita koskien). Rangaistavasta yrityksestä on kysymys, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Rangaistavalta avunannolta edellytetään, paitsi tietoisuutta tekijän teosta ja oman toiminnan päätekoä edistävästä merkityksestä, myös sitä, että avunannolla edistettävä rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Nyt kysymyksessä olevan rikoksen kohdalla ampuma-aseen hallussapitäjä ei olisi myöskään vielä edennyt vaiheeseen, jossa näköpiirissä on rangaistavan valmistelun mukainen konkreettinen, ainakin jollakin tavalla yksilöity teko. Rikoksentehtävää ei erikseen tuomittaisi ampuma-aseen käsittelyrikoksesta, jos hän on tehnyt rikoksen, johon sitä edeltävän ampuma-aseen hallussapidon arvioidaan liittyneen (mukaan lukien rangaistavat valmistelurikokset), taikka syylistynyt rangaistavaan yritykseen tai avunantoon.

Vaaran aseiden päätyemisestä vakavan rikoksen tekemiseen tulisi olla vartenotettava. Teon tulisi tyypillisesti olla sellainen, että siitä seuraa aseiden päätyminen sellaiseen käyttöön. Tätä kuvattaisiin rangaistussäännöksessä abstraktista vaaraa kuvaavalla ”on omiaan -rakenteella”. Mainitun vaaran lajin kanssa linjassa on se, että teko-olosuhteiden perusteella on oltava ulkonaisesti havaittavia tai muuten todennettavia seikkoja, joiden mukaan on perustellusti luotavissa yhteys ampuma-aseen hallussapidon, lainaamisen tai luovuttamisen ja aseiden mahdollisen vakavan rikollisen käytön suhteen. Tätä ei voitaisi välttämättä päätellä mistään yksittäisestä seikasta tai tiedosta. Kysymys olisi epäillyn rikoksen tutkinnassa ja myöhemmässä rikosprosessuaalisessa käsittelyssä ilmenneiden seikkojen kokonaisarviointista, joka kohdistuisi erityisesti ampuma-asetta hallussa pitävästä taikka sen lainaavasta tai luovuttavasta

henkilöstä oleviin tietoihin. Lainaamisen ja luovuttamisen tilanteissa seikkojen tulisi olla lainaajan ja luovuttajan tiedossa. Näyttövelvollisuus aseiden mahdolliseen rikoksen tekemiseen päättämisen osalta olisi rikosprosessissa normaaliin tapaan syyttäjällä.

Kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja voisivat olla esimerkiksi ampuma-aseen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan esittämät sellaiset lausumat ja uhkaukset, niin yleisesti tietoon saatetut kuin pienemmässä henkilöpiirissä esitetyt, joilla henkilö ilmaisee tehneensä, tekevänsä tai aikovansa tehdä vakavia rikoksia. Merkitystä voisi olla myös sillä, että henkilö kehottaa tekemään vakavia rikoksia, jollei kyseessä sitten ole jo rikoslain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettu yllytys rikoksen tekemiseen. Kun arvioidaan henkilön esittämien lausumien ja uhkausten merkitystä, huomiota on kiinnitettävä myös niihin olosuhteisiin, joissa niitä on esitetty, ja siihen, kuinka vakavasti otettavia lausumat ja uhkaukset ovat niiden esittämisolosuhteiden huomioon ottaen. Jos kysymys on siitä, että henkilö on liikkeellä ampuma-aseen kanssa, ratkaisevia olisivat tiedot nimenomaan tuon hallussapitotilanteen olosuhteista ja ampuma-aseen mukana pitämisen tarkoituksesta.

Lausumien ja uhkausten lisäksi huomioon voisivat tulla otettaviksi muut ampuma-aseen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toiminnasta olevat tiedot. Henkilö voi esimerkiksi olla epäilty, syytteessä tai tuomittu vakavasta rikoksesta. On kuitenkin samalla syytä korostaa sitä, että säännöksellä ei leimattaisi rikollisiksi esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat suorittaneet rangaistuksen vakavasta rikoksesta. Tieto aikaisemmasta rikollisuudesta olisi vain yksi henkilön toiminnasta olevien tietojen kokonaisarvioinnissa huomioon otettava seikka. Merkitystä olisi myös sillä, minkä verran tuomiosta on kulunut ja onko henkilön toiminnasta olevien tietojen perusteella pääteltävissä, että hän on enää tekemisessä vakavan rikollisen toiminnan kanssa.

Ampuma-aseen hallussapitotilanteiden osalta kysymys olisi siitä, että on abstraktinen vaara ampuma-aseen hallussapitäjän syyllistymisestä tekijänä vakavaan rikokseen. Hallussapito pykälän tarkoittamassa mielessä voisi toteutua myös yleisellä paikalla henkilön varautuessa ampuma-aseen käyttämiseen jossakin tietyssä eteen tulevassa tilanteessa (esimerkiksi mahdollinen välienselvittely kilpailevan rikosryhmän kanssa). Pykälän 1 momentin mukaisessa rangaistavassa hallussapidossa voisi olla kysymys myös ampuma-aseen nimenomaisesta säilyttämisestä vakavan rikoksen tulevan tekijän tai tulevien tekijöiden varalle. Henkilö voisi esimerkiksi sovitun työnjaon mukaisesti pitää ampuma-asetta hallussaan järjestäytyneessä rikollisryhmässä tai muussakin ryhmässä tehtävää rikosta varten. Vaara ampuma-aseen päättämisestä vakavan rikoksen tekemistä varten tarkoittaisi sitä, että rangaistaviksi eivät voisi tulla esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa ampuma-ase tullaan luovuttamaan poliisille ja jotka eivät 1 §:n 4 momentin perusteella ole ampuma-aserikoksia.

Lainaamisen ja luovuttamisen tilanteissa olisi kyse lainaajan ja luovutuksensaajan syyllistymisestä varsinaisena tekijänä vakavaan rikokseen, jolloin hänen osaltaan hänen saatuaan ampuma-aseen voisi puolestaan olla kyseessä tämän pykälän mukainen rangaistava hallussapito, jollei teko olisi hänen osaltaan rikossuunnitelman olemassaolon perusteella jo edennyt rangaistavaan valmistelurikokseen. Kyseeseen voisi tulla myös hallussapitäjän, lainaajan ja luovutuksensaajan kohdalla rikoksen tekeminen toisen henkilön kanssa rikoslain 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna rikoskumppanina. Rangaistusvastuu ei ulottuisi tilanteisiin, joissa mahdollinen rikollinen toiminta olisi rikoslain 5 luvussa tarkoitettua muuta osallisuutta (välillinen tekeminen, avunanto ja yllytys).

Kun rangaistavan käyttäytymisen alaa laajennetaan yhä varhaisempaan rikosta edeltävään vaiheeseen, erityistä huomiota on kiinnitettävä rikoksesta epäillyn oikeusturvaan. On huolehdittava siitä, että kukaan ei päädy liian kevyin perustein epäillyn tai syytetyn asemaan.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentti edellyttää, että esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä esitutinnan aloittamisen edellytysten olemassaolo niin, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan. Tämä koskee erityisesti sen selvittämistä, onko esitutkintakynnys ylittynyt eli onko mainitun pykälän 1 momentin mukaisesti syytä epäillä, että rikos eli tässä tapauksessa ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten on tehty. Asian edettyä esitutkintaan esitutkintaviranomaisia ohjaavat esitutkintalain 4 luvun esitutkintaperiaatteet, joihin kuuluvat muiden ohessa tasapuolisuusperiaate (1 §), syyttömyysolettama (2 §) ja oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen (3 §). Rikosepäilyn asianmukaista ja riittävää selvittämistä, teon oikeudellista arviointia jo tutkinnan alkuvaiheessa ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista edistää myös se, että syyttäjä voi tarvittaessa osallistua asian selvittämiseen esitutkintalain 5 luvussa tarkoitetun esitutkintayhteistyön puitteissa.

Vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistusta koskevan vaatimuksen asettaminen johtaisi siihen, että uuden rangaistussäännöksen piiriin tulisivat esimerkiksi virkamiehen väkivaltaisen vastustaminen (rikoslain 16 luvun 1 §), törkeä raiskaus (rikoslain 20 luvun 2 §), törkeä lapsenraiskaus (rikoslain 20 luvun 13 §), tappo (rikoslain 21 luvun 1 §), murha (rikoslain 21 luvun 2 §), surma (rikoslain 21 luvun 3 §), lapsensurma (rikoslain 21 luvun 4 §), törkeä pahoinpitely (rikoslain 21 luvun 6 §), törkeä varkaus (rikoslain 28 luvun 2 §) ja törkeä ryöstö (rikoslain 31 luvun 2 §) sekä useat rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädetyt terrorismirikokset sikäli kuin niiden tunnusmerkistöjen mukaiset teot voivat liittyä ampuma-aseisiin.

Rajanvetotilanteissa voisi olla kysymys useammasta vaihtoehtoisesta mahdollisesta enimmäisrangaistusvaatimuksen täyttävästä tulevasta rikoksesta, jolloin mahdollisesti tehtävän rikoksen ei tarvitsisi olla selvillä rikoksen (rikosnimikkeen) tarkkuudella. Henkilön kertomasta tai muista olosuhteista olevista tiedoista voisi esimerkiksi päätellä, että ampuma-asetta hallussa pitävä taikka sen lainaamisen tai luovuttamisen kautta saava syyllistyy vakavaan toisen henkeen, terveyteen, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Tuleva mahdollinen toiminta voisi koskea laajempaa rikollista toimintaa ja useita rikoksia, mutta vähintään neljän vuoden vankeusrangaistukseen ei saisi päätyä useita rikoksia koskevan mahdollisen yhteisen vankeusrangaistuksen kautta.

Tämän pykälän soveltamisen ohessa sovellettaviksi voisivat tulla myös ampuma-aserikosta ja törkeää ampuma-aserikosta koskevat rikoslain 41 luvun 1 ja 3 §:n säännökset niiden soveltamisedellytysten täytyessä (esimerkiksi ampuma-ase on luvaton tai se on erityisen vaarallinen). Samoin sovellettavaksi voisi lisäksi tulla jälkimmäisen pykälän 1 momenttiin sijoitettava uusi kvalifointiperuste, jonka mukaan rangaistavaa olisi se, että ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta pidetään mukana järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Tämän pykälän ja uuden kvalifointiperusteen soveltamisalat eivät olisi päällekkäisiä niin, että toinen kattaisi toisen, koska tämä pykälä edellyttäisi nimenomaisesti tiettyä tulevan rikoksen tekemiseen liittyvää vaaraa ja kvalifointiperuste koskisi ilman oikeutta tapahtuva aseiden mukana pitämistä yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman edellytettävää tulevan rikoksen vaaraa.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi olla jatkuvaa toimintaa erityisesti rikollisryhmiin liittyessään. Arvioitaessa sitä, onko kyseessä yksi vai useampi rikos, noudatettaisiin niin sanottua luonnollista katsantokantaa koskevaa periaatetta (esimerkiksi KKO 2018:17, kohta 17 ja siinä mainitut oikeuslähteet). Tekojen ykseyden arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti tekojen ajalliseen ulottuvuuteen sekä siihen, onko kysymys ollut yhtenäisestä toiminnasta vai selvästi erillisistä teoista.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten olisi rangaistava vain tahallisena. Tahallisuuden tulisi kattaa koko tunnusmerkistössä tarkoitettu menettely. Tahallisuuden sisältö määräytyisi sitä koskevien yleisten sääntöjen ja periaatteiden mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat. Tämän luvun lopussa olevan määritelmäsäännöksen mukaisesti ampuma-aseen määritelmän osalta sovellettaisiin ampuma-aselain 2 §:ää.

Pykälän 2 momentti tarkoittaisi sitä, että ampuma-aseita koskien ei enää sovellettaisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaa 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohtaa, mihin liittyen lisättäisiin viittaussäännös mainitun pykälän 4 momentiksi. Kohdasta poiketen rangaistavaksi tulisi yhdenkin ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittäminen.

Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Ankaruusrangaistusasteikko liittyisi teon vaaralliseen luonteeseen. Rangaistuslajia valittaessa ja rangaistusta mitattaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan kiinnittää huomiota siihen rikokseen tai niihin rikoksiin, joihin ampuma-ase tunnusmerkistön mukaisesti on ollut omiaan päätymään. Lähtökohtaisesti erityisen vakavina voitaisiin pitää tekoja, jotka liittyvät järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi koskea vakavuustasoltaan erilaisia rikoksia, joille säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämän tulisi vastaavasti heijastua ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittavaan rangaistukseen. Erityisen tärkeää tulevan rikolliseen toiminnan vakavuustason huomioon ottaminen on koskien 1 momentissa mainittuja terrorismirikoksia, joille säädetty ankarin rangaistus on kolmen vuoden vankeusrangaistus eli matalampi kuin nyt rangaistavaksi säädetty ampuma-aseen käsittelyrikoksen enimmäisrangaistus. Ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittava rangaistus tulisi suhteellisen laajan asteikon puitteissa suhteuttaa sen rikoksen tai niiden rikosten vakavuuteen (rangaistusasteikkoon tai rangaistusasteikkoihin), jota tai joita varten ampuma-asetta on pidetty hallussa taikka lainattu tai luovutettu.

3 §. Törkeä ampuma-aserikos. Törkeää ampuma-aserikosta koskevat säännökset ehdotetaan uudessa luvussa siirrettäviksi tähän pykälään, koska ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten säädetäisiin edellisessä, nykyisin törkeää ampuma-aserikosta koskevassa pykälässä.

Pykälän 1 momentin 1–3 kohta vastaisivat nykyisen pykälän vastaavia kohtia. Niiden mukaan rikoksen törkeäksi tekevinä kvalifiointiperusteina olisivat edelleen seuraavat: 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai 3) rikos tehdään erityisesti suunnitelmallisesti. Näitä kohtia käsitellään tarkemmin erityisesti hallituksen esityksissä HE 183/1997 vp (s. 130/II ja 131) ja HE 20/2014 vp (s. 53) sekä tämän esityksen jaksossa 2.1.2.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uutta kvalifiointiperustetta koskeva 4 kohta, jonka mukaan törkeänä ampuma-aserikoksena tulisi rangaistavaksi se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisella mukana pitämisellä tarkoitettaisiin sitä, että henkilö pitää ampuma-asetta hallussaan liikkeessaan kantamalla sitä kädessään, vaatteissaan tai kantovälineessä. Rangaistava hallussapito voisi tapahtua myös kuljettamalla ampuma-asetta kulkuneuvossa.

Uusi kvalifiointiperuste koskisi ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaista ampuma-asetta, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita. Näin ollen ulkopuolelle jäävät esineet ja välineet, jotka vasta erillisten muuttamistoimenpiteiden tai muuntamistoimenpiteiden kautta tulevat mainitun momentin mukaisiksi ja joista säädetään mainitun pykälän 2 ja 3 momentissa. Teon rangaistavuus ei edellyttäisi sitä, että ampuma-ase on toimintakelpoinen. Mainitulla seikalla voisi kuitenkin olla merkitystä teon törkeyttä koskevassa kokonaisarvostelussa ja rangaistuksen määrittämisessä.

Uusi kvalifiointiperuste ei koskisi patruunoita. Rangaistavuuden edellytyksenä ei myöskään olisi se, että aseessa olisi patruunapesässä tai lippaassa patruunoita tekohehkellä. Rangaistuksen määrittämisessä lievempään rangaistukseen johtavana seikkana voitaisiin ottaa huomioon se, että aseessa ei ollut patruunoita tekohehkellä ja että tekijällä ei myöskään ollut niitä mukanaan. Samalla on kuitenkin myös huomattava, että pelkällä aseellakin voidaan uhkaamalla tehdä vakavia rikoksia niin, että uhri ei tiedä patruunoiden puuttumisesta.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan ampuma-aseen mukanaan pitäminen voisi ensinnäkin tapahtua järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla. Kohdan mukaan yleisiä paikkoja ovat a) tie, katu, jalkakäytävä, tori, puisto, uimaranta, urheilukenttä, vesialue, hautausmaa tai muu vastaava alue, joka on yleisön käytettävissä ja b) rakennus, joukkoliikenteen kulkuneuvo ja muu vastaava paikka, kuten virasto, toimisto, liikenneasema, kauppakeskus, liikehuoneisto tai ravintola, joka on yleisön käytettävissä joko jonkin tilaisuuden aikana tai muutoin.

Kulkuneuvoksi katsotaan paikasta toiseen kulkemiseen tarkoitettu laite. Se voi kuljettaa matkustajia, tavaroita tai molempia. Kulkuvälineitä ovat muun muassa moottoripyörät, autot, veneet, laivat, lentokoneet, helikopterit, junat ja raitiovaunut. Kulkuneuvo voi olla niin yksityiseen kuin yleiseenkin käyttöön käytettävä julkisen liikenteen kulkuneuvon kuulueksa edellä todetun mukaisesti jo yleisen paikan määrittelyyn. Kulkuneuvon sijaintipaikalla ampuma-aseen kuljettamisen yhteydessä ei olisi merkitystä uuden kvalifiointiperusteen soveltamisen kannalta.

Uuden kvalifiointiperusteen tapauksissa kysymys olisi myös siitä, että rikoksentekijä pitää ampuma-asetta mukanaan ilman oikeutta sellaiseen aseeseen hallussapitoon. Siltä osin on kytkentä ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin edellyttämään luvanvaraisuuteen. Joitakin tilanteita koskien on kuitenkin säädetty poikkeuksia luvanvaraisuudesta. Tämä koskee esimerkiksi ampuma-aselain 19 §:n mukaan ampuma-aseen kuljettamista silloin, kun kuljettaja harjoittaa ammattimaista tavaroiden kuljettamista. Lisäksi on huomattava, että ampuma-aselain 87 §:n mukaan siinä tarkemmin säännellyllä tavalla ampuma-aseen saa lainata sille, jolla on oikeus kysymyksessä olevan aseeseen hallussapitoon.

Luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ampuma-aserikoksena ei edelleenkään pidettäisi sen pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Tällainen toiminta ei voisi tulla rangaistavaksi myöskään uuden kvalifiointiperusteen mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Rankaisematonta olisi siis se, että henkilö

ilmoitettuaan ensin ampuma-aseesta poliisille on menossa luovuttamaan sitä poliisille, ja siinä tarkoituksessa pitää ampuma-asetta mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Tässä yhteydessä on aiheellista korostaa sitä, että ampuma-asetta saa yleisellä paikalla sekä tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy, kuljettaa vain lataamattomana suojuksessa sekä kantaa ja kuljettaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Moottorikäyttöisessä ajoneuvossa ampuma-asetta saa kuljettaa vain lataamattomana suojuksessa tai sijoitettuna suojattuun tilaan sekä kantaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Metsästysaseen kuljettamisessa noudatetaan lisäksi, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään. (ampuma-aselain 106 a §:n 1 momentti)

Ampuma-aselain esitöiden (HE 183/1997 vp, s. 137) mukaan hyväksyttävänä syynä aseiden kuljettamiseen voidaan pitää esimerkiksi sitä, että asetta viedään ampumaradalle tai korjattavaksi taikka tällaisesta paikasta takaisin luvanhaltijan asunnolle. Ampuma-aseen kantaminen yleisellä paikalla ja tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy, tulee kysymykseen esimerkiksi silloin, kun asetta kannetaan työtehtävässä. Lisäksi kantamisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon muut mahdolliset asiaa koskevat säännökset. Metsästysaseen kuljettamisesta säädetään metsästyslain 35 §:ssä hyvin täsmällisesti.

Uutta kvalifointiperustetta ei sovellettaisi tapauksissa, joissa henkilöllä on lupa kysymyksessä olevaan ampuma-aseeseen, mutta hän pitää sitä hallussaan luvan tai ampuma-aselain 106 a §:n vastaisesti. Tuollaisessa tilanteessa asetta hallussa pitävä henkilö voi syyllistyä 1 §:n mukaiseen ampuma-aserikokseen tai tämän pykälän jonkin muun kvalifointiperusteen täyttyessä ja kokonaisarvostelun perusteella törkeään ampuma-aserikokseen. Luvallista ampuma-asetta hallussa pitävä voisi syyllistyä myös 2 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn ampuma-aseen käsittelyyn vakavan rikoksen tekemistä varten.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaa ei myöskään sovellettaisi tapauksissa, joissa ampuma-asetta kuljetetaan kulkuneuvossa siten, että mukana olevalla aseiden haltijalla on oikeus pitää kyseistä kulkuneuvossa olevaa asetta hallussaan. Tällaisessa tilanteessa rangaistukseen ei tuomittaisi esimerkiksi kuljettajaa, joka on kuljettamassa sellaista henkilöä ja hänen asettaan kulkuneuvossaan.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisen kvalifointiperusteen soveltaminen ei edellyttäisi sitä, että mukana pidettävää ampuma-asetta on tarkoitus käyttää rikollisiin tarkoituksiin tai että sellaisen käytön vaara on olemassa. Jos kysymys olisi siitä, että rikosentekijä pitää hallussaan ampuma-asetta sellaisissa olosuhteissa, joissa ase on omiaan 2 §:n mukaisesti päätyään vakavan rikoksen tekemiseen, tilannetta arvioitaisiin yleisten rikosten yhtymistä koskevien lähtökohtien valossa.

Kysymyksessä oleva teko saattaisi toteuttaa myös jonkin muun nykyisin rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentissa todetun kvalifointiperusteen. Teon kohteena saattaisi esimerkiksi olla erityisen vaarallinen ampuma-ase. Useamman kvalifointiperusteen soveltuminen olisi omiaan vahvasti johtamaan teon katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Useampi kvalifointiperuste tulisi myös otetuksi huomioon ankaramaan rangaistukseen johtavana seikkana rangaistuksen mittaamisessa rangaistusasteikon puitteissa.

Rikosten törkeille tekemuodoille ominaisesti kvalifointiperusteen olemassaolon lisäksi vaaditaan, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, jotta teko voidaan katsoa törkeäksi ampuma-aserikokseksi. Rikoksen lajilla ja teko-olosuhteilla on suuri merkitys sellaisessa törkeysarvioinnissa. Kvalifointiperusteen käsillä oleminen on sinällään jo vahva teon törkeäksi katsomista tukeva seikka. Näin on varsinkin silloin, kun kvalifointiperuste

itsessään osoittaa teon lähtökohtaista vaarallisuutta. Tämä pitäisi paikkansa pykälän 1 momentin 4 kohtaan ehdotettavan uuden kvalifointiperusteen kohdalla sen koskiessa sellaisen ampuma-aseen pitämistä mukana yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa, jonka hallussa pitämiseen rikoksentehtäjällä ei ole oikeutta.

Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla lieventäviä seikkoja, jotka puhuvat sen puolesta, että 1 momentin 4 kohdan mukainen rikos kokonaisarvioinnissa kuitenkin katsotaan perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Huomiota on erityisesti kiinnitettävä ampuma-aseen mukana pitämisen tarkoitukseen, esimerkiksi sen hyväksyttävyyteen ampuma-aselain 106 a §:n 1 momentin näkökulmasta. Hyväksyttävän syyn tilanteisiin voi liittyä se, että henkilön aseluvan voimassaolo on äskettäin päättynyt. Merkitystä kokonaisarvioinnissa voi olla myös sillä tosiasiallisella oikeushyviin kohdistuvalla vaaralla, jota asetta mukanaan pitävän teko edustaa. Jos ampuma-aseen mukana pitämiseen ei liity patruunoita, teko saatettaisiin katsoa joissakin tilanteissa perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Sama voisi koskea aseiden toimintakelpoisuuden puuttumista. Tällöinkin olisi kuitenkin samalla kokonaisarvioinnissa kiinnitettävä huomiota ampuma-aseen mukana pitämisen tarkoitukseen, koska ase patruunoiden puuttumisesta huolimatta saattaa mahdollistaa vakavan rikoksen tekemisen.

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa ehdotetaan muutettavaksi merkittävästi, kun vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljän kuukauden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavat vankeusrangaistukset muodostuisivat pääosin ehdottomiksi. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Joissakin lukumäärältään vähäisiksi jäävissä tapauksissa rangaistus voisi olla ehdollinen, lähinnä rangaistuksen jäädessä alle kahteen vuoteen vankeutta esimerkiksi rikosentehtäjän nuoren iän tai muun rikoslain 6 luvun 8 §:ssä säädetyn rangaistusasteikon lieventämisperusteen vaikutuksesta.

Ehdotetun muutoksen johdosta rangaistusasteikko kaventuisi merkittävästi. Rangaistuksen mittaamiskäytännössä yleisesti omaksutun linjan mukaisesti törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistus jatkossakin oletettavasti mitattaisiin rangaistusasteikon alimmasta neljänneksestä. Tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella tuollaisesta rangaistuksen kestosta voitaisiin poiketa niin ylöspäin kuin alaspäinkin erityisesti kulloinkin arvioitavana olevan rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen liittyvien seikkojen perusteella. Rikoksen vähimmäisrangaistuksen muuttaminen tarkoittaisi sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta ei voitaisi enää tuomita valvontarangaistusta ja yhdyskuntapalvelua.

Rangaistuksen määräämisessä lähtökohtaisesti vakavimpina voitaisiin pitää sellaisia törkeitä ampuma-aserikoksia, jotka liittyvät järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan. Tämä koskisi myös pykälän 1 momenttiin nykyisin sisältyviä kvalifointiperusteita, jotka nimenomaan voivat liittyä järjestäytyneessä muodossa tapahtuvaan rikolliseen toimintaan (esimerkiksi erityisen vaarallisen ampuma-aseen oikeudeton hallussapito, huomattavan taloudellisen hyödyn tavoitteleva ja rikoksen erityinen suunnitelmallisuus).

4 §. Lievä ampuma-aserikos. Lievää ampuma-aserikosta koskeva sääntely ehdotetaan sijoitettavaksi uudessa luvussa tähän pykälään.

Pykälän 1 momenttiin sijoitettaisiin nykyisin ampuma-aserikosta koskevan 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa olevat kohdat. Niiden mukaiset teot olisivat jatkossa rangaistavia suoraan lievinä ampuma-aserikoksina ilman lievälle rikokselle ominaista, nykyisen 3 §:n mukaista teon kokonaisarvostelua. Kohtien mukaiset teot koskevat esimerkiksi ilmoittamisen,

tarkastuttamisen ja merkinnän tekemisen laiminlyömisistä, ja niitä voidaan yleisesti ottaen luonnehtia hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi. Kohtia ei niiden siirtämisen yhteydessä muutettaisi lukuun ottamatta 1 kohtaan tehtävää sanonnallista muutosta (25 §:ssä -> pykälässä), ja niiden merkityssisältö säilyisi ennallaan.

Pykälän 1 momentin mukaan lievään ampuma-aserikokseen syyllistyisi se, joka 1) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseiden osien yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa pykälässä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa, 2) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat, 3) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseiden osa poliisilaitokselle, 4) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka 5) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Luvun 1 §:n 1 momenttiin jäävien 1–3 kohdan ja sen pykälän 2 momentin osalta lievää ampuma-aserikosta koskeva sääntely säilyisi siis entisellään.

Nykyisin 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa olevien tekojen siirtäminen tämän pykälän 1 momenttiin tarkoittaisi sitä, että niitä koskevissa tapauksissa ei enää tule kysymykseen teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi jonkin 3 §:n 1 momentissa säädetyn kvalifointiperusteen täytyessä ja sen momentin mukaisen teon kokonaisarvostelun perusteella. Törkeän ampuma-aserikoksen pohjan muodostaisi 3 §:n 1 momentin johdantokappaleen mukaisesti edelleen perusmuotoinen ampuma-aserikos.

Koska lievän ampuma-aserikoksen piiriin siirrettäisiin 1 momentin mukaisesti tekoja, jotka nykyisin ovat rangaistavia ankarammin rangaistavana ampuma-aserikoksena ja koska kohtien mukaiset teot eivät enää voisi tulla kysymykseen törkeän ampuma-aserikoksen pohjarikoksena, lievän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoon ehdotetaan lisättäväksi vankeusuhka. Tästä rikoksesta voitaisiin muutoksen jälkeen tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Vankeusrangaistus saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi tapauksissa, joissa teko koskee useita ampuma-aseita tai joissa tekijään on perusteltua kohdistaa tavanomaista voimakkaampi moitearvostelu esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelun tai rikoksen suunnitelmallisuuden vuoksi tai sen vuoksi, että hänen tekonsa liittyy järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Vankeusuhka koskisi lähtökohtaisesti myös niitä 2 momentin mukaisia tekoja, jotka säädettäisiin edelleen ampuma-aserikoksina rangaistaviksi 1 §:n 1 tai 2 momentissa ja joiden kohdalla teon katsominen lieväksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi kokonaisarvostelua. Teon katsominen jatkossakin useissa tapauksissa kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi tarkoittaisi kuitenkin sitä, että 2 momentin mukaisista teoista käytännössä yleensä tuomittaisiin sakkoon.

Tiettyjen tekojen siirtäminen 1 §:n 1 momentista tämän pykälän 1 momenttiin ei tarkoittaisi muutosta suhteessa mahdollisuuksiin määrätä rikoksen perusteella suoritettavia hallinnollisia toimenpiteitä. Tämä koskee esimerkiksi ampuma-aselain 67 §:n mukaista luvan peruuttamista ja 92 §:n mukaista väliaikaista haltuunottoa.

5 §. *Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen.* Pykälä vastaisi nykyisen luvun 4 §:ää. Rangaistavaa olisi edelleen se, että tekijä järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan. Myöskään rangaistusasteikkoa ei tässä yhteydessä muutettaisi, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta tuomittaisiin edelleen sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen.

6 §. *Vaarallisen esineen hallussapito.* Pykälään siirrettäisiin muutettuna nykyisen luvun 5 §:n sääntely. Rangaistavaa olisi edelleen se, että tekijä järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä. Sääntelyä täsmennettäisiin niin, että yleistä paikkaa koskien viitattaisiin järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan. Muutosta nykyiseen sääntelyyn tarkoittaisi se, että teosta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Nykysäännöksen mukaan enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta.

Järjestyslain 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa vaarallisen esineen hallussapito yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa ei ole rangaistavaa. Näin on ensinnäkin 2 momentin mukaan teleskooppipatukan osalta silloin, kun hallussapitäjänä on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva vartija tai järjestyksenvalvoja työtehtävässään taikka hallussapitoon on teleskooppipatukan luovuttamiseen liittyvä hyväksyttävä syy tai järjestyslain 12 §:ssä muuta säädetään. Rangaistavuutta rajoittaa myös järjestyslain 9 §:n 3 momentti, jonka mukaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtiota eikä valtion omistamien esineiden hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitaminen.

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistuksen muuttaminen asteikkoa laajentamalla mahdollistaisi nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määräämisessä. Nämä hallussapitorikokset ovat jo lähtökohtaisesti vaarallisia, koska järjestyslain 9 §:ssä tarkoitettut vaaralliset esineet (nyrkkirauta, stiletti, heittotähti, muuksi esineeksi naamioitu teräase, sähkölamautin ja -patukka, jousipatukka, tarkkuussinko ja -linko sekä teleskooppipatukka) ovat toisen henkilön vahingoittamiseen tarkoitettuja esineitä ja niiden tahalliseen mukana pitämiseen yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa liittyy sen vuoksi vaaraelementti. Muutettu rangaistusasteikko kuitenkin muiden vastaavien asteikkojen soveltamiskäytännöistä olevien tietojenkin perusteella (esimerkiksi ampuma-aserikos) tarkoittaisi sitä, että valtaosasta vaarallisen esineen hallussapidoista tuomittaisiin edelleen sakkoa.

Rangaistuslajin valinnassa ja rangaistuksen mittaamisessa tulee ottaa huomioon vaarallisen esineen hallussapidon olosuhteet ja erityisesti rikokseen syyllistyneen tarkoitus sellaisen esineen hallussapidolle. Vakavimpia ovat ne tapaukset, joissa on abstraktinen vaara rikoksen, erityisesti vakavan rikoksen, tekemisestä vaarallista esinettä käyttäen. Kysymys on tuolloin siitä, että hallussapito on omiaan johtamaan sellaisen rikoksen tekemiseen, vaikka konkreettinen ja ainakin jollakin tavalla yksilöity rikos ei rangaistavan valmistelun tavoin ole vielä tekijän näköpiirissä. Kyse voi näissä tilanteissa olla esimerkiksi varautumisesta vaarallisen esineen käyttöön jossakin tietynlaisessa vastaan tulevassa tilanteessa. Jos rikos taikka sen rangaistava yritys (konkreettinen vaara rikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä) tai valmistelu on jo tehty vaarallista esinettä käyttäen, sovelletaan rikosten yhtymistä koskevia lähtökohtia ja periaatteita.

7 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito.* Pykälässä säädettäisiin pitkälti nykyisen luvun 6 §:ää vastaavasti, että se, joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla hallussaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Säännöstä muutettaisiin sen toiseen pykälään siirtämisen yhteydessä niin että pykälän otsikkoon, tunnusmerkistöön ja rikosnimikkeeseen lisättäisiin sana ”vakavaan” (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito). Tämä muutos olisi vain täsmennys. Järjestyslain 10 §:n 1 momentin sanamuodosta ja sen esitöistä (HE 20/2002 vp, s. 40) ilmenee, että momentissa mainitut esineet ja aineet ovat nimenomaan vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia. Täsmennystä tarkoittaisi myös järjestyslain 2 §:n 1 kohtaa koskevan viittauksen lisääminen.

Merkittävämpi muutos nykyiseen sääntelyyn verrattuna olisi se, että rikoksen enimmäisrangaistus muutettaisiin yhdeksi vuodeksi vankeutta. Nykyisin vankeutta voidaan tuomita enintään kuusi kuukautta. Edellisen pykälän muutoksen tavoin tämäkin muutos rangaistusasteikon laajentamisen kautta mahdollistaisi nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määräämisessä. Vakavimmissa ja moitittavimmissa, erityisesti esineen tai aineen mahdolliseen rikolliseen käyttöön liittyvissä tilanteissa voitaisiin määrätä vankeusrangaistus, joita ei nykyisen rangaistusasteikon puitteissa ole käytännössä määrätty. Näkökohdat olisivat näiltä osin pitkälti samoja kuin 6 §:n kohdalla.

Teon rangaistavuutta rajoittaisi edelleen järjestyslain 10 §:n 3 momentti, jonka mukaan, mitä sen pykälän 1 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen.

8 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle.* Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi järjestyslain 11 §:n vastainen ilma-aseen, jousitoimisen aseiden tai harppuunan myyminen tai muu pysyvä luovuttaminen alaikäiselle, mistä teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Pykälä vastaisi nykyistä 7 §:ää kuitenkin niin muutettuna, että tässäkin pykälän otsikkoon ja rikosnimikkeeseen lisättäisiin sana ”vakavaan” (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle).

9 §. *Ampuma-ratarikos.* Pykälään siirrettäisiin muuttamattomana nykyisin 7 a §:ssä oleva sääntely.

10 §. *Määritelmät.* Pykälän mukaan tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatettaisiin ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseiden osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-aselain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n 5 §:n ja 9–11 §:n säännöksiä. Pykälällä selvennettäisiin nykyistä oikeustilaa.

7.2 Pakkokeinolaki

10 luku Salaiset pakkokeinot

3 §. *Telekuuntelu.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, että sen muutetussa 16 kohdassa mainittaisiin ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, joka näin tulisi

telekuuntelun käytön perusterikokseksi. Samalla momentin 16–18 kohta siirtyisivät yhdellä eteenpäin. Lisäksi 11 kohtaan tehtäisiin sääntelyä selventävä täsmennys.

Kuten muidenkin luvun salaisten pakkokeinojen kohdalla, myös telekuuntelun käyttäminen edellyttää perusterikosta koskevan edellytyksen lisäksi muiden pakkokeinolaissa säädettyjen pakkokeinon käytön edellytysten täyttymistä. Osa näistä muista edellytyksistä on yleisiä (esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen noudattaminen), osa keinokohtaisia. Luvun 2 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelua saadaan käyttää vain, jos sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että arvioitaessa pakkokeinon käyttöedellytyksiä on otettava huomioon se, mitä vakavuustasoa rikos konkreettisesti tapauksessa edustaa.

Ehdotettu muutos tekisi ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikoksen ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikoksen.

7.3 Laki rikesakkorikkomuksista

15 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että siitä poistetaan rikesakon määräämismahdollisuus koskien vähäistä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Muutos liittyisi kyseisen rikoksen rangaistusasteikkomuutokseen.

Lisäksi muutettaisiin toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle koskien rikosnimike, niin että siihen lisätään sana ”vakava”. Kyseistä rikosta koskeva pykäläviittaus muutettaisiin kohdistumaan rikoslain uuden 41 luvun 8 §:ään. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälään tehtäviä muutoksia.

Todettujen muutosten tekemisen jälkeen pykälässä säädettäisiin, että vähäisestä rikoslain 41 luvun 8 §:ssä tarkoitettua toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

7.4 Ampuma-aselaki

102 §. *Ampuma-aserikokset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisätään maininta uudesta rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettavasta rikoksesta (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten) ja pykäläviittaukset rikoslain 41 lukuun muutetaan koskemaan uuden luvun 1–4 §:ää.

Todettujen muutosten jälkeen pykälässä säädettäisiin, että rangaistus ampuma-aserikoksesta, ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 1–4 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

7.5 Järjestyslaki

10 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito.* Pykälän otsikko muutettaisiin lisäämällä siihen sana ”vakavaan”. Tämä olisi vain täsmäntävä muutos liittyen siihen, että pykälän 1 momentin sanamuodon mukaan kysymys on nimenomaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapidosta.

17 §. Muut rangaistussäännökset. Pykälää muutettaisiin niin, että siihenkin lisättäisiin kahteen kohtaan sana ”vakavaan”. Lisäksi pykäläviittaus rikoslain 41 luvun säännöksiin muutettaisiin vastaamaan muuttuvia pykälänumeroita.

Todettujen muutosten jälkeen pykälässä säädettäisiin, että rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toiseen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 5–8 §:ssä.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan vuoden 2026 alussa.

9 Toimeenpano ja seuranta

Tämän esityksen mukaisella rikoslain 41 luvun uudistamisella on aikaisemmin selostetuin tavoin huomattavia vaikutuksia. Tämän vuoksi uudistuksen vaikutuksia ja niihin liittyen myös sääntelyn muuttamisen tavoitteiden toteutumista on perusteltua seurata ja arvioida tarkoituksenmukaisin tavoin.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Tätä hallituksen esitystä viimeisteltäessä eduskunnan käsiteltävänä on vielä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 69/2024 vp). Siinä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 6 kohtaa. Samaa momenttia ehdotetaan muutettavaksi tässäkin hallituksen esityksessä, jonka eduskuntakäsittelyssä on otettava huomioon mainittu aikaisemmin tehty muutos sen tultua voimaan.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Edellä jaksossa 4.2.3.6 on päädytty siihen, että törkeää ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten, vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn rangaistavaksi säätämisen, vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen korottamisen sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen korottamisen vuosittaiset kustannusvaikutukset olisivat yhteensä noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa. Tästä summasta noin 23,0 miljoonaa euroa koskisi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa (192 vankipaikkaa) ja noin 114 000 euroa yhdyskuntapalvelua. Lisäksi rikosprosessiin liittyvät vaikutukset olisivat noin 1,2 miljoonaa euroa vuodessa. Viimeksi mainitut kustannukset liittyisivät vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn rangaistavaksi säätämiseen ja siihen, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistusta muutettaisiin niin, että sitä rikosta ei voitaisi enää käsitellä sakkomenettelyssä.

Siltä osin kuin rikosoikeudellinen sääntely ankaroituu, se tulee sovellettavaksi vasta lainsäädäntömuutosten voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Tämä merkitsee sitä, että rangaistusten täytäntöönpanokustannukset eivät tule täysimääräisesti vielä vuodelle 2026, jonka alusta ehdotettujen lainsäädäntömuutosten on tarkoitus tulla voimaan. Rikosprosessissa aikansa

vievät esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinkäsittely, joiden jälkeen tuomioiden on vielä tultava täytäntöönpanokelpoisiksi ennen rangaistusten täytäntöönpanon alkamista. Rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvistä kustannuksista arviolta puolet voisi toteutua vuonna 2026. Vuodesta 2027 lähtien vaikutukset olisivat täysimääräisiä. Ehdottoman vankeusrangaistuksen kohdalla tämä tarkoittaisi vuodelle 2026 noin 11,5 miljoonan euron kustannuksia (96 vankipaikkaa), minkä lisäksi sille vuodelle tulisi noin 8,1 miljoonan euron kertaluonteinen vankipaikkojen perustamiskustannus. Nämä summat ovat yhteensä 19,6 miljoonaa euroa. Vuodesta 2027 lähtien ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon kustannukset olisivat vuosittain 192 vankipaikkaa vastaavat 23,0 miljoonaa euroa. Yhdyskuntapalvelun kohdalla vuosittaiset kustannukset olisivat vuonna 2026 noin 57 000 euroa ja vuodesta 2027 lähtien noin 114 000 euroa.

Rikosprosessiin lainsäädäntömuutoksiin liittyviä asioita ryhtyisi tulemaan jo vuoden 2026 alusta lukien. Näin ollen jo siitä vuodesta alkaen on varauduttava täysimääräisiin kustannuksiin. Ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten koskevat 73 000 euron vuosittaiset kustannukset katettaisiin yhdyskuntapalvelun lisääntymisestä johtuvien kustannusten tavoin nykyisillä määrärahoilla. Rikosprosessikustannuksina jäisivät näin ollen katettaviksi toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen muuttamisesta aiheutuvat noin 1,1 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

Edellä todetun perusteella vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja rikosprosessia koskevat kustannukset vuodelle 2026 olisivat noin 20,7 miljoonaa euroa ja vuodesta 2027 alkaen vuosittain noin 24,1 miljoonaa euroa. Lisäksi tulisi noin 8,1 miljoonan kertaluonteinen vankipaikkojen perustamiskustannus.

Arvioidut vuosittaiset pysyvät Rikosseuraamuslaitoksen (25.40.01) määrärahatarpeet, vuonna 2026 yhteensä noin 11,5 miljoonaa euroa, ja vuodesta 2027 lähtien noin 23,0 miljoonaa euroa sekä rikosprosessiviranomaisia koskevat noin 1,1 miljoonan euron menolisäykset vuodesta 2026 lähtien (muiden tuomioistuinten toimintamenot 25.10.03, syyttäjälaitoksen toimintamenot 25.30.01 ja poliisitoimen toimintamenot 26.10.01) katettaisiin julkisen talouden suunnitelmassa 2026–2029 ottamalla huomioon hallitusohjelmaan ja kehykseen sisältyvä kriminaalipolitiikan kehysvarauksen käyttö. Kehyksistä päätetään julkisen talouden suunnitelmassa keväällä 2025 ja kehyksen mukaiset toimeenpanomäärärahat viedään valtion vuoden 2026 talousarvioprosessiin. Lisäksi tullaan esittämään lisätalousarvion yhteydessä kertaluonteinen noin 8,1 miljoonan euron vankipaikkojen perustamiskustannus vuodelle 2025 ottamalla huomioon kehysvarauksen käyttö.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset

Aserikoksia koskeva rikoslain 41 luku ehdotetaan korvattavaksi uudella luvulla, jossa rangaistavuuden alaa laajennettaisiin nykyisestä ja jossa olisi nykyiseen lukuun verrattuna ankarampaa rangaistuskäytäntöön johtavia muutoksia.

Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin uutena rikoksena rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten. Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päättymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun

terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen. Kyseisestä rikoksesta tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat. Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentissa lisättäisiin ampuma-aseen törkeäksi tekeviin kvalifiointiperusteisiin se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aseen 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Lisäksi rikoslain uuden 41 luvun 6 ja 7 §:n mukaan vaarallisen esineen hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikkoja muutettaisiin ankarampaan suuntaan. Ensiksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja jälkimmäisen rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.

Varsinkin ampuma-aseilla mutta myös muilla rikoslain 41 luvun rangaistussäännösten piiriin kuuluvilla esineillä ja aineilla voidaan tehdä rikoksia, joilla vakavasti loukataan kansalaisten perusoikeuksia. Nämä rikokset voivat kohdistua erityisesti perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuihin elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen ja saman lain 15 §:n 1 momentissa suojattuun omaisuuteen. Näiden oikeuksien turvaamiseen liittyy perustuslain 22 §, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Oikeushyvien suojaa toteutetaan muun muassa kriminalisoimalla niitä koskevia loukkauksia rikoslaissa. Kysymys ei ole kuitenkaan pelkästään yksilöllisten oikeushyvien suojelusta, koska yleisellä paikalla tapahtuva lainvastainen aseiden hallussapito ja erityisesti niiden käyttäminen merkittävästi vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Erityisesti uuden rikoksen (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten) rangaistavaksi säätämisellä ja törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisella arvioidaan olevan uusia rikoksia estävää vaikutusta. Uuden rikoksen kohdalla tämä liittyy sen luonteeseen valmistelutyyppisenä rikosta edeltävänä tekona, jonka rangaistavaksi säätämisellä ja johon puuttumalla voidaan estää vakavaa rikollisuutta. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisella rangaistustaso ankaroituisi merkittävästi, mikä vaikuttaisi sekä rikoksiin mahdollisesti syyllistyviin että niistä jo nykyistä ankarampaan rangaistukseen tuomittuihin. Yleisesti ottaen ankarampiin rangaistuksiin johtavilla lainsäädäntömuutoksilla korostetaan kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta ja moitittavuutta, millä on yleisestävää ja erityisestävää vaikutusta.

Tekoja rangaistavaksi säädetäessä ja muutettaessa rangaistussäännöksiä ankarampiin rangaistuksiin johtaviksi huomioon on otettava myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Ne muun ohella edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitukset ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja rajoitukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten merkitys tässä yhteydessä liittyy

siihen, että lainsäädäntömuutokset mahdollistaisivat nykyistä selvästi enemmän ja tuntuvammin ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön, millä on merkitystä rikoksista rangaistuksiin tuomittavien ja heidän perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojatun henkilökohtaisen vapautensa kannalta.

Hallitusohjelmassa edellytettyjen rikosoikeudellista järjestelmää ankarampaan suuntaan muuttavien lainsäädäntömuutosten hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen kannalta merkitystä on, paitsi aseisiin liittyvän rikollisuuden yleisesti vakavalla luonteella, myös aserikollisuuden yleiskuvalla ja kehitysnäkymillä (jakso 2.4.4). Vaikka tilastotietojen perusteella rikosten määrissä ei ole tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia, esimerkiksi aserikollisuuden liitynnät ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan, ase- ja muun rikollisuuden kansainvälistyminen, pimeä verkkokauppa, aseiden 3D-tulostaminen sekä Ukrainan sodasta Suomeen kulkeutuvat aseet muodostavat merkittävän vakavan ampumaseita käyttäen toteutettavan rikollisuuden uhkan.

Muiden kuin ampuma-aseiden kohdalla korostuvat erityisesti teräaseet, joiden mukana pitäminen on yleistynyt etenkin nuorten ja heidän muodostamiensa ryhmien keskuudessa ja joiden käyttökynnyks on madaltunut. Ampuma-aseen vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan käsittelyn rangaistavaksi säätämisellä ja rangaistustasoja ankarampaan suuntaan muuttavilla lainsäädäntömuutoksilla, paitsi reagoitaisiin nykyistä vakavammaksi muuttuvaan aserikollisuuteen, myös estettäisiin uusien rikosten tekemistä. Samoilla näkökohdilla on merkitystä myös rajoitusten välttämättömyyden suhteen. Välttämättömyysarviointiin liittyy myös se, että lainsäädäntömuutoksilla tavoiteltaviin vaikutuksiin ei päästä riittävästi muilla keinoilla kuin rikosoikeuden käytöllä.

Perusoikeuksien rajoittamisperusteista tarkkarajaisuus ja täsmällisyys liittyvät tässä tapauksessa siihen, että lainsäädäntömuutosten tulee olla rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisia. Periaatetta on jo käsitelty edellä jaksossa 2.5.1.1. Periaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Mitä aikaisempaan tekoon (esimerkiksi ns. valmistelun valmistelu) kriminalisointi kohdistuu, sitä korostuneempi on laillisuusperiaatteen merkitys. Sama koskee sellaisen rikokseen osallistumisen kriminalisoimista, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten koskevan rikoksen tunnusmerkistön ja uuden kvalifointiperusteen muotoilussa on kiinnitetty erityistä huomiota tunnusmerkistön tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla tämä liittyy varsinkin siihen, että kyse on rikosoikeudellisen vastuun ulottamisesta varhaiseen vaiheeseen ja myös rikoksen edistämisen säätämisestä rangaistavaksi tavalla, joka poikkeaa vakiintuneesta rikokseen osallistumisen sääntelystä.

Suhteellisuusvaatimus liittyy sen edellyttämiseen, että rikoksesta tuomittavat rangaistukset, joille asettaa rajat rangaistusasteikko, vastaavat rikoksen vakavuustasoa. Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esimerkiksi PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitatu aikaisemmat kannanotot).

Suhteellisuuden näkökulmasta luvattoman ampuma-aseen mukana pitämisen voi lähtökohtaisesti katsoa ilmentävän korostunutta rikosten tekemisen vaaraa ja olevan näin ollen yleisesti ottaen vakavampaa verrattuna niihin tilanteisiin, joissa luvallista asetta pidetään mukana luvan ehtojen tai ampuma-aselain vastaisesti ja jotka voivat tulla rangaistaviksi

ampuma-aserikoksina. Rikoslain 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin rangaistaviksi sellaiset vakavan rikoksen tekemisen vaaraan liittyvät teot, jotka voisivat koskea myös luovallisia ampuma-aseita. Luovallisten ampuma-aseiden kohdalla voi kvalifointiperusteen toteutuessa täyttyä myös törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistö. Nämä näkökohdat huomioon ottaen rangaistussäännösten on tarkoitus muodostaa kokonaisuus, jossa tekojen rangaistustasot ovat oikeassa suhteessa toisiinsa nähden.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten olisi rikos, jolla olisi liittynä rikollisuuteen, jossa tehdään vakavia rikoksia (säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta) tai eräitä terrorismirikoksia. Viimeksi mainittujen rikosten sisällyttäminen uuteen rangaistussääntöön perustuisi terrorismirikollisuuden hyvin vaaralliseen luonteeseen (PeVL 34/2021 vp, kappale 3 ja siinä viitatu aikaisemmat kannanotot).

Uuden ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistusasteikkoa määritettäessä (jakso 4.1.1.) on pyritty siihen, että asteikko on oikeassa suhteessa sitä vastaavien lähirikosten asteikkoihin nähden. Rangaistusta asteikolta mitattaessa olisi joka tapauksessa kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka vakavaan rikokseen tai kuinka vakaviin rikoksiin ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuu.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen hallitusohjelmassa edellytetyllä tavalla olisi merkittävä ja johtaisi jatkossa ankarien, pääasiassa ehdottomien vankeusrangaistusten tuomitsemiseen. Asteikkomuutoksessa merkityksellisiä olisivat kuitenkin ne lakimuutoksen hyväksyttävyyteen ja painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen liittyvät syyt, jotka puoltavat myös ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätämistä rangaistavaksi ja törkeää ampuma-aserikosta koskevan uuden kvalifointiperusteen lisäämistä. Käsitys törkeän ampuma-aserikollisuuden paheksuttavuudesta on rikollisuuden luonteen muuttumisen myötä myös muuttunut, mikä uuden kvalifointiperusteen lisäksi koskee nykyisiäkin kvalifointiperusteita (esimerkiksi rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti). Ampuma-aserikoksen katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi edelleenkin sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Näin ollen vähemmän vakavaksi ja paheksuttavaksi katsottavia tekoja rangaistusminimin korottaminen ei koskisi.

Joissakin tapauksissa nykyistä ankarampaan rangaistukseen voisi johtaa myös se, että lievää ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain uuden 41 luvun 4 §:ään lisättäisiin vankeusuhka. Teosta voidaan nykyisin tuomita vain sakkoa, mutta muutoksen jälkeen myös enintään kuusi kuukautta vankeutta. Käytännössä vankeusuhka koskisi lähinnä niitä tekoja, jotka nykyisin kuuluvat ampuma-aserikoksina ankaramman rangaistusuhun (asteikko sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta) piiriin. Muutettukin rangaistusasteikko tarkoittaisi sitä, että lieviä ampuma-aserikoksista tulisi jatkossa tuomitsemaan lähinnä sakkorangaistuksia, myös harvemmin tuomitsevat vankeusrangaistukset olisivat pääosin ehdollisia. Huomioon on lisäksi myös lievimpien ampuma-aseisiin liittyvien rikosten kohdalla otettava ampuma-aseisiin liittyvän rikollisuuden yleinen vaarallinen luonne.

11.2 Pakkokeinolakia koskeva ehdotus

Telekuuntelua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 16 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tulisi telekuuntelun käyttämisen perusterikos, joten mainittua salaista pakkokeinoa voitaisiin käyttää kyseisen rikoksen selvittämisessä. Samalla kyseisestä rikoksesta tulisi pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikos ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikos.

Ehdotettu muutos liittyy perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattuja ovat jokaisen yksityiselämä ja kotirauha ja 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ja 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 5) mukaan rajoitusten on oltava muun ohessa tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä, rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä rajoituksen välttämättömyyteen liittyy se, että pakkokeinon käyttökelpoisuus, hyödyllisyys tai tarpeellisuus jonkin rikoksen selvittämisessä ei yksinään ratkaise sitä, voidaanko pakkokeinon käyttö sallia rikoksen selvittämisessä. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkkä havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s. 6/II). Perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4/II).

Perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettuja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia ovat esimerkiksi törkeät väkivaltarikokset (HE 309/1993 vp, s. 54/II). Momentissa tarkoitettuina rikoksina voidaan myös pitää niitä ampuma-aseita käyttäen tehtäviä vakavia rikoksia, joita rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n mukainen ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten koskisi. Erityisesti tämä liittyy ehdotettavan pykälän 2 momenttiin ja siinä tarkoitettuun ampuma-aseen lainaamiseen tai luovuttamiseen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämiseen. Ampuma-aseen käsittelyrikos koskisi aseiden käsittelyä myös terrorismirikosten tekemistä varten mukaan lukien ne, joita ehdotettavan pykälän 1 momentissa ei erikseen mainittaisi.

Telekuunteluun liittyvä perusoikeuden rajoittaminen olisi perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostuneiden perusoikeuksien rajoitusperusteiden mukainen. Rajoitus perustuisi laissa olevaan tarkkarajaiseen ja täsmälliseen säännökseen. Rajoitus olisi painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima sekä tarpeellinen vakavien rikosten tehokkaan torjunnan kannalta ja myös kysymyksessä olevan rikoksen selvittämisen kannalta. Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten myös vakavuudeltaan rinnastuisi useisiin niihin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelua voidaan käyttää.

Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen ampuma-aseen käsittelyrikoksen selvittämisessä liittyy se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikaation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainaamisen tai luovuttamistilanteita sekä tilanteita, jotka liittyvät järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Perusoikeuteen puuttumisen merkityksen kannalta on huomattava se, että rikoksen oleminen telekuuntelun käyttöön oikeuttava rikos ei automaattisesti johda siihen, että telekuuntelua saadaan käyttää kunkin epäiltävän perusterikoksen selvittämisessä. Huomioon on otettava pakkokeinolain 1 luvun periaatteet, joista tässä yhteydessä merkittäviä ovat luvun 2 §:ssä säädetty suhteellisuusperiaate ja luvun 3 §:ssä säädetty vähimmän haitan periaate.

Suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että arvioitaessa salaisen pakkokeinon käytön edellytyksiä on otettava huomioon myös kulloinkin selvitettävänä olevan rikoksen konkreettinen ilmenemismuoto ja ennen kaikkea vakavuustaso. Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelun käyttö lisäksi edellyttää, että käytöllä voidaan olettaa erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksikössä. Ehdotettuihin lainsäädäntömuutoksiin liittyy kuitenkin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa tulkinnanvaraisia ja eräiltä osin myös periaatteellisesti merkityksellisiä kysymyksiä. Perustuslain 8 §:ssä ilmaistuun rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyy sen arviointi, ovatko ehdotetut rikoslain 41 luvun 2 § (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten) ja 3 §:n 1 momentin 4 kohta (törkeän ampuma-aserikoksen uusi kvalifiointiperuste) riittävän tarkkarajaisia ja täsmällisiä. Perustuslakivaliokunnan korostamaan rangaistusseuraamusten suhteellisuusvaatimukseen liittyy erityisesti törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen, joka rangaistuskäytännön merkittävän ankaroitumisen vuoksi koskee perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattua henkilökohtaista vapautta. Perustuslain 10 §:ssä turvattua luottamuksellisen viestin salaisuutta koskee sen arvioiminen, onko perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 5) valossa hyväksyttävää, että ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten lisätään telekuuntelun käytön perusterikoksiin. Hallitus pitää suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain 17 ja 41 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 41 luku, sellaisena kuin se on laissa 531/2007, ja
lisätään 17 luvun 1 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 564/2015, uusi 4 momentti seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään tämän lain 41 luvun 2 §:ssä.

41 luku

Aserikoksista

1 §

Ampuma-aserikos

Joka

1) ampuma-aselain vastaisesti siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseosan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) ampuma-aselain vastaisesti kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseosan taikka

3) ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti lainaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklan 6 alakohdassa tarkoitettulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

2 §

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten

Joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyttyä käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitettua kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen, on tuomittava *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

3 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,

2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

4) rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Lievä ampuma-aserikos

Joka

1) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden, kaasusumuttimen tai aseiden osien yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainituissa pykälässä säädetyn

velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

2) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

3) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseensa osa poliisilaitokselle,

4) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

5) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

5 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestyksellään 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava *vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestyksellään 9 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai sellaisella yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Joka järjestyksellään 10 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla hallussaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

8 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Joka järjestyksellään 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen aseensa tai harppuunan, on tuomittava *toisen vakavaan*

vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

9 §

Ampumaratarikos

Joka ampumaratalain (763/2015) vastaisesti

1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa taikka

2) perustaa vähäisen ampumaradan tai ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta,

on tuomittava *ampumaratarikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

10 §

Määritelmät

Tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseiden osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-asettain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 452/2023, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimäin kiellon rikkomisesta;
- 2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;
- 3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;
- 4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;
- 5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;
- 6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;
- 7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;
- 8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;
- 9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;
- 10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta tai kaappauksesta;
- 11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta tai terroristiryhmän rahoittamisesta taikka matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;
- 13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;
- 14) törkeästä rahankätkennästä;
- 15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;
- 16) ampuma-aseiden käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten;
- 17) törkeästä ampuma-aserikoksesta;
- 18) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka
- 19) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 15 § seuraavasti:

15 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Vähäisestä rikoslain (39/1889) 41 luvun 8 §:ssä tarkoitetusta toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 102 §, sellaisena kuin se on laissa 532/2007, seuraavasti:

102 §

Ampuma-aserikokset

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievistä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–4 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyslain (612/2003) 10 §:n otsikko ja 17 §, sellaisena kuin niistä on 17 § laissa
533/2007, seuraavasti:

10 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 5–8 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.12.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

rikoslain 17 ja 41 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 41 luku, sellaisena kuin se on laissa 531/2007, ja
lisätään 17 luvun 1 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 564/2015, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 luku

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

1 a §

*Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan
osallistuminen*

*Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan
osallistuminen*

41 luku

41 luku

Aserikoksista

Aserikoksista

1 §

1 §

Ampuma-aserikos

Ampuma-aserikos

Joka *ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti*
1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai

Joka
1) *ampuma-aselain vastaisesti* siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai

raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan,

3) lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

4) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseiden osan yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

5) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

6) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseiden osa poliisilaitokselle,

7) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

8) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) *ampuma-aselain vastaisesti* kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan taikka

3) *ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti* lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä omaaloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklan 6 alakohdassa tarkoitetulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä omaaloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

2 §

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten

Joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätyään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun

*tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen, on tuomittava **ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten** vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.*

Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

3 §

2 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,

2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä ampuma-aserikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,

2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

4) rikoksenteijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyksellään (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä ampuma-aserikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

3 §

Lievä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen,

Lievä ampuma-aserikos

Joka

1) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseiden osien yksilöintitiedot, esineen

rikoksentekijä on tuomittava lievistä ampuma-aserikoksesta sakkoon.

luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa pykälässä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

2) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

3) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseeseen osa poliisilaitokselle,

4) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

5) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava lievästä ampuma-aserikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

4 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava vaarallisia esineitä koskevien säännösten

5 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava vaarallisia esineitä koskevien säännösten

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

6 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää *mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla* yleisellä paikalla tai *sellaisella* yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

6 §

7 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito*

Joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla hallussaan toisen vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää *mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla* yleisellä paikalla hallussaan toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään *yhdeksi* vuodeksi.

7 §

8 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle*

Joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan, on tuomittava *toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 a §

9 §

Ampumaratarikos

Joka ampumaratalain (763/2015) vastaisesti
1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä
ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa
tarkoitettua lupaa taikka

2) perustaa vähäisen ampumaradan tai
ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4
§:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta,
on tuomittava *ampumaratarikoksesta*
sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi
kuukaudeksi.

8 §

Rikesakko

*Rikesakosta ainoana rangaistuksena
vähäisestä 6 §:ssä tarkoitettua toisen
vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai
aineen hallussapidosta ja vähäisestä 7 §:ssä
tarkoitettua toisen vahingoittamiseen
soveltuvan esineen luovuttamisesta
alaikäiselle säädetään
rikesakkorikkomuksista annetussa laissa.*

Ampumaratarikos

Joka ampumaratalain (763/2015) vastaisesti
1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä
ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa
tarkoitettua lupaa taikka

2) perustaa vähäisen ampumaradan tai
ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4
§:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta,
on tuomittava *ampumaratarikoksesta*
sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi
kuukaudeksi.

(kumotaan)

10 §

Määritelmät

*Tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä
sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta,
tehokasta ilma-asetta, aseensa osaa, patruunaa,
erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen
vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta
koskevia ampuma-aselain 2 §:n, 2 a §:n, 3
§:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
452/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

10 luku

Salaiset pakkokeinot

Salaiset pakkokeinot

3 §

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettusta mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;

16) törkeästä ampuma-aserikoksesta;

6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettusta mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta *tai* terroristiryhmän rahoittamisesta *taikka* matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;

16) *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten;*

17) törkeästä ampuma-aserikoksesta;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17) törkeästä ympäristön turmelemisesta;
taikka
18) törkeästä huumausainerikoksesta.

18) törkeästä ympäristön turmelemisesta;
taikka
19) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki

rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

*Toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet
ja aineet*

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen
soveltuvan esineen luovuttaminen
alaikäiselle*

Vähäisestä rikoslain (39/1889) 41 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä mainitun luvun 7 §:ssä tarkoitetusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Vähäisestä rikoslain (39/1889) 41 luvun 8 §:ssä tarkoitetusta toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki

ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 102 §, sellaisena kuin se on laissa 532/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

102 §

102 §

Ampuma-aserikokset

Ampuma-aserikokset

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–3 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten*, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–4 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyslain (612/2003) 10 §:n otsikko ja 17 §, sellaisena kuin niistä on 17 § laissa 533/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä.

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito*

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 5–8 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
